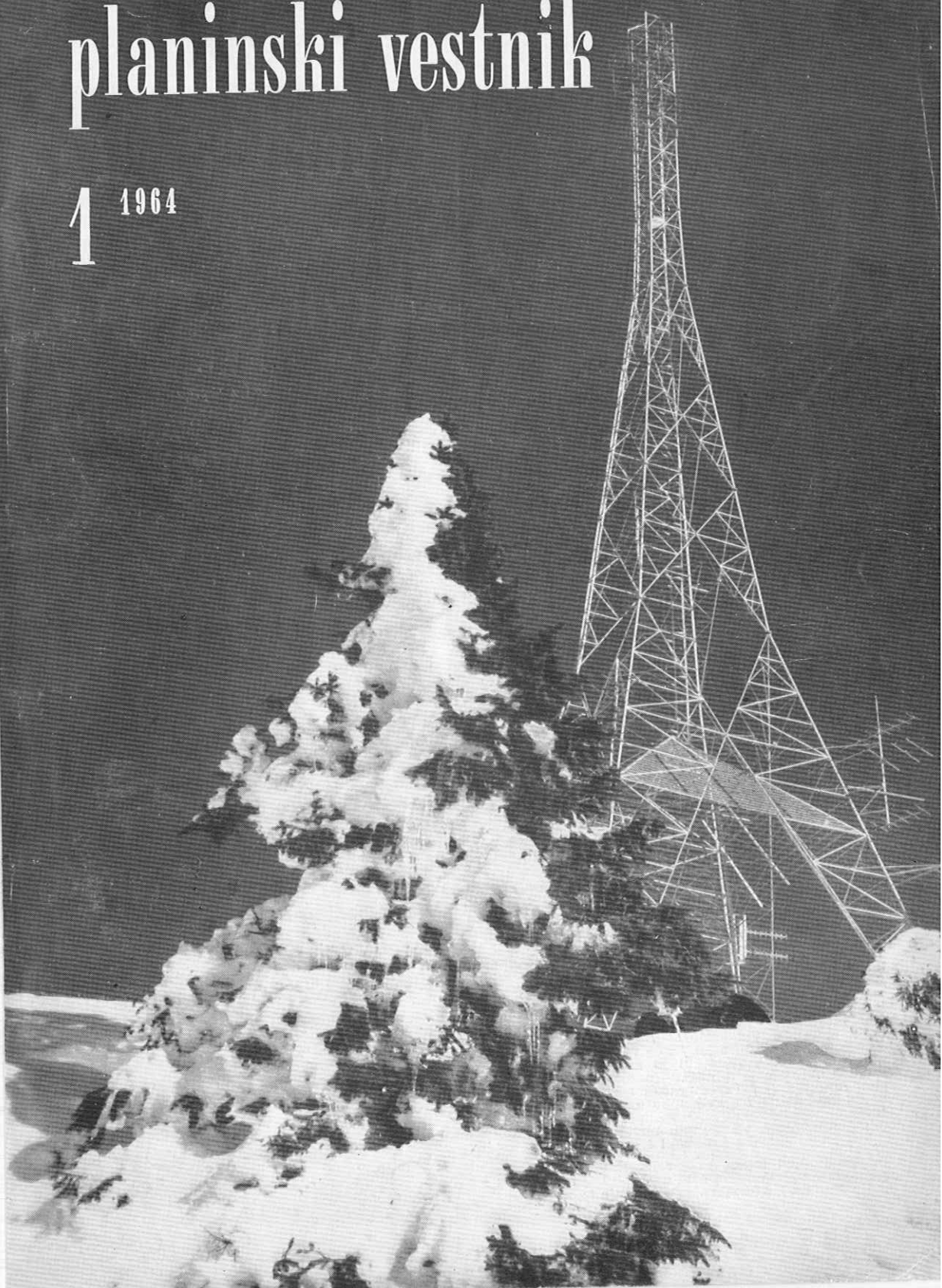

planinski vestnik

1 1964

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XX | Jan.

VSEBINA:

NOVO LETO SE JE PRIPELJALO	
Ludvik Zorzut	1
NALOG IN IDEJE NE MANJKA	2
TURNO SMUČANJE 1963	
France Zupan	5
NOVOLETNA	
Leopold Stanek	11
ZVEZDE NAD BELO	
Boris Režek	11
V BELLUNSKIH GORAH	
Dr. Viktor Vovk	14
PLAZ	
Leopold Stanek	21
ZA SALO IN ZARES	
Miran Marussig	22
VTISI IZ ETNE	
Branko Pretnar	24
AKUTNA GORSKA BOLEZEN	
Dr. Lojze Dolhar, Trbiž	26
VTISI Z MONT BLANCA	
Marika Kostanjšek, Zagreb	27
DRUŠTVENE NOVICE	28
ALPINISTIČNE NOVICE	37
IZ PLANINSKE LITERATURE	39
RAZGLED PO SVETU	41
VSE SILE V BOJ PROTI PLAZOVOM	45
OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE	
V ZIMSKI SEZONI 1963-64	48

NASLOVNA STRAN:

NARAVA IN TEHNIKA NA KRVAVCU
Foto: Ferdo Premru

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1500.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Exportprojekt

Ljubljana, Cankarjeva 4

Obrnite se neobvezno

za nasvet

na naše specializirano podjetje

za ekonomsko propagando —
izdelamo vam tudi

vse propagandne tiskovine

kot prospekte, dopisne papirje,
fotoalbume in fotografije

za opremo

vaših poslovnih prostorov

solidno

in po zmerni ceni

(Vhod iz pasaže Nebotičnika)

Telefon 20-778, 23-024

Koliko nam ima zima
povedati na Pohorju!

Foto Jože Kovačič

Ludvik Zorzut

Novo leto se je pripeljalo

Novo leto se je pripeljalo
v zlati, svatovski kočiji,
joj, na hrupni tam gostiji
zjutraj je pod mizo obležalo.

Novo leto se je pripeljalo
z novim fičom, joj, v tej noči;
ko v krmilo spaček skoči,
je kraj ceste v jarku obtičalo.

Novo leto se je pripeljalo
»par avion«, joj, tam v vesolju
višjih sfer, na zračnem polju
strlo v krilih se mu je letalo.

Novo leto se je pripeljalo
na smučéh po tihem, tihem lesu
in v nebá in zemlje silnem stresu,
ko je v jutru mlado sonce vstalo.

Zdaj za njim med smrekami hitimo
se dobrikajoč mu z licem v lice.
Sreča, slava ... Kam? Gredó le mimo?
Kaj mu šepetajo rojenice?

Iz samote svoje boje, vzore
vstvarja v žitje zdrávo in veselo,
sile bo premagalo napore.
Dajmo vroči mu poljub na čelo.

planinski vestnik

Nalog in idej ne manjka

Ko si drug drugemu želimo srečen in uspešen vzpon v novo leto ali morda prijeten smuk v smučino novega poslovnega leta, ponavadi molčimo o bremenih in dolžnostih, s katerimi smo vpreženi v taki družbeni organizaciji, kakršna je planinstvo. Res je, lepo je hoditi po širnem gorskem svetu, lepo je in daleč se vidi, res pa je tudi, da nas čaka v naši zvezi in po naših društvi obilo nalog, ki terjajo od nas svoj čas pa tudi znanje, sposobnost, voljo in veselje do dela, požrtvovalnost in prizadevno vztrajnost. In še cela vrsta neopravljenih stvari je v tej naši ljubi organizaciji, ki jih moramo opraviti, če hočemo, da bo naši družbi in našemu človeku ostala tako potrebna in tako pri srcu, kakor je bila v svoji blizu stoletni zgodovini.

Nalog in idej se ne zmanjka, težava nastopi, ko jih poskušamo izpolniti, uresničiti. Tedaj tožimo ponavadi, da ni ljudi, primernih ljudi, vnetih in sposobnih.

Ko s tem uvodnikom v imenu Planinske zveze Slovenije voščimo za novo leto, želimo predvsem to, da bi imeli za naše planinsko delovanje dovolj takih ljudi, z vročim srcem in umnega duha, polnih ljubezni do naše gorate domovine.

Namesto daril nasujmo v novoletni cekar nekaj naših problemov.

V naši organizacijski strukturi, za katero smo se odločili l. 1948, ni prišlo do bistvenih sprememb, čeprav je naša družba od takrat močno krenila naprej. Samoupravljanje, družbeno upravljanje, komuna kot osnovna teritorialno-politična enota, delavsko samoupravljanje, vse to bi se moralo vidneje odraziti tudi v naši planinski organizaciji:

Imeti bi že morali več naših skupin in društev po delovnih kolektivih in organizacijah, vsaj po večjih. Vprašanje je, ali je še smotrno vztrajati pri obstanku starih planinskih društev, ki imajo svoj sedež izven svoje naslovne občine in le s težavo skrbijo za razmerno številne postojanke, koče in domove. Držati se tradicije je sicer lepo, če spoštovanje do tradicionalnih organizacijskih oblik uklanja tudi nove oblike finansiranja v prid stari organizacijski enoti. Upoštevati pa bi morali tudi koristi, ki pritekajo planinskemu društvu po delovnih organizacijah iz intimne povezanosti z organizacijskim središčem, iz skrbi za oddih in razvedrilo, pri čemer planinska organizacija lahko postreže z že dograjenimi objekti, ki pa se spričo pasivnega salda danes s skrbjo ozirajo za mecenom, ki bi jim z vzdrževanjem podaljšal življenje in jih družbeno močneje angažiral. Ležišča v planinskih postojankah so najslabše zasedena med našimi prenočitvenimi kapacitetami (komaj 8% ali 30 prenočitev na posteljo oz. ležišče). Ali ni morda v tesnejši naslonitvi planinstva na delovne organizacije tudi bližnjica k smotrnejši izrabi 160 planinskih postojank in ena od poti v dvojno sezono pri domačem izletništvu in letnem odmoru?

Konec koncev ne gre za majhno stvar, v 160 naših postojankah s 4500 ležišči leži večmiliardno premoženje. Ni vseeno, kako ga izkoriščamo.

Naša propaganda je okorela. Premalo se okorišča z modernimi propagandnimi sredstvi, s filmom, RTV, z moderno fotografijo, orientirano predvsem v dinamično, neprijetno, živo vez med človekom in goro. Tudi naše glasilo, ki stopa v 64. letnik, ne more živeti od same zaverovanosti v tradicionalne psihološke in fiziološke vzgibe planinstva. Priznajmo, da se mladi svet ne more hraniti samo od narodnega osveščanja in domoljubne zgodovine našega planinstva iz konca 19. st., njegovi potrebi po gibanju v prvobitni gorski naravi je treba najti tudi sodobne duhovne vzgibe, saj se ne smemo sprijazniti s tem, da bi planinstvo postalo zgolj in samo šport brez izredno bogate kulturne, literarne, izobraževalne in znanstvene vsebine, ki jo je doslej priznavalo in gojilo kot bistven sestavni del, skratka brez duhovnega, idejnega kompleksa, ki z njim mlad človek opravičuje tveganje, izzivanje nevarnosti, premagovanje skrajnih naporov in pri-

Pohorska pota pozimi

Foto Jože Kovačič

rodno potrebo po avanturi. Vse to, zakaj? Ta zakaj mora biti predmet določenih ideoloških sfer, ki so v intimni zvezi z eksistenco in afirmacijo človeške osebnosti. Planinstvo samo seve nima ideologije, človek je v gorah tisto, kar nosi s seboj v glavi in srcu, vendar smo se navadili, da v njih in ob njih preizkušamo svoje nazore, čustvujemo in živimo v misli, da je planinstvo tudi močno poduhovljena oblika življenja, oziroma zelo pomembna za kulturo duha in tvornost človeške osebnosti. Ob Rousseaujevi 250-letnici, ki so jo lani praznovali kot idejni signal za začetek modernega družbenega pojava, ki ga vidimo v množičnem planinstvu in turizmu, je bilo to še posebej poudarjeno. Jasno je, da mora naša planinska propaganda z vsemi svojimi sredstvi dohitevati čas, zamenjati vino v starih mehovih, če treba, pa zavreči tudi mehove kot arhaično posodo.

Pri tem ne moremo mimo mladinskih odsekov, naše ljube podrasti, ki smo jo v zadnjih letih vendarle izbežali iz bogatega humusa naše množične organizacije, ki res s ponosom gleda na svojih 62 000 članov, med katerimi je skoraj polovica mladih. Svet se z odhodom starih ne konča. Kdor drugače misli, podlega senilnim sencam. Svet pa se tudi s prihodom mladih ne začne. Brezglavo pomlajevanje gotovo ni ne vedno koristno ne umno in plodno ravnanje. Brez ozira na obe skrajnosti, ki se utegneta v življenju včasih za vsako ceno uveljavljati, pa drži, da je za našo organizacijo — ne samo za našo — oblikovanje, vzgoja in uvajanje mladega rodu v delo najboljčutljivejša in izredno odgovorna družbena naloga. Od nas je odvisno, kako bo mladina prevzela vse, kar smo v planinstvu pozitivnega in trajnega dosegli, kako bo s tem in na tem vodila in bogatila planinstvo v prihodnosti. Prav je in čas je že, da jo povsod uvedemo in navežemo na delo v organizaciji, ni pa prav, če s tem popolnoma odložimo svojo odgovornost in se rešimo svoje »starešinske« vloge. Delovne oblike in delovna vsebina po mladinskih odsekih ne morejo biti prepuščene samim mladim ljudem, treba je izkušenih ljubiteljev mladine, ki poznajo mlado dušo in jo znajo voditi s trdno, a vendar blago roko, upoštevajoč vzgojiteljski aksiom, da mladina ni objekt ampak subjekt v vzgojiteljevih rokah. V tem je vsa skrivnost, a tudi usodnost vzgoje.

Koliko je samo tu še neopravljenega dela, koliko domiselnosti, iznajdljivosti, predvsem

pa, koliko potrpljenja in požrtvovalnosti je treba, da se uspešno vodi en sam mladinski odsek. Ključ za uspevanje pa je v starejših ljudeh, ki imajo za tako delo veselje in sposobnost. Oboje! Brezpogojno oboje! Predvsem pa ne smemo podlegati puritanskim vzgojnim prijemom. Mladinski odsek mora biti šola k radoživosti, radosti nad svetom in življenjem in kazati mora mladini visoke cilje, samo take ima mladine rada in zaradi njih razsipa sile, ki jih ima zadosti in preveč.

Naštevati bi lahko še in še. Kaj vse bi lahko potisnili v programsko mapo kulturno-literarne komisije in Planinske založbe! Nič lažjega kot to, samo prepusti se vzgonu najnujnejših potreb, pa boš letal visoko nad realnimi tli! Potreb pri delu za vodniško literaturo, za zemljevide, za sodobne prospekte, pri študiju ekonomike in sociologije našega hribovskega človeka, kar je tako tesno povezano s skrbjo za naše narodno ozemlje, skrbjo, ki je še vedno na mestu že zaradi iredentističnih ostankov in revanšističnih apetitov, ki se od časa do časa še vedno pokažejo živi onstran meja, pri turistični valorizaciji naše hribovske in gorske pokrajine, skratka pri vseh tistih znanstvenih prizadevanjih, ki naj našo gorsko pokrajino do kraja prouče in postavijo njeno življenje za nas v resnici na znanstveno utemeljene temelje. Ali res drži, da bo za naš nacionalni dohodek najbolje, če se ves gorski svet obravnava kot industrijsko eksploatirano in gojeno gozdno področje, ne oziraje se na specifičnost dosedanjega kompleksnega gospodarstva v njem? In ne oziraje se na tradicionalno podobo gorskega sveta z njegovimi selišči, stani in saminami, z vsem njegovim prirodno regulacijskim smislom, z vso njegovo ljudsko bogatijo in prvobitno skromnostjo, ki z vsemi svojimi koreninami predstavlja tudi bistven element izjemne lepote gorskega sveta, koncentrirane in senzacionalne. Ta predstavlja sama na sebi izvozni artikel, ki ga tem več ostane doma, čim bolj ga izvažš. Ne pozabimo, da so gore kot prirodni pogoj, kot prirodni kapital za oddih delovnega človeka enako dragocene kot morje. Še bolj. Saj omogočajo dvojno sezono, so torej z ekonomskega vidika mikavnejše.

Zato še enkrat, zdaj v imenu uredniškega odbora Planinskega Vestnika in njegove redakcije:

Srečen vzpon, prijeten smuk v novo leto 1964!

Turno smučanje 1963

France Zupan

Ne poznam gibanja po gorskem svetu, ki bi dal človeku več užitka kot pomladansko smučanje. Vse početje se dogaja v posebnem razpoloženju: spodaj je pomlad, s prvim zelenjem in tistim posebnim nemirom, ki ga prinaša vsaka pomlad, z negotovimi obljubami (ki se sicer ne uresničujejo, pa nič zato). Zgoraj čakajo v marčnem in aprilskem soncu prostrana smučišča, vrhovi z belimi kapami in zameti pod modrim nebom; sicer robati svet melišč in skrotja je postal pravljica dežela, ki jo doživljaš v hitrih smukih in lokih. Vstopnica za ta svet je malo dobre volje in pripravljenost, nositi svoje smuči na ramah, kar daje navsezadnje človeku občutek pošteno opravljenega dela.

Večkrat čitam v našem glasilu zaskrbljene misli veteranov turnega smučanja, ki izzvene nekako takole: kako živahno je bilo njega dni spomladi po gorah in kako klavrno je zamrla ta dejavnost sedaj. Mladina — pa tudi starina — se gnete samo okrog žižnic. Mislim, da bo veteranom bolje pri srcu in da bodo radi slišali, da se je v zadnjih dveh letih tudi tu nekaj premaknilo. Komisija za turno smučanje pri PZS je pričela podjetno s svojim delom in kdor se je leta 1963 spomladi udeleževal njenih pohodov, imenovanih turnih smukov, ve, da visokogorska smučišča niso bila tako samotna. Za tiste pa, ki jih ni bilo zraven, pa tole kratko poročilo:

7. aprila

Začelo se je, moram reči, prav slabo. V načrtu smo imeli smuk s Krna (ne sicer prav z vrha) dol na Krnsko jezero.

V Domu na Komni in pod Bogatinom nas je bilo zvečer vse polno in mislim, da je bil ta prvi turni smuk najbolje obiskan od vseh. Ker je bil odhod preko Bogatinskega sedla napovedan za četrto uro zjutraj, smo kmalu izginili pod odeje. Vodja ture France Avčin nas je drugo jutro še v črni temi popeljal iz Komne proti Planini na Kraju, kjer je pre-spal večji del udeležencev. Bila je tema, vendar ne toliko, da ne bi mogli videti v luči žarnice, ki je svetila pred vrati Doma na Komni, kako mede. Sneg je padal kot v najhujši zimi in s smučmi na ramah smo zagazili v sneg do kolena, ki je zapadel preko noči.

Ne vem več, zakaj nismo takoj navezali smuči — mogoče so bili ostali še preveč zaspani. Sam zase vem, da sem bil ob tej jutranji uri še popolnoma nesposoben, da bi se spoprijel z vezavo neskončno dolgih jermenov svojega »markerja«. Jeglič je bil edini dovolj prebrisan: — »smuči so prometno sredstvo« — je dejal za slovo, ko je zapel svoje vezi in izginil v mraku in viharju proti Planini na Kraju. Nekaj časa smo ga še videli, nekoliko temnejšo senco na enoličnem ozadju snega in megle, ko smo topoumno in počasi gazili za njim. Kazalo je, da prejšnji dan narejena gaz ni več držala pešcev, vsaj tak občutek sem imel, ko sem se čez kake pol ure nenedoma vdrl do pazduhe v sneg. Vse je bilo nekam vlažno in južno, veter je nosil sneg v oči, toda naša skupina — karakterji — smo s smučmi na ramah nadaljevali vdiranje prav do praga Koče pod Bogatinom. Snega je bilo toliko, da smo prišli vanjo skozi nekaj rov, kot je to pozimi običajno v gorah. In v topli jedilnici se je naš smuk s Krna nehal. Sušili smo svoje cunje in igrali tarok. Ne brez ponosa zapišem, da sva do šestih zjutraj z Lojzetom zapisala že dva valata v najino dobro in da sta soigralca od jeze prenehala igrati. Medlo je še kar naprej in v sivi jutranji svetlobi se je sedaj videl sneg, kako je padal, padal...

Kazalo je, da nikoli več ne bo nehal, vendar se je tudi on unesel. Popoldne smo vozili iz Komne dol na Savico že v boljšem vremenu. Namesto smuke s Krna smo se morali pač zadovoljiti z ovijanjem tistih serpentin jahalne poti v južnem snegu, ki niso brez vsake športne mikavnosti. Kamnita škarpa je bila spodaj že kopna in umazana in ko sem padel na glavo preko nje, sem moral počakati na ustrežljive tovariše, da so mi odpeli smuči.

21. aprila

Na programu je bila tura, ki smo jo lansko leto s takim uspehom in srečo izvedli: klasično prečenje Triglavskega pogorja v smeri Sedmera jezera—Kanjavca—Velo polje—Kрма. Nekateri smučarji sicer radi opravijo to prečenje v obratni smeri in začno v Mojstrani. Tako imajo priložnost, da svoje dilce nesejo na ramah gor po najlepših smučiščih Julijcev, se 300 metrov posmukajo s Hribaric in nato po jezerski dolini poganjajo s palicami. Preko Komarče pa dilce spet nesejo dol. Za tistega, ki ima rad dolge smuke s tisoč metri višinske razlike (Kanjavca 2568 m—Velo polje 1600 m!) pa je smuk od juga proti severu, s pripombo, da se običajno z Bohinjskih vrat (1979 m) da smukniti prav v Krmo (892 m) skoraj do Zasipske planine in še naprej v Radovno.

To soboto smo imeli čudovito sončno vreme, ko smo tovorili dilce preko kopne Komarče. Še pred Črnim jezerom pa je zgoraj ležalo na debelo snega in gaz ni bila prav najboljša. Z Antonom sva jo uhodila na novo, za vse tiste, ki so prihajali za nama s popoldanskim vlakom. Prihod na Sedmera jezera — pa naj bo pozimi ali poleti — je vedno doživetje. Stari, leseni del koč, ki gleda proti jugu, me spominja tistih študentskih let, ko smo po vojni preživeli po cele tedne na veseli smučarji in ko smo — naj ne bo grdo povedati — večkrat popolnoma pozabili, kaj vse nas čaka v dolini: grafikoni, na katerih so bili zapisani neopravljeni izpiti... S prezidavo se mi zdi, kočica ni posebno pridobila, posebej pa so ob tisti priložnosti dokaj brezobzirno razkopali njeno okolico, razbili brez potrebe lepo kamnito ploščo na vogalu pri starem vhodu, ki ni toliko desetletij nikogar motila. Sicer pa, pozimi in pomladi sneg tako prekrije marsikaj, kar nas poleti moti, in prijazen sprejem v koči odtehta tudi tiste finese, ki jih naši graditelji alpskih koč pač ne obvladajo.

Drugo jutro — bil je mrzel, jasen dan, da je sneg škripal pod čevlji, smo vstali tako zgodaj, da smo krenili od koč že ob petih. Zgodnje vstajanje pač spada k turnemu smučanju in tako smo bili ob sedmi uri že na Hribaricah, v prvih sončnih žarkih. Udeležba na turnem smuku, ki smo ga objavili tudi v časopisju, je bila namreč odlična. Zavezne kotanje na Hribaricah so bile to nedeljsko jutro polne bodrih smukačev, ki so

pometali smuči in nahrbtnike v sneg, sedeli in malicali, zraven pa nastavljali obraze jutranjemu soncu. Fotografiji so uporabili priložnost, kot običajno.

Vendar, nismo bili prvi to jutro. Po grebenu, ki drži na vrh Kanjavca od vzhodne strani se je gibala postava s smučmi na ramah. Ugibali smo, kdo bi to bil. Očividno je prišel z Velega polja, samotni smučar, ki je naglo pobiral stopinje proti vrhu Kanjavca. Kmalu smo vedeli, kdo je bil. Še preden smo dobro pojedli, je pridrsel po pobočju v lepih zavojih — nihče drug kot Ciril Praček, ki mu srce verjetno ni dalo miru, da bi ostal na tak dan v dolini.

Bil je z nami tudi lansko leto, v prav takem čudovitem dnevu. Samo da je namesto smučarskih čevljev, ki so prirojeni za moderno vez marker, vzel s seboj navadne gorske čevlje z okroglim podplatom spredaj. »Se laže hodi« mi je pojasnil, ko sem ga vprašal, zakaj nima s seboj »pancerjev«. Tega, kar se je zgodilo kasneje, verjetno ne bom pozabil tako kmalu. Stali smo na robu Hribaric, tam, kjer se strmo prevesijo proti Velemu polju in kjer mora smučar malo globlje zajeti sapo, preden se spusti v najlepši smuk v Julijcih... Vse je bilo tiho, čakali smo Pračka, ki je bil vodja smuka, da se kot prvi spusti v strmo pobočje. Sam sem stal nekoliko bolj desno in ga nisem videl, ker mi ga je zakrival skalnat nos.

Šumenje pod menoj mi je pritegnilo pozornost. Po srenu, ki se je pravkar začel južiti v toplem soncu, se je molče in nekako dostojanstveno nekdo peljal z glavo naprej — pobočje je namreč tako strmo, da smučar, ki pade, drsi v dno kotanje par sto metrov nižje. Bil je — v moje največje »zaprepaščenje« Praček, ki mu čevlji niso držali, oziroma so mu pri prvem poizkusu obračanja skočili iz varnostnih vezi. Padel je brez milosti in seveda ni mogel niti pomisliti na smučanje v strminah. Vsa dolga pot, ves čudoviti smuk par kilometrov na Velo polje in še naprej v Krmo mu je šel po gobe. Moram reči, da sem ga občudoval. Povprečen državljani bi preklel vse: sebe, lep dan, sneg in čevlje, ki so doma v kuhinji pri poizkušnji držali, v gorah pa, ko je šlo zares, odpovedali... Praček pa ne. Popolnoma mirno je sprejel položaj na znane, kot se temu reče. Prišel je za nami — malo je hodil, malo se je dričal, (toda samo naravnost) in niti besede ni porabil za ta dogodek...

No, to je bilo leta 1962!

Tega jutra je bil tudi »Čiro« v Alpina smučarskih čevljih, ki so presenetljivo udobni tudi za hojo po gorah. Skupaj smo šli še enkrat na vrh Kanjavca. Sonce, kopasti oblaki in vrhovi okrog nas v snegu so bili vredni par uric hoje. Razgledali smo se in govorili v superlativih, tako kot govore vsi gorski fanatiki, kadar so v podobnih položajih. Sneg je obetal biti idealen — zmrzel sren, ki je pravkar malo odjenjaval... Kar na vrhu smo navezali smuči in jih odvezali šele tisoč metrov nižje na Velem polju, ko smo zlezli na strehe zametenih pastirskih bajt in počili po fantastični vožnji...

Ura je bila pa šele devet. Bili smo tako dobre volje, da nam je ni mogel pokvariti niti nedeljski program Radia Ljubljane, ki se je nenadoma oglasil iz tranzistorja. Neki udeleženec smuka je namreč — verjetno brez zlih namenov — prinesel s seboj tranzistor. Poučili smo ga, da se takih stvari med dostojnimi ljudmi v gorah ne dela in ko ga je ugasnil, smo se sončili naprej v idealni samotni Velega polja, kjer stoji par pastirskih koč in ni žive duše. Človek bi skoraj ne verjel, da je to isto Velo polje zamišljeni center z vzpenjačami, stolpnici, bari, restavracijami, avto cesto, parkirnimi prostori, in astronomskimi cenami »high society«... Sreča, da je ob pravem trenutku zmanjkalo denarja.

Z Velega polja smo se morali navsezadnje le dvigniti in se mimo Vodnikove koč, kjer se pri Angelci da pokrepčati s kislo vodo, čaji in drugimi dobrotami, ki jih cenijo turni smukači, povzpeti na Bohinjska vratca, odkoder se melišča strmo spuščajo v Krmo.

Pobočja pod Vernarjem in Toscem na severni strani se dajo lepo prevoziti, toda sneg je bil na soncu že južen in težak, pa še ponekod skorjast.

Obračati se je dalo le v senci.

Z Antonom sva čakala na vratcih, v tisti škrbini, skozi katero prav krepko piha veter, da pride vrsta na naju. Pobočje je sprva prav strmo, potem se pa položi. Pod nama so vijugali sem in tja po širnih snežišnih posamezni udeleženci smuka, Praček pa je bil že daleč spredaj, skoraj na Pleši.

Tedaj se je zgodilo tisto, kar se po zakonu verjetnosti mora kdaj pa kdaj zgoditi tistim, ki nimajo varnostne vezi. Vinko iz Maribora je zapeljal daleč na levo pod Vernar, tja, kjer je sonce že omehčalo sneg. Na koncu

dolgega prečenja je poizkušal nekaj obračati, pa mu ni prav šlo od nog. Zato je padel — bolje rečeno sedel. Samo to in nič drugega ni bilo videti, vstati pa ni več mogel. Tudi če spodaj ne bi vpile ženske, bi takoj vedel, da je nekaj narobe. Že način, kako ponesrečeni smučar obsedi na snegu — nenadoma neskončno previden in kar nekam manjši — pove, da je nekaj narobe.

Res je bilo: zlomljena noga. Vinko se je krepko držal, bolje kot večina smučarjev, ki si lomijo noge v Kranjski gori. Ti so običajno zeleni od mraza in bolečin, Vinko pa je obdržal kar svojo običajno barvo.

Toda... ali moram še posebej povedati, da to pot kot nalašč nismo imeli s seboj reševalnih sani — improvizacije? Ki smo jih poprej in poslej vedno nosili s seboj? Kramerjeve opornice in povoje smo prinesli kar iz bližnje Vodnikove koč, toda transport? Sestavili in povezali smo improvizacijo iz 4 smuči, kakršne običajno gradimo na tečajih GRS. Iz nahrbtnika Cirila Pračka, ki smo ga priklicali nazaj, se je pojavila nylonka vrv, Lojz je dal svojo šotorsko vrečo, Tancar povoje in vrvce — kaj vse nosijo gorniki s seboj v nahrbtnikih! Dragi turni smučarji! Dovolite ta medklic: Nosite vrvce, povoje, pelerine, šotorske vreče in podobno ropotijo pozimi vedno s seboj. Toda če vam bo kdo pripovedoval, da se z improvizacijo lahko rešuje, mu ne verjemite! Ta še ni vozil ponesrečenca po gorskem svetu, preko plazov in rušja, navzgor in povprek preko strmih pobočij! Vsekakor se spleča nositi s seboj lahke spojke, s katerimi se dajo sestaviti prav uporabne sani.

Naj bo že kakor koli, ob 17 je bil Vinko na Zasipski planini. Tu nas je že čakal kmet s sanmi in konjem, ki je pregazil po visokem snegu, dokler je šlo.

Z olajšanjem smo preložili ponesrečenca na sani in nato opazovali krepkega, gora vaje-nega konja, kako je potegnil. Udiral se je sicer do vampa v sneg, toda mirno je peljal tovor, s katerim se nas je šest mučilo šest ur (za 6 km zračne črte in 1000 metrov višinske razlike). Čokata žival je stopala natančno v svoje stopinje, ki jih je naredila gor grede. Niti enkrat se ni zmotil konjič, počasi, lepo je postavljajl noge v svoje stopinje.

»Navajen je gora, saj nosi poleti na Kredarico« je pojasnil lastnik, kmet iz Radovne, in Praček, ki se je poprej ure dolgo sam na-

penjal v podobni vlogi, je konja dobre volje imenoval posebno spoštljivo kar po grško »hiparion«. Nekateri izmed nas, ki smo s simpatijami in razumevanjem ogledovali našo zameno, smo pomislili, da sedaj razumemo, zakaj ima konj tako dolg gobec.

12. maj

Poln avtobus je v soboto točno ob 12. uri (pardon, zares seveda uro kasneje, z zamudo) odpeljal izpred poslopja, v katerem ima svoje prostore PZS. Na strehi avtobusa so bile smuči, zavili smo pa namesto proti Gorenjski dol po Tržaški cesti — na Primorsko, na Kanin! V Bovcu je bilo veselja konec. Čeprav pelje 4 km lepe ceste do vasi Plužne, prav pod gorami, se šofer ni dal pregovoriti. Ustavil je motor in začel debel in zalit, kot je bil, malicati. Mi, »potrošniki turističnih uslug«, ki smo naročili in plačali avtobus, pa smo v majski vročini, s smučmi na ramah, s pancermi na nogah in nahrbtniki odklopotali po beli cesti v vas Plužne in od tam naprej proti domu Petra Skalarja — Bovec je 483 m visoko, dom pa 1811 m — to je, če se ne motim preveč, kar 1300 m višinske razlike, ki smo jih lepo po vrsti, drugega za drugim spravili pod sebe.

Steza zavija na mogočnem pobočju pod Kaninom močno levo. Začne v svetu, ki skoraj spominja na obmorske kraje — skale, trnjevo grmičevje. Kasneje zavije kamnita steza mimo lepih pašnikov v bukov gozd, vedno polagoma proti levi.

Z Antonom sva ostala zadnja, ker sva hodila prav počasi po »švicarskih tablicah« za turno smučanje. To pomeni, da se dvigneš na uro ne 400 m, ampak samo 300. V zameno za počasen tempo (s smučmi na ramah, nahrbtnikom in v smučarskih čevljih) se ne zasopeš, srce dela počasi, imaš priložnost za prijetne pogovore in razgledovanje med hojo. Kar je najvažnejše, lahko hodiš tri dni skupaj in običajno prideš na cilj prej kot tisti, ki dirjajo, pa še s spočitimi nogami. To pa za smuk navzdol ni vseeno, kot vedo stari praktiki.

Tako sva počasi, korak za korakom, stopala skozi prijetni majski večerni mrak. Včasih je kaj zašumelo v gozdu na najini desni strani in potem so se pojavljali najini tovariši, udeleženci turnega smuka — posamič in v skupinah. To so bili tisti, ki so jo ubrali že v začetku na vso moč naravnost navzgor po

bližnjicah, ki pa so se končavale povsem drugje, kot je bil naš cilj. Ne vem, ali je bilo res ali pa se mi je samo zdelo, da so bili precej manjši in nekam molčeči. Najvztrajnejši med njimi je bil gotovo Vid, za katerega smo se že bali, da bo prišel naravnost na planino Krnico namesto na Dom Petra Skalarja. Nosil je ogromen nahrbtnik, v katerem je bil mal šotorček in pa dva para smuči. Pronicljiv bralec bo gotovo uganil, čigav je bil drugi par smuči...

Vendar, vse se je srečno izteklo, nikomur ni bilo treba bivakirati med rušjem in zvečer smo vsi pili vroč čaj visoko v meglah in oblakih, sredi snega v imenitnem Domu Petra Skalarja. Prijazen možakar, domačin, nam je kuhal čaj in sploh skrbel za nas. Ostal mi je v sila prijetnem spominu, čeprav ves čas ni govoril kaj prida, kuhal je in kuril. Koča je urejena še prav po starem in ima še tisti pravi alpski duh, ki so ga včasih imele naše koče po gorah. Priznam, da je za razvajenega »gosta«, kateremu na ljubo preurejamo naše planinske postojanke v hotele in gostilne, Dom Petra Skalarja morda neudoben. Toda — na posteljah spiš, če si utrujen, prav odlično in v jedilnici se da na lesenih mizah brez ultrapasa kar odlično igrati tarok, streha ne pušča in varen si pred viharjem.

Drugo jutro je deževalo in megle so se podile po Podih. Ob petih zjutraj je bilo tako in par ur kasneje še tudi. Toda — ob 9. je dež nehal, zbezali smo vse udeležence iz postelj in raznih lukenj, kamor so se zavlekli, v jedilnici so prekinili tarok in v treh skupinah smo počasi odšli preko Konjca proti Prestreljeniku. Seveda je bilo že prav opazno, da smo sredi maja: sneg je bil južen, okoli skal se je nekaterim, ki so trmoglavo silili nanje, pošteno prediralo, sicer pa se je dalo prav lepo hoditi. Kanin se je od daleč prikazoval v meglah in oblakih, pa tudi doline so bile črnikaste; z eno besedo, ne preveč prijazno nedeljsko jutro. Z nami je bil domačin, učitelj iz Bovca. Moram reči, da tako dinamičnega fanta v gorah še nisem videl. Preden smo se zavedeli, se je zalezal nekam na zasnežene police sredi Prestreljenikove stene, zdrsnil, se ujel, veselo prismsučal do nas, pol ure kasneje zašel med plazove novo zapadlega snega, ki so drveli s Prestreljenika, se obdržal, da ga ni odneslo preko skokov in za konec izvedel še nekaj

France Zupan in Tone Jeglič z rešenko nad Pragom

Foto dr. J. Černigoj

drznih obratov na robu skal... res, ob njem nam ni bilo niti malo dolgočasno.

Sicer pa ta smuk sploh ni kazal na to, da bi bil enoličen. Spust je držal to pot preko strmine, ki je bila spodaj prekinjena s skalami in celo nevarna. Treba se je bilo naglo in previdno spustiti preko, toda Igor si je izbral prav ta košček poti za padec. Ustavil se je, to drži in se celo postavil na noge prav nad skalnim skokom — toda na smolo je gledal nazaj, ne v smeri smuka, in v hudi strmini se s smučmi na nogah nikakor ni mogel obrniti...

Položaj je bil tragikomičen. Lojz, ki je bil določen za »zavarovanje GRS« s sanmi, obvezami in opornicami v nahrbtniku, je s silo svojega glasu in argumentov opravil polovico dela.

Nato je šlo naprej preprosto. Do Prevale, kjer smo se zaustavili in pogledali na italijansko stran, je bil sneg težak, od tam naprej pa vedno boljši. Tereni so res idealni, drviš iz ene kotanje v drugo tako, da smo nazadnje dobesedno popadali v suho travo na koncu zadnjega plazu nad planino Krnico. Menda bo tudi tu nekoč zgrajena žičnica, zaenkrat pa je treba peščititi po trdi kamniti stezi v

dolino. Medtem ko smo divjali po snegu, se je celo zjasnilo, posijalo je sonce in brez srajc smo se popoldne vračali preko pašnikov v Bovec.

9. junija

To pot sva bila z Antonom sama. Avtobusa nismo mogli dobiti in napovedani turni smuk Kredarica — za Cmirom v dolino Vrat je propadel. Midva nisva odnehala, ker naju je Mirja potegnila s »fičotom« v Krmo in obljubila, da naju bo drugo jutro, oziroma drugo popoldne čakala v Vratih.

Počasi sva šla po tisti stezi, ki drži iz Krme na Kredarico in mimogrede obujala spomine na reševanje pred tedni. Snega tu spodaj skoraj ni bilo več, strnjeno je ležal šele nad Zgornjo Krmo. Polagoma je sobotni popoldan prešel v večer. Draški vrhovi so rdeče zažareli, postali rožnati in nato sivi. Nebo je potemnelo, zasvetile so zvezde, od vrhov pa je potegnil tisti mrzli večerni vetrič, ki te tako prijazno pozdravlja, kadar prihajaš iz doline spet v gore. Spominja te številnih večerov, ko te je noč prehitela na poti do pla-

ninske bajte in diši po snegu in rušju pa po skalah.

Spomnil pa je naju tudi, da sva stara revmatika in naglo sva skočila za pastirsko bajto v zavetje in oblekla posebne »reumatex« dolge spodnje hlače — nato je postalo življenje spet lepše. Anton je celo ugotovil, da se počuti v »reumatexu« bolj stabilnega — vsekakor sva bolj samozavestno in s toplimi kolena koračila naprej proti Kredarici. Bila je prav posebna noč. Na vzhodu je kasneje vzšla polna luna in obsijala najino samotno pot. Lagodno, brez napa sva se dvigala po snežiščih, ki so sijala v mesečini, pa spet utonila v predele, kjer je vladala črna senca. Včasih pa sva koračila in utirala gaz prav po robu med senco in svetlobo, pod obličjem lune, ki je sijala na široko gorenjsko ravnino. Junijske noči! Opevajo jih poeti in menda je nekaj na njih. Ko sva ponoči končno prišla na Kredarico, kar nisva mogla v koč. Nekaj časa sva še rogovilila v tihi noči okrog bajte, pogledala proti Vratom in črni senci, ki jo je metala stena. Navsezadnje se je zgoraj odprlo okno in meteorolog Tone naju je pobaral, če misliva iti spat. Sam da že spi, pa tudi sicer da se mu zdi, da tudi nama ne bi škodilo. Odklenil nama je vrata — koč še ni bila osrbovana — in naju napojil s toplim čajem. »Na skupnem ležišču že spi nekaj smučarjev, ki so prišli za Cmirom pa iz Vrat«, nama je zaupal. Poznal jih sicer ni, toda gotovo so morali biti »domači«, saj takih, ki hodijo na Kredarico junija smučat, ni veliko. »Starejši možakarji in pa dva iz Mojstrane.« Odlično, tako vsaj drugo jutro ne bo dolgčas.

Kot je obljubljal večer, je bilo drugo jutro jasno in sončno. Že na vsežgodaj smo popili čaj in se nato spravili v zavetje za Kredarico. Sonce je bilo tam že toplo, sneg pa je bil še pretrd za smučanje, zato smo se sončili v prijetni zavesti, da nas čaka nekaj prav prijetnega.

Resnično, čez nekaj časa je postala smuka po ledeniku idealna. Kdor jo pozna, ve, kako smo se udeleževali naslednje ure, nato pa je bilo treba misliti na odhod. Tovariši so se že podričnili do Staničeve koč, kjer je bilo videti vse polno črnih pikic; bili so to tisti, ki so navsezgodaj zjutraj prišli za Cmirom. Z Antonom sva se še nekaj zamujala okrog Kredarice. Nekako žal mi je bilo, da bi kar tako kmalu šla v dolino, sneg pa tudi ni kazal, da bo postal premehak.

Od Praga sem sva zagledala še dve postavici, toda brez smuč: dva »cepinotehnika«, ki sta se bližala Kredarici. Bila sta ženska in moški, ki sta namesto pozdrava pričela v nemščini pripovedovati o dveh turistih, ki sta šla za njima preko Praga, obtičala v skalah in ki ne moreta več ne naprej ne nazaj... Bajda sta v gumastih copatah, dva Jugoslovana. Vrlima turistoma — ne vem, ali sta bila Nemca ali Avstrijca, seveda še na misel ni prišlo, da bi jima lahko pomagala. Pustila sta nesrečneža njuni usodi in šla naprej »povedat v koč« in preložit breme na druge rame, tako dela večina ljudi v gorah, brez ozira na narodnost.

Za posebne moralno podučne misli ni bilo preveč časa. Nahrbtnike sva naložila na rame in se spustila namesto proti Staničevi koči na levo proti Pragu. Moram reči, da je bila smuka odlična. Kdor se poleti spotika preko kraških škrap, si niti predstavljati ne more, kako preprosto je tu, kadar vse pokrije sneg. Od studenca pod Begunjskim vrhom — ki je bil seveda pod snegom — je šlo strmo navzdol v kratkih lokih, dokler nisva prišla do prvih klinov. Tu sva žal, morala dilce sneti, sva pa že lahko slišala klice na pomoč, prav krepke, moram reči.

»Ne bo hudega,« sem dejal Antonu. Ta pa je že lezel navzdol in preko skalnega skoka na strmo snežišče.

Sledil sem mu s smučarsko palico v roki in vsemi jermeni in vrvami, kar sva jih mogla najti. Za robom sta čepela »ponesrečenca«, na najino veliko veselje živa in zdrava, čeprav preplašena.

Razumljivo: mož in žena, ona v gladkih gumastih »Borovo« copatkah, steza preko Praga pa vsa pod snegom! Bila sta prvič v teh krajih in si nista prav predstavljala, kam gresta. Sledila sta Nemcema in lezla višje in višje. »Zgoraj bo bolje,« sta jih tolažila Nemca, ki sta imela dobre čevlje in cepine.

Kako sta lezla preko strmih snežišč, ne vem. Toda tu naenkrat ni šlo več naprej, zalezla sta se s steze. Pa tudi nazaj ni šlo: pogled na snežišča, ki strmo padajo v globino, ni bil za nevajeno oko.

Ostala sta sama in napravila edino, kar sta mogla: z združenimi močmi sta vpila na pomoč. Res pa je, da jih je že pošteno zeblo, pa tudi stala nista prav najbolje!

Po laštici sva prišla do njih in po isti poti smo takoj z malo pomoči spet zlezli nazaj

ven na snežišče, po njem za rob in bili smo tam, kjer sva pustila svoje smuči. Nazaj čez Prag jima ni kazalo, zato sva namesto njih z Antonom sklenila, da jih peljeva na Staničevo kočo, od tam pa gresta lahko sama dol v Krmo. Tako smo tudi naredili in moram reči, da sta dobra človeka prav imenitno hodila, ko sta videla, da strmine, hude na prvi pogled, le niso tako nepremagljive. Pred Staničevo kočo, ki je bila še zaprta, smo se poslovili.

Moram reči, da naju je zahvala najinih rešencev ganila, še bolj pa pismo, ki sva ga dobila par dni kasneje. Poslala sta celo fotografije, ki jih je mož posnel takoj, ko sta prišla ven iz skoka, in jih opremil z originalnimi napisi kot: »Prvi kratki predih po rešitvi«, »Na varnem«, »Pot proti Staničevi koči« itd.

Z občutkom, da sva kljub vsemu le dobra človeka, sva z Antonom veličastno odplapolala navzdol za Cmirom, potem ko sva še zadnjič pomahala najinima novima prijateljema.

In tam so naju čakala ona dolga, strma pobočja, ravno prav omehčana za lep smuk in za konec sezone.

Zavoji in sledi najinih predhodnikov so nama kazali pot in pripeljala sva se prav dol v vroči poletni dan. Ob šumeči Bistrici, kjer sva počivala, sva ugotovila, da je smučanja navsezadnje že dovolj. Najine bele okončine so nujno potrebovale sonca; torej sva za prihodnje mesece postavila na program kopianje.

Leopold Stanek

Novoletna

*Globoko v nas
sklad na sklad
useda se čas,
plast na plast
pada, drsi,
brez napetosti
nikoli ni,
a lice razdejano
celi si
rano za rano.*

Zvezde nad Belo

Boris Režek

Steza se je ovijala med drevjem in le tu pa tam se je v prelihi med razmaknjenimi vejami pokazal svetel rob pred posivelim nebom. Sence vrhov so počasi lezle v globel; nad Belo se je gostil mrak in z njim je nastajala tišina. Veter ni več ganil, samo koraki so škrtali na stezi in naposled utihnili na rušah med poslednjimi macesni pod plazovjem.

Stene okrog doline so že potemnele in po grebenih je ugašala zarja, ko sva dospela na zelenico med razmetanim mirjem. Izenada se je pokazala ta mala ravan sredi plazovne strmalji. Pot je bila v kraju in z njo vse puste misli ob pogledih na mrka nizzolja med robovi okrog doline.

Tu v višavi se je svet razmaknil in srhi górnika je vel čez planjave. Grebeni so bili le še temni obrisi; ko pa je zaplapolal ogenj, so utočili v daljavah in ostala sva sama v migotajoči lisi svetlobe med rušjem in skalami. S poslednjo lučjo so minile tudi nejasne slutnje, da bo spet zaman pot do stene, ki nikakor ni dala do sebe. Vroči, sparjeni dan je bil obetal dež. Tod tu zgoraj med potepajočimi se piši pa se je znova vračala sla po prebijanju in vesenju v rdečih previsih in po sikanju padajočega kamenja na samotno melišče pod steno.

Sneg je bil že odlezel v tesno progo v vznožju navpičnega ozidja, le po grapah so še segali plazovni jeziki globlje v dno. S previsov pod vrhom pa so se utrinjale svetleče se kaplje in se v žehtečih zračnih tokovih ob steni navzgor razprševale v megličastih oblačkih.

Vselej so bili takšni poslednji pomladanski dnevi v tem zakotju. Žde ob ognju gledam

v prhnečo žerjavico pod sajastimi plameni, vendar vidim vse te stvari. Znana mi je sleherna poteza in kakor bi resnično tipal za oporami, plezam po steni. Sama rdeča in rjava, razklana skala je naložena v zveržene sklade, ki visijo nad globino in škrtajo pod prijemi.

Že nekaj sežnjev nad dnom sem ves zadihan in moram obstati na polički, vpet v klin, ki leze iz razveznjene špranje. Nad meliščem žehti razgreti zrak, navzgor pa je sama brezupna zmeda prepočenega skalovja, ki grozi, da se bo vsak čas podrlo name.

Zdrznem se in sij me zbode v oči. Le zadremal sem bil in čutim, da me po hrbtu obliva mraz. Tako hudo pač ni tam zgoraj, smer je do prvega previsja že nabita, od tam naprej pa se pričinja neznana stenska pokrajina, od koder se rušijo strahotni kamniti plazovi.

Kakor strahovi iz teme prihajajo te misli v sanje, da jih moram preganjati. Dvignem se, da bi naložil pojenjujoči ogenj, ko začujem, kako nekje v steni pada kamen, udarja po napušcih, proži še druge in nazadnje kot slap zrožlja v grapo. Še dolgo jekajo odmevi po temačnem zakotju, nato pa spet nastane tišina.

Nemirna noč ne da spati. Čez čas završi v macesnih, odnekod se je ves zadihan pripodil veter in se mota med vejami, da me je res pričelo zebsti, čeprav je zubelj spet vzplamenel nad žerjavico.

Tudi tovariš se prebudi in se pritisne bliže k toploti. Tako čemiva vsak na svoji strani ognja, ki naju zakriva in spet prikazuje iz teme kakor čudni zgrbljeni postavi v divjini zablodelih nastavarjev.

Šotora nisva vzela s seboj in tudi vsega drugega je kar najmanj, da bi ne bila v steni preveč obložena. Zdaj pa sva se znašla v stiski; nič ne izda obračanje k ognju. Vlažni hlad leze s tal, na trati se nabira rosa in vedno znova je treba daleč od ognja po drva. Tako vlačiva suho rušje, ko noč poteka v daljno jutro.

Takšne noči ob ognju ne družijo. Vsak zase sva; misli tavajo povsod drugod in le v kratkih snih se znova vračajo gor v steno.

Spet sem tam gor na polički, ki je ni več kot nekaj razmajanih stopov. Z nje se vleče navzgor plitva, navpična zajeda in v previsu nad njo vidim najvišji klin. Od tam sva se bila spustila nazaj v grušč, ko naju je pregnal siloviti hlišč nenadne nevihte, da so po

vsej steni lili pršeči se slapovi in z njimi kamniti podori. Dolge ure sva prečepela pod previsom v vznožju in gledala v mel, kjer se je s prašnimi oblaki razbijalo padajoče skalovje.

Nikakor ne moreva priti o pravem času. Zato je bila slednja pot pod steno pod morečim vtisom, da greva spet zaman.

V Beli je le malo vedrine. Z grapami razrita pobočja in mrki robovi, na katerih postavajo oguljeni macesni, se pno iz dna s suho hudourniško strugo. Vsa je samotna in odmaknjena. Vseokrog so same gore in nikjer ni pogleda v daljave. Pokrajina je še vsa divja ter prvotna in tudi ostenja so vsa drugačna, kot bi stala nekje v daljnih, tujih krajih.

Morda zaradi tega prihajava tako kot na prag neznane dežele in taboriva med poslednjim drevjem, da sva s svitom že pod steno, preden se njeno obličje izmota iz jutranjega somraka. Potem mine dan, ne da bi bilo moč pogledati okrog, ko se sonce pase po bregovih in odkriva skrite mikavnosti tega sveta.

Nekje nad previsom s klinom je prehod v osrednjo grapo in po njej je pot navzgor odprta. Vse to je že zdavnaj pretuhtano in vendar se vrtim okrog tistega rdečega previsja, ki kakor zagozda tiči v dnu grape.

Znova sem se prebudil. Ogenj je bil pojenjal in le žerjavica še rahlo tli. Veter je pregnal zbirajoče se oblake in na zamolklem nebu so se pokazale zvezde. V njihovem medlem soju se je odprl ves gorski svet okrog Bele. Nič več me ne trapijo sanje. Zdregal sem tovariša in zmetala sva na ogenj še poslednja drva. Najsi je bilo še dolgo do jutra, sva se neučakano motala okrog plamenov in se v prvem svitu napotila gor proti steni.

Pozno popoldne sva se vračala. Rdeči previs naju je bil ustavil ter zavrnil daleč vstran po strmih odlomih. Ni bilo več upanja, da se kje počez prebijeva nazaj v grapo. Ves spodnji del stene, ki me je bil moril v mojem nemirnem pričakovanju, je ob novih doživetjih zgubil vso svojo strahotnost. Polasčala se me je bila le tesnoba pred neznanim svetom onkraj usodne pregrade, kjer sem slutil mejo med življenjem in smrtjo.

Vštric rdeče zagozde nad previsom je držala za rob tesna polička. Vrvi so počasi polzele po rjasti skali, ko jo je tovariš prešel in se jel prebijati čez odlome. Le nekaj sežnjev

sva bila narazen in vendar se je zdelo, kakor bi bila vsak na drugem koncu sveta. Sproženo kamenje je padalo naravnost v dno. Utrinjalo se je brez glasu, kakor bi stena požirala sleheren zvok. Samo sikanje oskalkov, ki so se trgali više zgoraj v steni, je tu pa tam prešinjalo zrak.

Drgetajoči vrvi sta se ustavili in le po rahlih tresljajih, ki so se širili po pečini, sem vedel, da tovariš zabija. Skušal sem se premakniti, ker sem že težko stal na neznatnem robu. V istem hipu pa mi je zmanjkalo tal in obvisel sem na varovalni zanki. Pod nogami se mi je bila odkrhnila mogočna skalna klada, kratko podrsala po steni in se v loku pognala v globel.

Nisem slišal, kdaj je udarila na melišče. Ves zadihan sem se pognal nazaj do rešilnega klina in obstal na varnem v dolbini izpadlega sklada.

Tovariš je medtem že plezal naprej. Slišal je bil sicer tresk v dnu, toda s stene se je itak skoraj neprestano rušilo kamenje, da ga ta podor ni mogel zmotiti.

Obrnila sva šele čez dolge ure, ko sva se znašla med krhkimi luskami in previsi in je bilo gotovo, da v grapo ni nobenega prehoda. Ko sva po dolgotrajnem spuščanju vsa zbita spet stala pod steno, sem zamolčal skoraj usodni pripetljaj. Natanko sem videl, kje bi zdaj razbita ležala v grušču, če bi klin popustil. Toda odrešen sem bil tesnobe, ki me je bila morila minulo noč in vse skupaj sem obdržal zase.

Še sva se vračala gor pod steno. Noči ob ognju pa so mi zamrzele. Preveč misli je bilo ob plapolajočem zublju, ko se je čas leno motal skozi noč, vršanje vetra in nerazberljiva mrmranja gora. Pristopala sva naravnost iz doline in se tako sprostila teže, ki je visela nad nama.

Nek dan, že dosti pozneje, sem bil na Konju. Dolgo sem posedal na vrhu in gledal v prepadne stene Rzenika in na melišče pod njimi, kjer se je po raztresenih rušah pasla tropa gamsov.

V daljavo umaknjeno ostenje je zgubilo svojo okrutnost. Poteze v rjavih skladih so se ublažile in s pogledi sem prehajal po prepletajočih se razah, s pomola na pomol; povsod, kjer sva se bila kdaj vesila, vlačila vrvi in si z zabijanjem utirala pot. Ni bilo sledu po vsem tem, kar je kdaj vezalo tolike dni. Videl sem skrite zelenice, tiste vrčičem po-

dobne pomole, na katerih nedosegljivo rase redko cvetje. Pretaknil sem vsa zakotja in se z mislijo še enkrat povzpел po opravljeni smeri iz dna na vrh v neizprosni tekmi z grozečo nočjo, ko se je globel že umaknila pod robove in je čez greben že dihal srhi veter in so zvezde ugašale v valovečih črnih kastih oblakih.

Pozabil sem na čas in iz zamaknjenosti me je vzdramila šele modrikasta predvečerna senca, ki se je začela razlivati po steni. Pognal sem se navzdol, toda že na Presedljaju me je ujela tema. Le medlo se je še razločevala steza med rastjem, niže doli v gozdu pa sem zašel z nje, se pretipaval med debli, podrsnil v grapo in spet ril navzgor. Po naključju sem jo spet našel in se po njej korak za korakom preplazil na planino Brežič. Tedaj je še stal tam star pastirski stan in spravl sem se pod razdrapano streho.

Nekaj drv je bilo in tudi ležišče je bilo sveže nastlano. Toliko, da sem zakuril in že sem ves zbit usnul.

Najbrž nisem še dolgo spal, ko me je vrglo kvišku in sem se splašeno zastrmel v gasneči soj žerjavice na ognjišču. Tresk in valeče se stoterno grmenje pa me je povsem ovedlo. Nad Belo je prehajala nevihta. Modrikasti bliski so prešinjali temo na planem in z novim treskom se je zlil silen hlišč. Dež je lil v slapovih in udarjal na streho s tolikšno silo, da so v ropotu utihovali pobobnevajoči odmevi grmenja.

Podneteni ogenj je ugasnil v curkih, ki so lili skoz raztrgano streho in zaman sem se prekladal po stanu, da bi bil na suhem. Zunaj pa je še kar naprej grmelo, vendar se je nevihta počasi unašala.

V grapah so zabučali hudourniki. Rožljanje s tokom valečih se skal je polnilo gosto temo tja do jutra, ko je nad umito dolino posijalo sonce.

Z dnem se je divja plav povsem ugnala. Z macesnov so se utrinjale svetle kaplje in po nebu so se razpuhtevali drobni beli oblaki. Tako je bilo tudi ono jutro po poslednjem vzponu na Rzenik. Svet je bil ves svetel, zbrisane so bile tegobe in pozabljena viharina noč na samotni planini pod vrhom.

Vračal sem se navzdol v Belo. Na robu, od koder se iznad gozda in melišč razgrne vse ostenje Rzenika, sem spet posedel. Kot bi vmes ne bilo toliko poletij in zim, se je strnil čas. Prav takšni so morali biti ti rdeči in

rvavi prepadi ono jutro, ko že nisva več mislila nanje in sva bila vsa zagledana v svetlo zelenje trat po planini v Dolu.

Stena je zadobila spet svojo staro podobo. Nič ni pričevalo o drobci življenja, ki je nekoč potekel v njenih okrutnih potezah. Takšna bo zrla iznad svojih vznožij še v daljna stoletja, v dni in noči pod zvezdami in neurji.

V Bellunskih gorah

(V opombo ob katastrofi pri Longaronu)

Dr. Viktor Vovk

Preteklo je že več let od takrat. Stal sem v Bellunu na mostu, ko se je lep dan nagibal in je šlo žarno sonce kmalu v zaton. Piave, široka voda, se je svinčenasto lesketala po dolgi, bogato obdarjeni dolini. Vse naokoli so se gore, visoke in nizke, kopale v nepopisni bleščavi stoterih, sproti spreminjajočih se barv. Jesensko ozračje je bilo polno nedopovedljive miline in meni je bilo toplo pri srcu. Čez vse zamakljiv je bil pogled v severno stran, kjer so se v poslednjih sončnih žarkih skrivnostno svetile bele stene daljnih bellunskih Dolomitov, Monte Serva, Monte Schiara, Pelf, Gusella del Vescovà (po naše škofovsko igla), Pale del Balcon. Prevzet od prečudne lepote tistega gorskega kota sem sklenil ga kmalu obiskati.

Potem je prišla vojna in minila so še druga leta. Ondan pa smo se napravili na pot. Stanko je pritisnil iz Ljubljane, tudi jaz sem z doma pohitel na Opčine, kjer je naju po zmenku čakal Janko s svojim lepim in urnim vozilom. Brez obotavljanja smo se odpeljali v širni svet.

Uživam na brezcilnih potih po kraških stezah in kolovozih. Rad se križem Krasa vozim po novih, širokih, uglajenih cestah. Vendar

je ni na svetu krasnejše obale, lepše in svetlejšje ceste, kot je pa tale od Barkovelj do Devina in Štivana. Kar neslo nas je po njej, in še naprej do Zagrada, a onkraj novega mostu čez Sočo ko da smo utonili v prostrano, barvito in rodovitno Furlansko nižino.

Številne vode sekajo deželo, reke, potoki, prodnati, časih suhi. Peljemo se čez Idrijco, Nadižo, Ter in dalje skozi starodavni Videm vede pot. Ves čas se nam z vzhoda in severa sèm dol v ravnino kažejo naše gore, Nanos in Čaven, tolminsko — bohinjski hribi, Krn, Kanin, odzad še Triglav in drugi veljavni snežniki na desno in levo od njega. Lepo jih je videti tudi odtod, iz daljave, te naše lepe gore. Ko jih tako občudujem, mi je srce ljubezni polno.

Za Vidmom pridemo v Martignacco, veliko cestno križišče. Uberemo pot naravnost na zapad, na dolgi most čez Tilment. Onstran široke vode smo prišli v Spilimbergo, čedno mesto, čudno ime. Tam okoli po Furlaniji pa so kraji s takimi imeni, ki nas spominjajo na stare čase. Je vas, ki ji je Pasian Schiavonesco ime, dva kraja sta Gorica (Gorizzo), dva kraja Gradiška, Goričica, Gradiškuta, Glaunico, Postoncicco, S. Maria Sclaunico. In še Lestizza, Lonza, Virco, Sdegoi, Pocenja, Precenicco (slovensko gotovo Prečnik. Med Nabrežino in Komnom je lepa vasica Prečnik, Italijani pišejo seveda Precenicco. Tako zlasti Gustavo Cumin: »Guida della Carsia Giulia«, ki jo je leta 1929 izdala tržaška sekcija CAI v zelo šovinističnem smislu). Dalje Mortegliano, Sedegliano, Vissignano, Sella, Medea Sclavonica. Ob spodnjem Tilmentu je Belgrado in na vratih samega Pordena stoji večje selo Sclavons. Nedaleč od ondi je Polcenigo, a ni izpričano, da bi se bil kdaj Polšnik imenoval. Vsekakor je onod še več takih ali podobnih krajevnih imen, a nam se je mudilo, ker so bili že kratki dnevi in nas je čakala še dolga pot. Cesta nas je peljala čez široko reko Meduno, ki se niže spodaj izliva v Livnico (na kartah Livenza). Bližali smo se goram in kmalu dospeli v Montereale, večji kraj v dolini Cellina, kjer nas je že sprejel hladnejši hribovski svet. Pa kakšen svet! Divji, zaprt, teman. Pod tlakovano cesto dere, peni se reka Cellina čez skale vseh oblik, kotle, deže, oblice, skozi naravne mostove se šumno vije, a nad stisnjeno strugo gredo v višine strme, temno

sive stene, na redko poraščene s slabotnim grmičjem. Beli slapovi padajo z njih, a v dolini ni svetlobe, ker vanjo sonce nikdar ne posije. Za vsakim od mnogih ovinkov se slika menjava. Cesta je vsa izsekana iz žive skale, pelje skozi številne predore, a tudi ko smo na prostem, drzno visijo čezno kamnite strehe in umetno izobljeni, mestoma zacementirani previsi. Romantično, velezanimivo. Na dveh, treh mestih je soteska izredno tesna, na ozko jo stiskajo temne, visoke gorske strani. A pod cesto drvi, šumi, buči prečudni, večno zburkani, edinstveni potok Cellina. Vsi Dolomiti drugod ne premorejo, tako se piše, tovrstnega čuda narave. Zdajle pa smo zunaj predora in nepričakovano se nam svet na široko odpre, a pred nami se v soncu zablešči sinja gladina velikega zbirnega jezera. Tam je Barcis, starinsko, v zadnji vojni docela upepeljeno, a že obnovljeno, prav lično selo. Za vasjo so zelene trate in v gore gozdovi, izza njih se že vidijo nekateri beli vrhunci. Ali dolina se spet zapre, kmalu pa se nam v koncu pokaže prvikrat čarobna oblika veličastnega Monte Duranno, najlepše gore Karnijskih Predalp,¹ ki ji tod pravijo *Becco dell' Oca*, gosji kljun. Ob dolgi cesti je še naprej nekaj redkih, neznatnih selišč, visoke gore zapirajo dolino, na levi imamo imenitni Col Nudo, goli hrib, furlanski Cuel Nut, v Ertu so ga imenovali Col Briè, v Clautu mu pravijo Mont Magör (najvišji hrib), v Barcisu Croda Magör, v Alpagu I Lastiei. Pravijo, da ima Col Nudo najlepši razgled od vseh gora v Karnijskih Predalpah. Dolina se naprej zdaj zapira, zdaj odpira in na svetlem zagledamo vnovič Duranno v vsem njegovem sijaju ter desno od njega Cima dei Preti (gora duhovnov), Karnijskih

Predalp (Clautanskih Alp) najvišji vrh. Med njima, nekoliko odzad, je Cima dei Frati (vrh kapucinarjev), z izrazitimi tremi roglji, brati kapucini.² Tudi Napoleone Cozzi, Tržačan, ki je briljiral med alpinisti na začetku našega stoletja, je ljubil te lepe gore, pa ga je zaneslo, da se je o njih izrazil »tutto quel mondo clericale impietrato«, ves tisti klerikalni okamneli svet.

Okolica se zjasni in na desni vidimo Claut, veliko izhodišče pohodov v številne gore, ki se tamkaj na vse štiri strani strmo dvigajo iz doline.³ S severa obvladujeta široko in slikovito Clautansko kotlinico beli Duranno in stenasta gmota velikega, razglednega Monte Vacalizza, po Tumi gora Bukovica.⁴ Lepo se od tam vidita tudi Cima dei Frati in Cima dei Preti. Nepozaben mi je Claut s ture pred mnogimi leti. Proti večeru sem stal kraj vasi, rahlo je pihal veter od juga, a vse naokoli so se gore svetile v čarobnih barvnih otenkih. Bil je prekrasen prizor. V Clautu, deloma tudi v sosednem Cimolaisu, so žličarji doma,⁵ suhobarji, ki svoje izdelke raznašajo na daleč po svetu. Oba kraja sta bila do začetka našega stoletja popolnoma odrezana od sveta. Ceste so začeli ondod graditi šele v novejšem času, večidel za prve svetovne vojne.

Iz Cimolaisa se po novi, skoz divji svet vodeči cesti vzpnemo na zeleni preval Šentožbolt (Passo S. Osvaldo), razvodje med rekama Cellina in Piave. Pri vasi S. Martino naredi cesta nagel ovinek, da obide konec potoka Zémola, ki pod kratkim mostom globoko spodaj buči skoz svoje tesno, temno žrelo. Onkraj ključa stoji v sončnem bregu značilna gorska vas Erto, sredi sveta, ki ga je v začetku lanskega oktobra zadela stra-

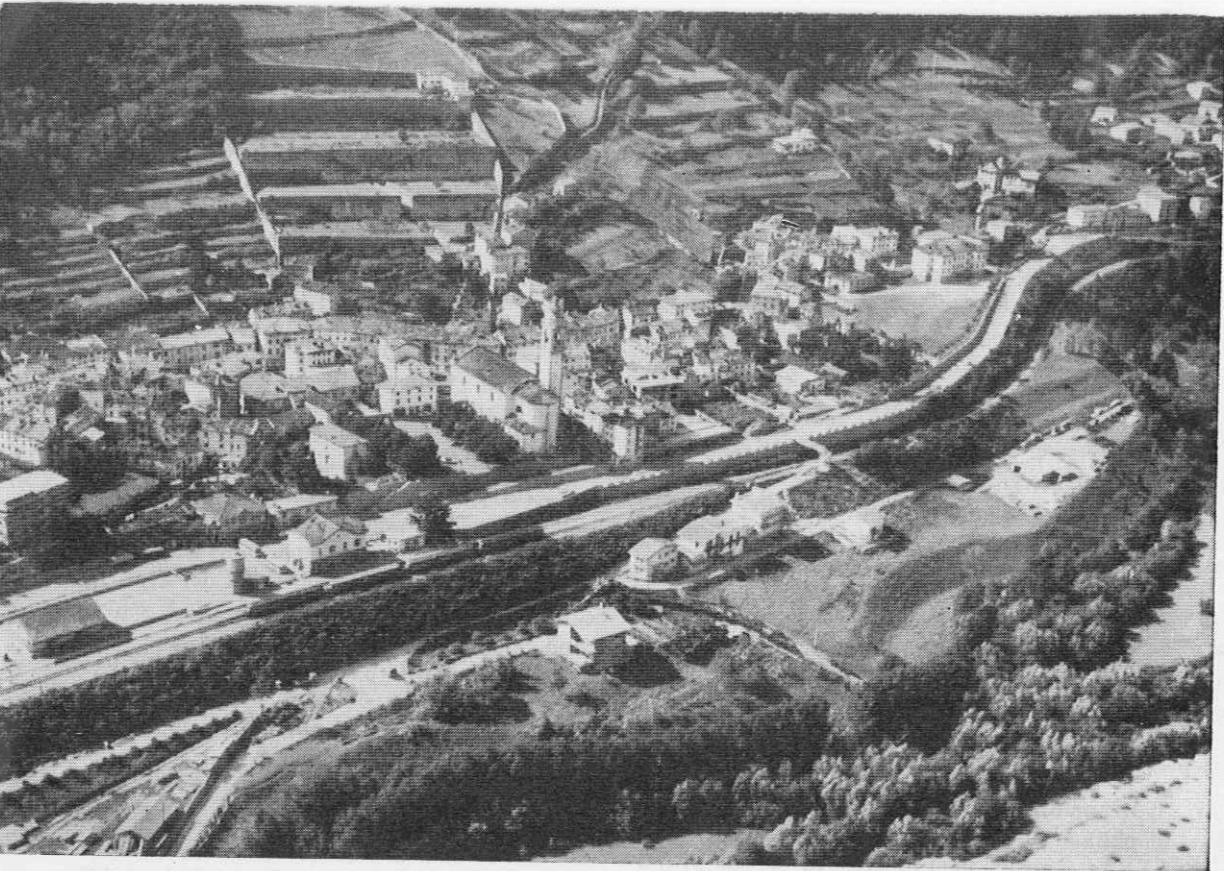
¹ »Karnijske Predalpe« imenujejo po navadi vso vrsto znamenitih gora od Cridole na severu pa dol do Duranna na jugu. Nekateri pišejo »Clautanske Alpe«, ime po dolinski vasi Claut (pomeni zaprt), drugi »Clautanske Predalpe«, zadnji čas imenujejo to gorsko skupino **Dolomiti onstran Piave** (Berti, »Dolomiti d' Oltre Piave«). Nekateri spet štejejo Duranno, Cima dei Preti in Cima dei Frati pač v Karnijske Predalpe, tole skupino pa uvrščajo v Kadorske Alpe (Alpi Cadorine, Kadorische Alpen). O teh razčlembah, razločevanjih in imenovanjih obstaja ogromna literatura, a tu seveda ni mesta o vsem tem se baviti podrobno. ² Imena gora izvirajo iz ljudske domišljije, ki je videla v kamnitih možeh, slopih in rogljih v vidlinah duhovnike, menihe ali kapucine, le-te še z dvignjenimi kapucami. Taka imena niso samo tu, najdemo jih tudi drugod v gorskem svetu. V francoskih gorah je znan Grand Capucin, prav tam je tudi Aiguille du Moine (menihova igla), celo Cardinal. Tudi v naših gorah je Kardinal, kakor je o njem lani pisal P.V. Na Korziki je gora Cinque Frati, petero kapucinov.

Cima dei Preti in Col Nudo se vidita tudi s Triglava. Jaz sem ju sicer od tod zaman iskal, ker sem kratkoviden. Toda videl ju je bistrooki Vilko Mazi, ki je oba mogočna vrhunca pošteno vnesel v svoj »Razgled s Triglava«.

³ O Clautu, zelo zanimivem večjem kraju, mi je tole pravil planinski prijatelj, zdravnik v Vidmu: Po neki statistiki iz l. 1909 je bil Claut v vsej Italiji glede števila alkoholikov po razmerju na prvem mestu. Takoj za Clautom je stal na statistični lestvici Pordenone, za vso Italijo. Zanimivo je, da sta oba kraja v videmski pokrajini. Claut je imel v tistem letu 28 gostiln in stokrat toliko prebivalcev.

⁴ Dr. Tuma: »Pomen in razvoj alpinizma«, str. 272. Višina gore 2245 m. Za njo je lepa, zelena predolina, piše se Bregolina. Tam okoli so še Monte Bregolina, Casera Bregolina grande, Casera Bregolina piccola. Rečeno je, da so tile med najlepšimi, najbolj mikavnimi kotički v Clautanskih Alpah.

⁵ Po domače »sedoneri«. La sedòn ali sidòn = furl. žlica.

Longarone pred katastrofo

šanska nesreča.⁶ Tedaj pa so bili še lepi jesenski dnevi in ne mi izletniki ne dobri, delavni domačini, nihče ni slutil, kakšno grozoto pripravljala nedoumna narava.

Prav poseben je razgled na jug. Med mnogimi vrhovi kraljuje tam v vsej svoji veličini Col Nudo, ki se iznad obraščenih strmin s svojim velikanskim, sivim trupom dviga v brezoblačne višave. Spod njega priteka po-

⁶ Erto, višina 775 m, po naše bi se vas pisala Strmec. Ljudje so mi pripovedovali, da imajo nekateri ondodni kraji zelo nenavadna, kar opolzka, spotakljiva imena. Sam Erto tako. In še sosedna vas Casso, pa Cazzata (hrb nad Ertom), Patata (vasica pod Ertom), ki jo je ob nesreči voda vso zalila. Te revne vasice ni več.

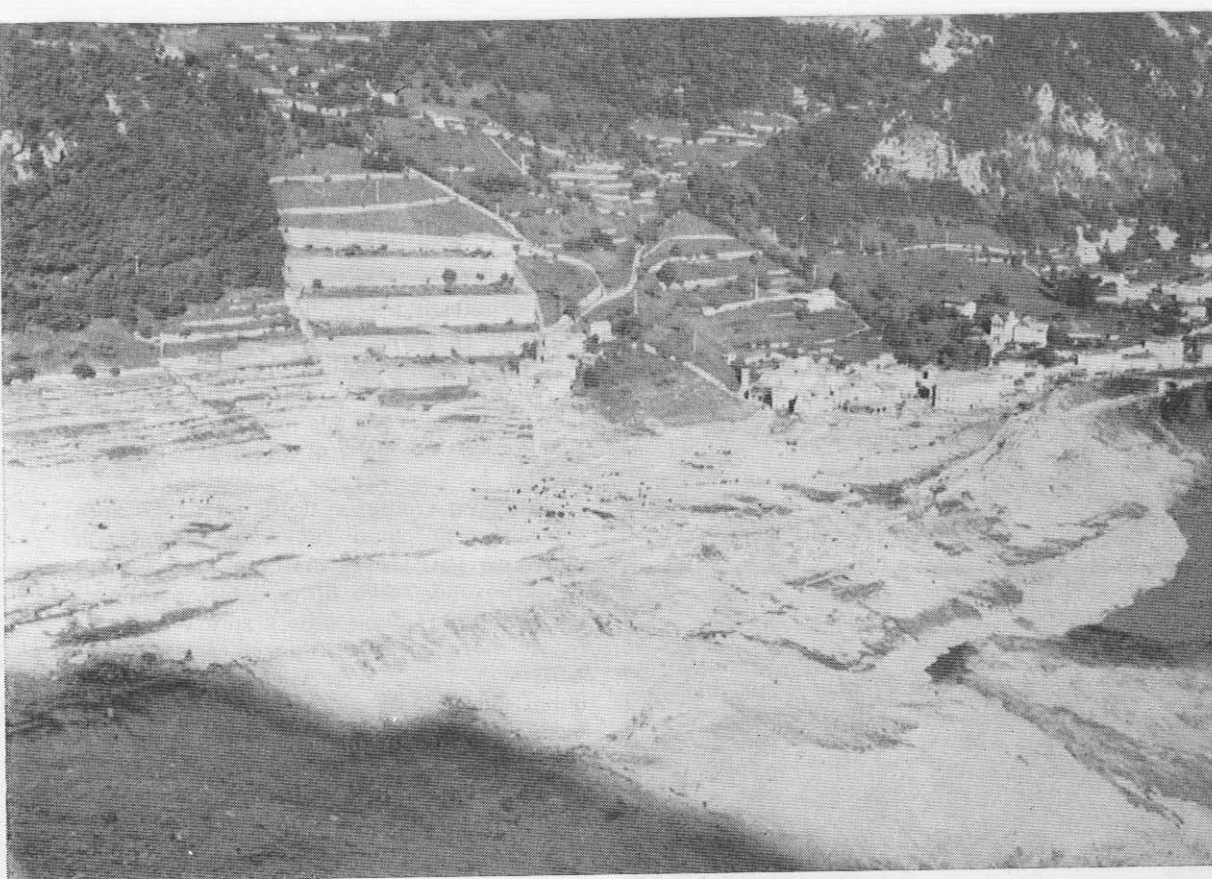
Mi smo bolj občutljivi in natančni, kadar gre za spodobnost ali moralo. Tudi pri krajevnih imenih. Na Vipavskem je vas, ki se je od pamtveka pisala Svino. Pa je prišel pisar in rekel, da ime ni primerno, češ — svinja, grda žival. Tako so naredili, da je kraj svoje pošteno ime zamenjal, zdaj se piše Zavino. Stvar bi bila enostavna, če ne bi imeli v Sloveniji še druge vasi, ki ji je tudi Svino ime, pri Kobaridu. A glej, kobaridsko Svino še dandanašnji stoji. Človek bi se pri vsem tem vprašal, če ni morda Kobaridcem bolj za vino kakor pa Svinanom na Vipavskem...

Za Erto sem tudi zvedel, da govore njegovi prebivalci, zdaj žal izseljeni, prav tisti jezik, ki ga govorijo Svicarji v griziškem kantonu, Chantun Grischun, nem. Graubünden, in ki mu mi pravimo retoromanski, retorumauntschs, romanche.

tok Vajont, ki pod grozljivo steno Monte Certen⁷ zavije v vzhodni konec velikega umetnega jezera Lago di Vajont. Izrazito se med drugimi gorami od tod vidi razgledni Monte Toc, 1921 m, ki je bil planincem dosegljiv v treh urah in pol od velikega jezera Vajont. Dosegljiv je bil, dokler se ni prav z njega sprožila usodna katastrofa, ki ne bo nikdar pozabljena.

Tisti čas pa ni bilo, da bi bil človek žalosten ali v posebnih skrbih. Veselo smo se naokrog razgledovali in zazrl sem se v severno stran, od koder je strmo navzdol pritekal potok Zémola. Po njegovi divji dolini pa drži planska pot na kraljevski Duranno. In sem se spomnil Angleža, pisal se je Utterson Kelsö, ki je ondod prvi prišel na vrh tiste imenitne, ne prav lahko dostopne gore. Leta 1874. Kaj ga je zamikalo tako daleč iz domovine? Od kod je izvedel za ime skrivnostne gore in za kraje, koder jo pojde iskat in kjer jo bo našel? Takrat je bila vsa dežela še v kaj za-

⁷ Monte Certen, 1882 m. Tuma (n. m.) razlaga ime iz slov. črtež.

Po katastrofi

Foto Ghedina

nikrnem stanju, saj se je komaj par let prej osvobodila avstrijske vladavine.⁸ Šele l. 1886 je prisopihal prvi vlak iz Trevisa v Belluno in tu obtičal. Naprej na sever, čez Longarone pa do Perarola, so potegnili železnico šele l. 1913, eno leto pred izbruhom prve svetovne vojne. Prav takrat je bila dograjena tudi cesta iz Longarona na Erto. Takole je l. 1912 pisal tiste čase sloveči alpinist Dunajčan Patéra: »Kmalu bo dograjena cesta iz Erta na Longarone, ki ji ne bo zlepa enake ali podobne, kar se drznosti tehnike in veličastnosti scenerij tiče. Iz Longarona se bomo lahko s pošto pripeljali v Erto, peš pa dospeli v eni uri in četrt, ko smo pa doslej rabili za pot po slabi stezi dve uri in tri četrt. Tako bo ta prekrasna pokrajina odprta splošnemu prometu.«⁹

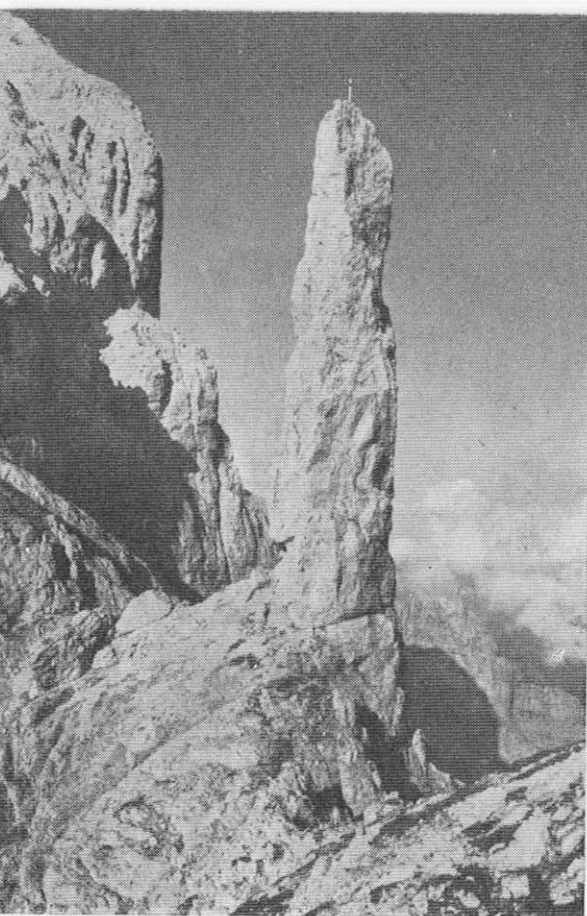
Dvajset let za Angležem se je Kugy odpravil na dolgo pot. Na Duranno. O pohodu piše s

toplim srcem, še posebno spoštljivo za sam Duranno. Vzel je s sabo Andreja Komaca. Eden iz Trsta, drugi iz Trente — kod sta do snidenja potovala, kje sta se sešla? Kugy piše, da sta se peljala čez Conegliano in Vittorio, mimo jezer Lago Morto in Santa Croce, gor do Longarona. Kakšne so morale biti ceste v oni še docela nerazviti dobi! Sam Kugy se toži na strmo, razdrto stezo iz Longarona na Erto, ki so jo v tistih časih vsi opisovali kakor eno od najgroznejših (»una delle piu orride«). No, kakor za druge, tako je bil tudi za Kugyja Erto izhodišče name-ravane ture. Z Andrejem sta šla po divji, od-ljudni, zapuščeni, a pokrajinsko prelepi in zelo zanimivi dolini Zémola navzgor.¹⁰ Ko takole razmišljam o dolgih in nerodnih poteh in velikih turah odličnih alpinistov klasične dobe, se vprašujem, kaj si more o njih misliti sodobni mladinec. Zdi se mi, da jih postavlja vse v isti čas in v prav tisto kategorijo, ka-

⁸ Leta 1866. V pokrajini Belluno je bil tale izid ljudskega glasovanja: 37 611 glasov za združitev z Italijo, takrat še mlado kraljevino, dva sta bila za Avstrijo, 4 glasovi so bili neveljavni.

⁹ Lothar Patéra: »Bergfahrten in der Cavallo — Gruppe«, Zeitschrift des deu. u. österr. A. V., 1912.

¹⁰ »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 199—200.

min ni ostal brez odmeva. Izkazala se je podeželska sekcija iz Maniaga, ki je imela po lanskim podatkih 117 članov. Z njimi je postavila lično planinsko kočo v zgornji dolini Val Bozzia, pod južnimi stenami Duranna. Rifugio Maniago al Duranno. Slavnostno otvoritev lepe, tako dolgo pogrešane planinske postojanke so imeli komaj dva tedna pred usodno katastrofo. Novo zavetišče ne bo moglo nikomur služiti. Zakaj znožno izhodišče je bil Erto. »Je bil«, ker je zdaj ves tisti predel za sleherni promet oblastveno zaprt.

Zadnje čase gradijo v Italiji planinske koče v pospešenem tempu. Tudi s tem proslavljajo stoletnico CAI. Nove postojanke so večidel neoskrbovane. Težko jih je dobiti, oskrbnike ali oskrbnice. Ljudje silijo z gorá v doline, z dežele v mesta. Proč iz gorjancev, v lažnejši svet. Dolg čas je v gorski samoti, sodobni človek hoče živahnejše živeti, umreti bi mu bilo brez hrupne in burne zabave.

Pa smo Erto zapustili, cesta je peljala po romantični pokrajini, kraj sinjega jezera Vajont. Po obeh straneh je bilo videti majhne

Claut in Vaccalizza

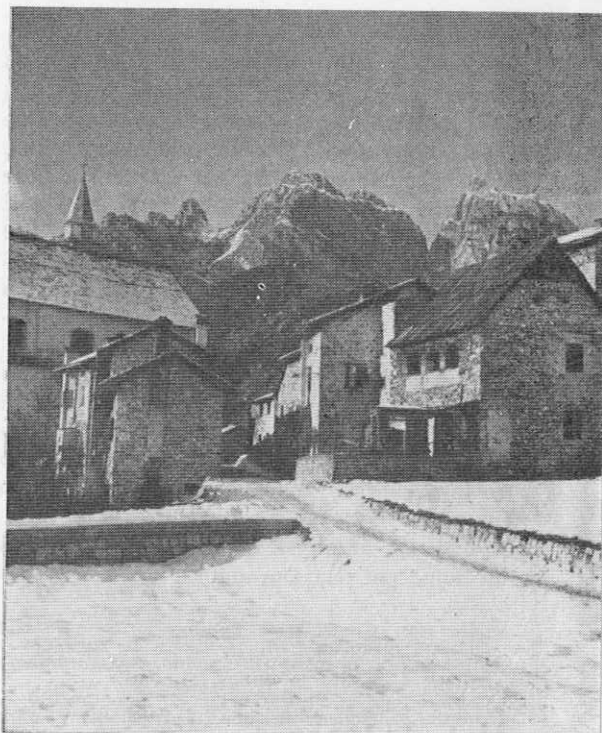
Foto dr. L. Bellavitis, Pordenone

Pri bivaku Bernardina

Foto dr. Piero Rossi

kor strateške odprave Aleksandra v Indijo ali Cezarja v Galijo in Egipt.

Še dandanes štejejo Klautanske Alpe med najbolj odročne, oddaljene, tihe, najbolj zapuščene, najmanj obiskovane. Vendar so nedosežno lepe v svoji divji in komaj sluteni samoti. Do nedavna ni bilo v tistem prečudnem gorskem svetu za planinca nobenih zavetišč. Na to se mojster Berti že več ko 30 let toži in takole je pisal o Durannu: »Hud, težaven je vsak dostop. V dolini Zémola je še kak hlev, a od planin, kar jih je ždelo v skrivnostni tihoti visokega gorstva, je mnogo opuščenih. Kar je stezá, so nerodne, negotove, marsikod v plazovitem, prestremem okolju. Nikjer nobenega zavetišča. Ali ni podružnice CAI, ki bi s svojimi člani žrtvovala dobiti en sam dan, da bi se tam gori pod Durannom postavil vsaj stalen bivak, samotnim plezalcem v dar!«¹¹ Bertijev opo-

¹¹ Antonio Berti: »Guida dei Monti d' Italia«, »Le Dolomiti Orientali«, CAI — TCI, Milan, I. izdaja, 1928, str. 652; III. izdaja, I. zvezek, 1961, str. 201.

Duranno in Preti

Foto dr. L. Bellavitis, Pordenone

vasice in po strmih bregeh prav skromna selišča. Uničeno je zdaj vse to. Dolina se je stisnila v čudovito debe, znano pod imenom »la gola del Vajont«, viseča, globoko zarita struga s tesnim, med navpičnimi bregovi zajedenim dnem. Od povsod so sèm prihajali popotniki in še vsakdo, ki se v svetu spozna, je pritrdil, da so Vajontove tesni med najlepšimi, najbolj romantičnimi v vseh Alpah. Zdaj drvimo skozi predore. Ob cesti je bil bar, okrepčali smo se in tam na levi smo občudovali edinstveni jez, o katerem se je kasneje toliko pisalo. Gradili so ga sedem let, debel je spodaj 16 m, zgoraj 3 m, visok 280 m, porabili so pri delu sto tisoč kub. metrov cementa... Malo da se človeku ne zavrti v glavi. Nepozaben prizor. In nepozaben je pogled z robú navzdol v dolgo dolino Piave. Tam kjer se vanjo izlivata potoka Vajont in hudournik Maè, le-ta pa pritoka iz zelo posebne, sončne, zelenja in stundencev bogate doline Zoldo, tam je stalo slikovito mestece Longarone. Tistikrat se je

razkošno svetilo v čistem predpoldanskem soncu. Po mojstrsko napravljeni, iz žive skale izdolbeni, zelo ovinčni cesti s številnimi okni in črnimi predori smo se strmo navzdol pripeljali na Piavo in v mesto. Od Longarona je bilo še dobra dva kilometra lepe ceste, Strada d' Alemagna, ob reki na jug do snažnega, dosti industrijskega kraja Faè. Žage so pridno ropotale, tudi kakšno tovarno je bilo videti tu pa tam in novo zgrajena gostišča, vmes še čedne hiše delavnega, zelo prijaznega prebivalstva. V prikupnem hotelčku, ki še ni bil dozidan, je gospodarila siora Maria. Annetta, srčkana hčerka, je skrbno prinašala na mizo. Kasneje se je razglasilo, da je tudi Faè pokončan. Ni več ne blage gostilničarke Marije ne Anice, prizadevnega dekleta. Tudi njune nove hiše ni več. Vse je uničila pogubna poplava.

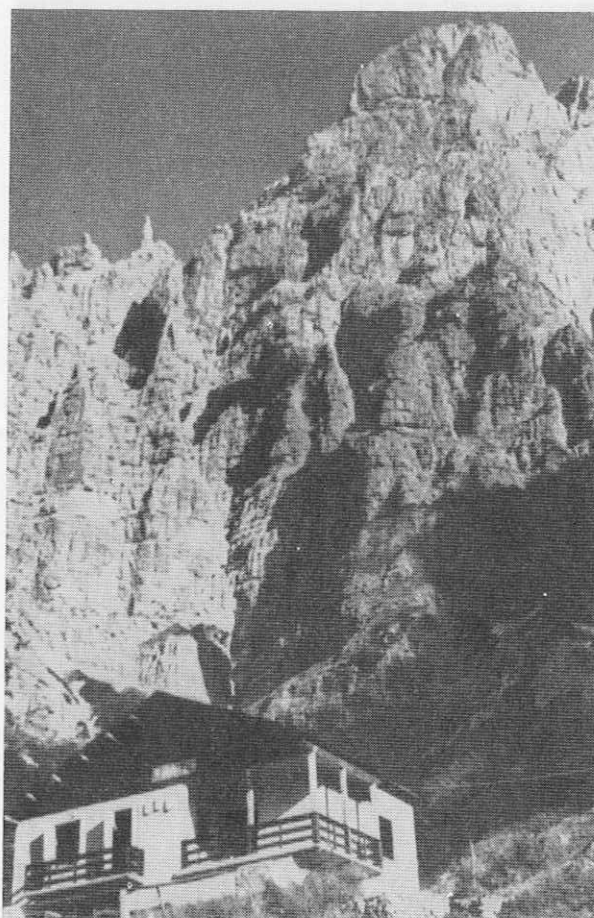
Onkraj Piave je bila velika vas Provagna, nad njo je osamljen stal Monte Toc, ki se je v to stran prikazoval kakor prav imenitna gora. Nas je pa vleklo v nasprotno smer, na zapad, ker namenjeni smo bili na Monte Schiara. Pripovedoval bi drugikrat, kako smo pri ljudeh pozvedovali po pravi stezi. Živ krst nam ni mogel ne kaj povedati ne kaj svetovati. Ne znamenja ne table ni bilo nikjer. Na slepo srečo smo jo udarili v zelo široko, gruščasto dolino Val Dosedàn, ki jo je v koncu kakor velikansko zagrinjalo zastirala strma stena mogočne gore Monte Pelf.¹²

Nič kaj prijetna ni bila hoja po samem kamnju, a tudi tiste muke je bilo naposled konec. Na kraju neskončnega proda so se nenadoma pojavili ljudje. Bil je soboten popoldan in so drvarji iz gornjih gozdov prihajali v dolino, na domove, za nedeljski odpočitek. Pokazali so nam pot in tudi povedali, kje naj prenočimo, ker ob tisti uri ni bilo več dolgo do noči. Zavili smo jo v strmino, v črne gozdove, po domače so stezo imenovali »del Fus«. Potem smo prečkali hosto, ki ji pravijo Valle della Polenta Cruda, dolina surove polente. Vrh strmine je bila bajta od žičnice za spravljanje lesa v

¹² Monte Pelf, 2504 m. Ugledni alpinist in alpin. pisec dr. Piero Rossi pravi (»I Monti di Belluno«, Azienda Autonoma di Turismo, Belluno — CAI, Sezione di Belluno, 1958, str. 128), da je izvor imena te gore še vedno dvomen. Ob tem je zanimivo, da se je z njim bavil tudi Tuma, ki je zapisal (n. m.): »M. Pelf, nemški Palfen, iz slov. bolvan.« V zgornjem koncu Zoldanske doline stoji velikani Monte Pelmo, 3168 m, ki ga domačini imenujejo Sass de Pelf, ital. sasso, kadorski sass = kamen, stena, bolvan, vrh.

dolino. Suhljat moški je tam pospravljaj in nam povedal, kod naj hodimo naprej. Malo više se je pred nami razgrnila prostrana, čudovita planina *Pian di Caiàda*. Vse je bilo mrtvo, od nikoder nobenega glasu. Tiho je prihajal večer v prekrasni, vsemu svetu skiti kotiček. Malo smo si tam oddahnili. Na eni od suhot je bila plošča v spomin na planšarja, ki so ju Nemci v času vojne zverinsko pobili. Prišla sta iz hleva vsak z golido mleka v rokah. Zapovedali so jima, naj deneta posodi na tla. Škoda bi bilo mleka. Pa so počili streli...

Pot je držala naprej skozi gozd. Na jasi kraj steze je vabljivo stala gosposka lovska kočica.¹³ Zaprta, tiha. Čisto se je že bilo zmračilo. Pa ni bilo več dolgo, ko se je iz daljave začulo sladko žvenkljanje burovžev v planini. Ime ji je bilo *Casera Col d' Igoi*, 1273 m. Je bila že cela noč, ko smo veselo stopili v hišo. Ni da bi zdaj popisoval prijetni večer, ki smo ga ob značilnem ognjišču preživeli z ljubeznivimi gorjanci. Česar smo pozeleli, vsega so nam dali. So že pospravljali, jutri pojde vse domov. Konec je nepozabne planine, ker k letu in nikoli več jih ne bo tja gor, ne ljudi ne živine. Tako so nam rekli. Trdo je bilo ležišče, zato nam ni bilo težko vstati pred svitom. Kar iz loncev smo se napili pričnega mleka, tudi pravkar skuhana polenta nam je šla pridno v slast. Od starih in mladih prisrčno slovo, pa smo planili spod strehe in bili že spet na poti. Šlo je sprva skozi gozd, kasneje po presušenem hudourniku strmo navzgor, obakraj široke doline so prav imenitne gore strmele v višine. Dospeli smo na sončno, zelo razgledno planjo, tam je bila do pred leti izdatna planina, *Casere Càneva*, 1508 m. Zdaj so bajte že na pol podrte, kaj žalosten prizor. Vedrega popotnika ne razveseljuje več zvonkljanje kravjih zvoncev. Nič ni več tam gori voljnih pastirjev in planšarjev, ki bi se v pogovoru z njimi zvedavi planinec prijetno razvedril. Nič več ne petja ne smeja, planinskega veselja ni več. Le še komu so ostale v spominu mile, časih prešerne pesmi o srečnih pastircih in pastiricah. A vendar so rekli, da so se naveličali životarjenja v gorah, prišli so v mesta. Saj se po novem mleko tu doli pobira. Znani veleindustrijec Marzotto dela z volno na debelo, ima tovarne pletenin in za sveče, je

Rifugio 7° Alpini na jugu Schiare

Foto dr. Piero Rossi

oblasten gospodar številnih hotelov in na eni sami farmi redi tri tisoč krav. Možakar ne bo imel bogve kaj smisla za idilo. Vendar kaže, da nam še ne bo zmanjkalo mleka. Naprej je pot kazala v strmo in pusto grapo z mokrim, zelo krušljivim kamnjem. Na vrhu smo prišli v širok, razgleden, z gosto travuljo poraščen preval, *Forcella Càneva*, 1800 m. Tam čez smo obhodili južne plati gore Monte Pelf in dospeli v divjo škrbino *Forcella Pis Pilòn*, 1730 m, z značilnim kérom, *Gusèla di Pis Pilòn*.¹⁴ Navzdol v globino se je spuščal grd, zelo temen žleb. A v daljavi je že

¹³ Na karti Villa Scotti. Lastnika je vajontska ne-zgoda hudo prizadela. Zeno mu je smrt pobrala in uničen je hotel, ki sta ga imela v dolini ob glavni cesti.

¹⁴ Gusela = šivanka, igla. Pis, pisso, piscio = seč, sečnina, v italijanskih gorah pogosto ime za slapove, tudi sploh vode. Gl. op. 31 na str. 601 PV 1960. Tod v bližini, koder sem to pot hodil, je planina Casera sotto il Pissandolo (pod slapom) in mostu pod drugim slapom pravijo Ponte la Pissa.

bila videti sončna zelenica, na nji planinska koč *Rifugio 7° Alpini*, sedmega alpskega polka, naš današnji cilj. Nad koč se v višine dviga velika, bela stena Monte Schiara.¹⁵ Treba je bilo v žlebu previdno stopati čez debele kamne in zglajene skale ter preskočiti prenekateri potoček ali tolmun. Prelezli smo še gruhast kozji hrbet in na koncu smo se po širokem melišču veselo podričali do koč. Čedna, udobna, dvonadstropna hiša, ki ima električno luč in v vseh prostorih tekočo vodo, leži v čudovitem visokogorskem okolju, veličastnem amfiteatru belih, golih peči in zračnih grebenov. Bil je topel jesenski, že pozen popoldan.

Na večer so se vrhovi zategnili z oblaki. Ni bilo dolgo, ko je že začel dež na drobno mrleti. Slabo je kazalo za našo turo. Drugo jutro je že pošteno deževalo. Oskrbnik je zmajeval z glavo, odločili smo se za povratek. Na Belluno, za spremembo in ker je krajša pot v tisto stran. Steza vede ob gorskem potoku Ardo. Ne vem, da bi bil že kje videl dolgo vodno strugo s tako nenavadnimi, pisanimi pojavi. To so vam tam slapovi, in slapiči, verni in jarine, globodnice in lopuči, naravni mostovi, skalnata okenca, vratca! Deroča, šumno se peneča voda se skoz trdo kamnje rije kraj mestoma zelo nerodne steze. Mokri od dežja, pa smo uživali nedosežne lepote večno dobrotljive narave. Pot se je vlekla, kar dolgo se nam je zdelo do prvega selišča. Tam so nam rekli, naj pohitimo do vasi, Bolzano, od tam bo vsak čas odpeljal avtobus v Belluno. Tako smo storili. Dež je šel kakor rakle, ko smo že sedeli na suhem. Iz Belluna smo se veseli in zadovoljni vrnili k zncem v Faè in Longarone.

Longarone. Ko smo ondan sèm dopotovali, se je še ves svet svetil v žarnem jesenskem soncu. Vse je bilo dobre volje, saj kdo bi bil slutil grozansko nesrečo, ki je čez nekaj dni zadela poštene ljudi in prelepo deželo. Zdaj lije dež, je vse zamegleno. Vendar nam ni

kazalo, da bi se pred časom vračali domov. Spoznali smo se s simpatičnim hotelirjem Markom. Je mlad, pred kratkim oženjen, otročička sta imela in pri hiši je živela številna družina. Sredi mesta so imeli nov, donosen hotel. Marljivi in ljubeznivi ljudje, kakor doma smo se počutili v njihovi topli hiši. Longarone je imel živahen promet, bil je trgovsko središče zlasti za prebivalstvo iz dolin Maè in Vajont. V zadnjih letih je postal zelo obiskovano letovišče. Ponašal se je tudi z dokaj razvito industrijo, posebno lesno, nekaj žag je tam obratovalo pa velike, na daleč znane tovarne lepenke. Značilni za Longarone so bili nekakšni viseči vrtovi po bregih okoli mesta, vzdrževali so jih močni zidovi, ki se jim je reklo *murazzi*. Do sèm je na sever še uspevala trta. Okoli mesta so bile čedne vasi, Codissago, Rivalta, Pirago, Dogna, Villanova, Faè, Fortogna, Provagna in po bližnjih hribih še druga, manjša naselja. Katastrofa z Vajonta je vse pokončala. Marko, naš prijatelj, je ostal živ. Usoda ga je bila gnala tisti večer v Belluno, v kino je šel tja. Doma se mu je v strahotni povodnji zadušila vsa družina, kakor se je pisalo, trideset ljudi. Trideset dobrih in pridnih ljudi iz ene same hiše. Kje je stala, se ne dá spoznati.

Velika je tvoja bolečina, sior Marco. Sočustvujemo s tabo, in s tvojimi nesrečnimi rojaki. Naj vam čim prej na novo vzcveti vaš sijajni, nepozabljeni in nepozabni planinski svet.

Leopold Stanek

Plaz

*In plaz ne ve
in človek ne ve,
viseč nad vasjo
preži z goré.
Ne preglasno,
ne vpijte besed,
besed sovražstva
ne za ljubezen —
glas postoteren
sprožil bi plaz,
a človek mora čezenj.*

¹⁵ Monte Schiara, 2563 m. Same stene je 800 m in jo štejejo med najlepše ter najzanimivejše v vseh Dolomitih. Privablja zlasti v zadnjem času planince in alpiniste iz vseh koncev in krajev. Steno križa že troje sila drzno nadelanih, zavarovanih potov. V sami steni sta dva udobna bivaka, eden je Gianangelo Sperti, drugi Ugo Dalla Bernardina. Monte Schiara, narečno »la s' ciara«, pomeni zlat prstan. Legenda pravi, da je za ta prstan ali klep sv. Martin, ko se je klatil po gorah, svojega konja privezoval. (Tako Piero Rossi: »Il Gruppo della Schiara«, Rivista Mensile CAI, 1952, str. 38. Članek izpod peresa najboljšega poznavalca ondotnega gorstva prinaša številne podatke in zanimivosti o Schiari in sosednih gorah.) Monte Schiara se vidi tudi s Triglava, Vilko Mazi ga ima zapisanega v svojem skrbno sestavljenem »Razgledu«.

Za šalo in zares

Miran Marussig

1. HOMO ALPINUS ASTRONAUTICUS

(leta 1993)

Neprestane vaje tovariša Planinška in tovarišice Planinškove, tako v okviru Festivalne dvorane, kakor ostalih internih klubskih prireditvev, so rodile zavirljive rezultate. Noge obeh so se povsem prilagodile obliki modernih čevljev in kurja očesa so takorekoč izginila. Navsezadnje je po enoletnem trudapolnem delu nastopil čas, ko je rekla tovarišica Planinškova:

»Kaj, ko bi odšla v soboto v hribe. Gotovo bo tam kje kaj zabavnega.« »Pametno,« je dejal Planinšek. »Tako ali tako si moram enkrat prezračiti pljuča, hribe pa imam od nekdaj rad.« Sedla sta torej v avtomobil in zdrvela proti goram.

Na postaji žičnice v Krmi je bilo živahno. Ljudje so tekali sem in tja, livrirani biljetarji so trgali vstopnice, parkirni prostor pa je bil na splošno tak, da ni bilo mogoče ločiti vozil od firbcev, tehnikov in strežnega osebja. Tovariš Planinšek in tovarišica sta kazala na zunaj podoba tujerodnih turistov in sta bila zato deležna posebne pozornosti. Izrinila sta se nekako v ospredje, mimogrede prebrala kričeče vabilo: **ELITNI PLES NA KREDARICI — V OZADJU TRIGLAV**, brž kupila dve vozovnici in se zdrenjala h gondolam.

Gondole so bile silno udobne; opremljene z osnovnimi sanitarijami, škatlo za prvo pomoč, koncentrirano hrano v tubah za primer kake tehnične okvare in z iluminatorji z neprebojnim steklom za fotografiranje, filmanje in uživanje razgleda. Zakonca sta

vstopila v gondolo, glas preko zvočnika pa je napovedal start. Štel je od tri nazaj in že je začetni sunek in potem enakomerno drdranje naznanilo začetek vožnje.

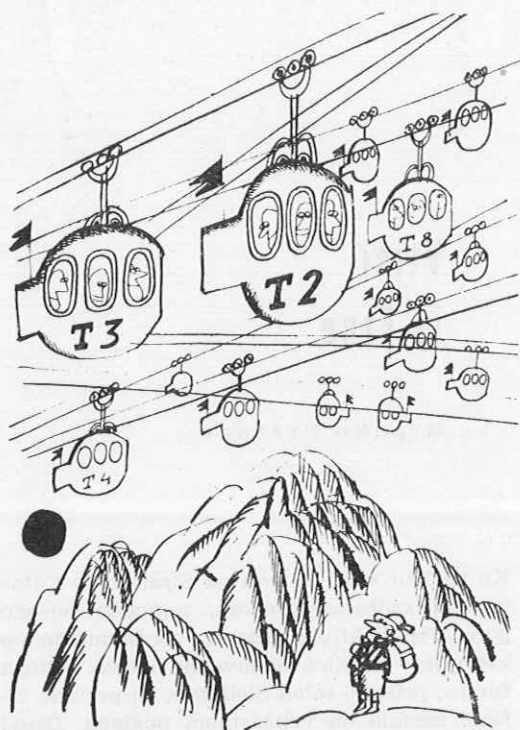
»Kakšne barve!« je vzkliknila Planinškova, ko je zagledala rdeče sonce, ki je tonilo za grebene. »Narava je fantastična! Srečo imava, da veš, ker sva rojena v času, ko brez težav vse to uživava. Ded mi je pravil, da je šel nekoč — pomisli — peš na te visoke gore.« »Kaj hočeš,« se je ironično nasmehnil Planinšek, »saj so imeli svojčas tudi petrolejsko razsvetljavo.« Potem sta vključila sprejemnik. »Spoštovani potniki,« je dejal glas, »bližate se platem hladnega zraka. Pritisnite rdeči gumb in uravnajte temperaturo.« Planinšek je malomarno iztegnil prst in gondolo je objela prijetna toplota. Natanko 18°C in niti delček več. Vsak turist je bil namreč zavarovan proti prehladu, kihanju, smrti in nenadnemu porodu. Vse to pa je tehnikom narekovalo stroge preventivne ukrepe.

V večernem mraku se je na Kredarici razkošno bleščal napis. V neonski razsvetljavi in petih jezikih, čisto spodaj tudi v slovenskem, je nad vhodom v hotel pisalo: **POZDRAVLJENI V GORAH**, nad izhodom pa: **NASVIDENJE — HVALA**.

»Vidiš,« je dejal Planinšek ženi, ko je oboje prebral, »gore delajo ljudi spodobne.«

»Ampak saj sem ti nekoč že rekla, dragi,« je odvrnila žena, »da ljudje, ki zahajajo sem, niso nikdar slabi.« Kabina je nato zdrčala v predverje in od tod v vhodno dvorano. Prav ko sta Planinškova izstopila so »Zadovoljni kranjci« urezali gorenjsko polko in Planinšek se je počutil ko ministrski predsednik na velikem sprejemu. Ni si mogel kaj, da bi z lakastih čevljev (z belim robčkom) ne obrisal ostanke dolinskega prahu, žena pa si je z rdečilom popravila rob zgornje ustnice. Njena topirana frizura je »držala« samo po zaslugi male vlažnosti v vseh prostorih gorsko-turistične naprave (s hotelom vred). Potem sta odšla na ples.

Hotel se je polnil. S tistimi, ki so se pripeljali skozi Kot, z onimi, ki so vstopili v vzpenjačo pri bohinjskem Sv. Janezu, in z avtomobilisti, ki so z močnimi stroji prisopihali sem po asfaltirani cesti skozi dolino Sedmerih jezer. Planincev je bil poln dom. Sem pa tja so vajene oči opazile tudi kakega alpinista, ki se je ločil od ostalih samo po obrazu, po obnašanju pa prav gotovo ne.

No, potem je minila noč ob prijetnem razpoloženju, ob pokanju steklenic napolnjenih s šampanjcem, ob glasbi velikega simfonično-zabavnega orkestra. Razumljivo, da se ob tolikem direndaju naredi tudi kaka mala nerodnost. Tako so ta večer zabeležili dve tatvini, en poskus posilstva in tri izpahe kolčnih sklepov, pri čemer je morala poleg milice posredovati tudi gorska reševalna služba. Resnici na ljubo, GRS je bila na kraju nesreče s petminutno zamudo.

V ozadju vseh dogodkov je strmel v nebo Triglav, gledal v zvezde namesto v stekleni hotel in tu in tam spustil s širokega temena kak kamen. Le-ta je najprej zaropotal po kaminih, nato pa čofnil na ledenik, ker ni imel dovolj zagona, da bi zadel hotel.

Planinškova sta bila na moč zadovoljna. Nekako ob petih sta odšla. Ob pet in deset minut sta bila v Krmu, ob šestih doma. Ob enajstih sta se po prekrokani noči zbudila, potem pa je Planinšek zazehal in dejal:

»Nič ne rečem, lepo je v hribih. Ampak za eno leto imam tega kar dovolj.«

2. TRANSVERZALEC

Moj sosed in planinski tovariš Pepe Pečatnik se je skrivnostno muzal, ko sva pred leti hodila v dolini Vrat. Bil je pošten, dober, skoraj

naiven, pa ni nikdar uspel povsem skriti kako malo presenečenje. Enkrat je pritihtopil buteljko rizlinga na Storžič, drugič je na Razorju delil pečene čevapčiče, danes pa sem si — po njegovem obnašanju sodeč — obetal v Vratih vsaj steklenico šampanjca. Na račun veselega pričakovanja sem prezrl žejo, pot, ki nama je polzel s čela, in zoprnno sonce, pa sem ga gnal proti domu ko konjar lenega žrebca. V Vratih sem potem sedel, si pomel roke in s suhimi usti dejal: »Pepe, sedaj pa na mizo tvoje presenečenje!« Pepu so se zasvetile oči, segel je v zadnji žep in potegnil na dan — Dnevnik s transverzale. »Poglej,« je dejal, »postal sem transverzalec. Ideja, fant moj, velika ideja!«

»In lepa!« sem odvrnil, v mislih pa sem jo, zgolj zaradi moje egoistične nature, na tistem preklel.

Kadar grem v hribe, natanko določim pot. In od tega ne odstopam. Nekaj zato, ker dajem s tem svoji ženi možnost, da me v skrajni sili najde, nekaj zato, ker je vozni red poti ukrojen po denarnici (in obratno). Pa je tudi zoprnno, če ostaneš na lepem suh, četudi v naših krasnih gorah. In Pepe je bil prav tak. Načelen do konca. Držal se je koncepta, pa če so se gore tresle. Pravi mož, naše gore list! No potlej, ko sva v Vratih popila dve steklenici piva, se je med nama razvil strahovit prepir. Najin cilj so bila Sedmera jezera, čez Triglav seveda in Dolič. Oba sva pravoverni turista in zato opraviva vsaj enkrat na leto božjo pot. Ampak Pepe je s tem, da je vstopil v red transverzalec, postal za nameček asket in se je odločil, da opravi pot po transverzali. To je pomenilo, da greva na Triglav, na Dolič, potem v Luknjo in gor pa dol, gor pa dol čez vse prekrasne hribe. Do Jalovca! Od tam pa gor pa dol, gor pa dol, čez vse prekrasne doline, do Sedmerih jezer. Treščil sem kozarec ob mizo, tako da je brizgnilo pivo čez rob in če ne bi tedaj pritekla gospodična Francka, bi Pepe ta kratko potegnil. Ampak kakšna nepopisna smola: gospodična Francka je bila — transverzalka. In ko sem se potem na lastne oči prepričal, da red transverzalec združuje oba spola (kar je nedvomno redek primer v doma vzgojenih verskih sektah), sem se vdal v usodo, pokopal načela, vzel ženi zadnjo možnost, da me najde in krenil na transverzalo. Seveda smo prišli na Sedmera jezera. Ne takoj, šele čez kak teden. Tam me je čakal

poziv gorske reševalne službe, naj se v prihodnjih petih dneh javim, sicer bodo menili, da sem mrtev in bodo začeli poizvedovalno akcijo. Tudi žena je na listek pripisala, da je to zadnji rok za vrnitev, sicer me izroči advokatu. Zaradi advokata, ne zaradi žene sem potem odhitel preko Komarče domov in s tem prekršil stroga pravila transverzalcov, za katere je bližnja pot v Bohinj zaprta, odprta pa le ona preko Komne. Francka je rekla, da to sploh ni »fer« in da je edino Pepe mož, jaz pa reva, čeprav mi je že od Pogačnikovega doma naprej izkazovala vroče simpatije. Naj bo tako ali tako, ostal sem transverzalec, četudi z malim grehom na duši, ker sem prekršil transverzalski tabu.

Pepe me je kljub temu cenil. Vedel je, da smo ljudje iz krvi in mesa in mi je odpustil ta mali greh. Tako je potem, meni na ljubo, premeril še enkrat pot od Jezer do Komne in potem vso dolgo slovensko transverzalo. Bilo je lepo, ne — bilo je čudovito! Tudi tedaj, ko nama je posebna komisija zavrnila dnevnik, ker na Planjavi, Turski gori, Skuti in Grintovcu nisva našla žiga, pa sva jih nadomestila kar s prstnimi odtisi. To pot sva »naredila« ponovno in sva nato drugič nadomestila žige z vzorci apnenca. Očitno je komisija spoznala avtentičnost kamenja in nama je dodelila znak: planinec v krogu petih rdečih markacij. Sedaj ga ne nosim, ker me zaradi rdečih pik obhaja slabost, ampak to je povsem fiziološki pojav, v nikaki zvezi s planinstvom.

S Pepetom sva se potem razšla. Nekaj zaradi moje slabosti, nekaj zato, ker se je Pepe prelevil iz planinca v transverzaleca. Ko sem pred letom dni nabiral gobe v zasavskih hribih, sem ga srečal v zakotni hosti, na nekem blatnem kolovozu.

»Ti? Pepe?« sem ga začuden pozdravil. »Ne hodiš več po transverzali?« »Seveda,« se je zasmel, »saj sem pravkar na njej! Na zasavski! Pomisli, še dva dni, pa jo zaključim. Prihodnji mesec začnem dolensko, potem bosansko. Fantastično! Če bo sreča in bo trasa gotova, pojdem v kratkem na jugoslovansko.« Dvignil je klobuk v pozdrav, ga trdo poveznil na glavo in že odčofotal po poti naprej. Hotel sem mu dati roko v slovo, pa so se mu oči tako čudno svetile, da sem v strahu stisnil gobe pod pazduho in le pokimal z glavo. Vrag naj vzame transverzale, sem si mislil. Navsezadnje bo Pepe njihova prva žrtev.

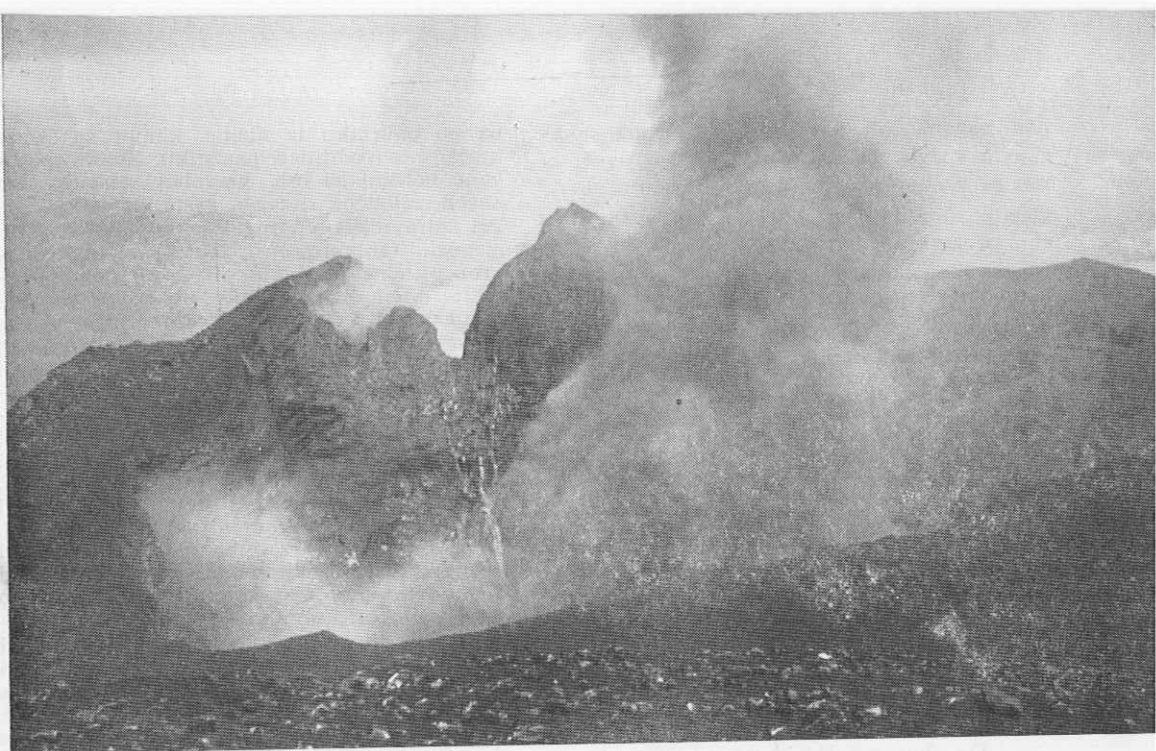
Vtisi iz Etne

Branko Pretnar

Ko pridrvi vlak na poti od Sirakuz do Catanije iz zadnjega predora, zagledam visoko goro. Vrh ji kljub jasnemu, sončnemu dnevu zagrinjajo meglice nenavadne barve. »Etena fuma«, pristavi mlad Siciljanec in prekine tišino, nastalo ob veličastnem pogledu. Drugi nadaljujejo s pogovorom, ko sam še vedno strmim v goro, ki se drzno poganja iz morja v tisočmeterske višine.

»Si že bil tam gori,« vprašam fanta, ki potuje na delo v Torino. »Ne, domačini ne hodimo dosti na vrh«. Ne diraj lava, dok spava, bi bil kratek povzetek tistega, kar mi je živahno dopovedoval. Nisem mu mogel pritrditi. Že vso pot po Italiji sem si želel videti Etno, se povzpeti na vrh in se za hip sestati s hudičem. Avtobus se vzpenja po lepi cesti. Vinograde zamenjajo kostanji in svež zrak napoveduje precejšnjo višino. Šele ko preneha rastle, pokaže vulkan svoje pravo lice. Črna, pusta pobočja skrepenele lave se vlečejo v nedogled. Pozimi so to imenitna smučišča. Na 1800 metrih se cesta konča. Odtod pelje žičnica do vulkanskega observatorija v višini 2900 m. Zadnjih 300 metrov tvori vrhnji stožec vulkana. Ko se s prijateljem vzpenjava na vrh, nimava občutka, da sva v hribih. Monotonost krajine ustvarja v človeku občutek, da ne spada sem.

S tesnobo v srcu stojim na drhtečih tleh. Na vseh koncih uhajajo iz zemlje plini in vonj po žveplu me omamlja. Tla so rumena od žveplovega cvetja. Ko se jim približam z roko, so topla. Iz žrela se čuje grmenje in steber rjavega dima se neprestano vali iz globine. Kot iglice me zbada vulkanski prah, ki se mi useda na gole roke. Ko se vzpenjam na rob kraterja, mi nenadoma ne hrešči več

Dva motiva z Etne

Foto Branko Pretnar

pod nogami kot navadno. Stojim na umazanem snegu. Zazdi se mi kot vsiljivec, ki mu tu vsa narava streže po življenju.

Ogenj, sneg, morje, sonce berem v turističnem prospektu o največjem vulkanu v Evropi. Divje sile narave, ki jih čutim v bližini, ustvarjajo občutek ničevosti. Zaželim si biti nekje daleč proč. Občudujem ljudi, ki žive na pobočjih pod mano v večnem strahu nekje v podzavesti.

Akutna gorska bolezen

Dr. Lojze Dolhar, Trbiž

Prva številka lanskega Vestnika prinaša kratko novico o posebni pljučnici, za katero da je obolelo več himalajskih alpinistov v velikih višinah. Ze tam omenjeni ameriški zdravnik Charles Houston pravi, da gre večinoma le za akutno srčno dekompenzacijo zaradi prevelikih naporov. Ker sodim, da je zadeva kolikor toliko važna za vsakega gornika, bi rad tisto smer malo razširil.

Predvsem ne gre za nikakršno pljučnico, kolikor je meni znano, temveč za mnogo hujše obolenje in sicer za pljučni edem.

Kakšna razlika je med obema boleznima, naj zadostuje to, da se zdravniki pljučnice dandanes skoraj nikoli ne ustrašimo, pljučnega edema pa vedno; pri prvi ne gre za življenje, pri drugi pa. Saj je to obolenje, ki nastopi, ko srce iz kakega vzroka popolnoma odpove; tedaj, ko je nit na tem, da se pretrga. Pri omenjenih gornikih je šlo torej prav za pljučni edem, čeprav Houston tega izrecno ne navaja. Pač pa so to drugi opisali.

Anglosaška, posebno ameriška literatura ima navedenih več takih primerov v zadnjih desetih letih. Naj omenim le najbolj značilne, ki so se primerili večinoma med Peruanci v Andih v višini 3000 m, kjer se bolezen imenuje »soroche agudo« ali akutna gorska bolezen. Leta 1961 je bilo opisanih 27 primerov (Alzamora in Castro in sodelavci v The American Journal of Cardiology, June 1961).

Večina alpinistov je bila rojena visoko v Andih, kjer je imela tudi svoje stalno bivališče. Nekateri so oboleli pri prvem vzponu, drugi šele pri tretjem ali četrtem, večinoma

pa po povratku iz nižine, kamor so šli za krajši čas (počitnice, prazniki). Znaki opazovane bolezni so bili: glavobol, dušenje, suh kašelj, želodčne slabosti, prsne bolečine.

Pri zdravniškem pregledu je bilo opaziti: cianozo, tahikardijo, nizek krvni pritisk a brez pljučne infekcije ali srčne dekompenzacije (z eno samo izjemo, pri kateri so ugotovili tudi pljučnico). S popolnim mirovanjem, vdihavanjem kisika in predvsem s prenosom v nižjo lego so vsi kmalu ozdraveli, razen treh, ki so umrli. Bolniki so bili različne starosti: od 4 do 56 let. Trije, ki so podlegli bolezni, so bili stari 25, 29 in 41 let ter so bili prej vedno zdravi, eden izmed njih je bil celo pilot vojnega letalstva. Podlegli so tretji dan, preden so jih spravili v dolino. Sicer so pri prevozu ostalih bolnikov v dolino ugotovili, da se hitri prevoz z letalom ni tako obnesel kot vožnja z avtomobilom, ki je trajala tri ure in med katero se je stanje bolnikov vidno izboljšalo.

Tudi lani je bilo opisanih 8 primerov, spet med Peruanci (Hultgren H. Spickard W. in Lopez C.: »Further Studies of High Altitude pulmonary edema« v British Heart Journal, 1962) in sicer je šlo za 5 otrok in 3 odrasle v najboljših letih. Vsi so oboleli v enakih okolištinah in z istimi bolezenskimi znaki. Šest jih je ozdravelo v treh dneh, dva sta pa »prišla umret« v svoj visoko ležeči rodni kraj.

Koliko gorjanov je v podobnih okoliščinah umrlo širom po svetu, ne da bi se zvedelo, in sicer predvsem zato, ker so bili sami sebi prepuščeni in ker se jim ni mogla nuditi zadostna in prav posebej zadosti hitra pomoč! Če je bila pomoč sploh mogoča, ko je zdravnik sam še taval v temi in ni mogel točno presoditi trenutno stanje!

Saj je še zdaj, z vsemi sodobnimi sredstvi, ki so zdravniku na razpolago, slika bolezni nejasna, prav posebno, kar se tiče mehanizma njenega nastanka. Znaki gorske bolezni, telesna izčrpanost, posledice eventualnih očitnih ali prikritih okvar vsaj enega izmed velikih organov, ki jih vsebuje naš organizem in ki bodisi posamezno bodisi, še bolj pogosto, povezani med seboj odgovarjajo za izvrševanje naloge, v tem primeru napora, to so činitelji, ki jih še zdravnik ne more vedno točno omejiti, kaj šele preprost človek, od katerega ne moremo pričakovati niti jasnega opisa lastnih težav.

Zato sta toliko bolj važni in zanimivi izkušnji, ki sta jih imela dva zdravnika alpinista oziroma smučarja v velikih višinah, izkušnji, ki sta jih srečno preživela v gorah Sev. Amerike (Fred H. L., Schmidt A. M., Bates T., Hecht H. H.: »Acute Pulmonary Edema of Altitude«. Clinical and Physiological Observations. Circulation 25, 929, 1962). Prvi je bil 48 let star, izkušen alpinist in smučar, izvrstnega zdravja. Šel je smučat v višino 2600 m, potem ko se je vozil eno noč z vlakom iz svojega običajnega bivališča ob morju. Smučal je dva dni v višini od 2600 do 3100 m v težkem

pomladanskem snegu. Že na večer drugega dne je dobil naduho in suh kašelj, naslednjega dne še želodčne slabosti, omotico, glavobol; težave, ki jih je deloma obvladal z aspirinom in kodeinom. Zvečer je začel bruhati vsakokrat, ko je poskusil kaj piti in suh kašelj ga je vedno huje mučil. (Nek kolega mu je po napadu kašlja našel pri pregledu le nekaj hropcev.) Naslednje jutro bolnik zaradi dušne hrapave še govoriti ni več mogel, ležal je najraje vzrak. Mrzlice ni imel. Pri prevozu v dolino se mu je pri višini 1275 m naduha zmanjšala. Pregled v bolnišnici je pokazal le majhno nenasičenost aretrične krvi s kisikom. V ostalem je bil izvid normalen. Vdihavanje čistega kisika z nosnim katetrom mu je takoj izboljšalo stanje: po par minutah je prešla cianoza; utrip žile, ki je bil prej nereden, je postal reden, dokončno po treh dneh. Peti dan je bolnik zapustil bolnišnico v dobrem stanju. Kak mesec pozneje se je preizkusil s postopnim vzponom v gorovju Sierre Nevade. V višini 2575 m je bolniku opešal vid in dobil je glavobol; tri dni pozneje, v višini 3100 m, je postal nenadoma šibak in lotila se ga je želodčna slabost. Vse se je osmi dan, v višini 3200 m še stopnjevalo. Sestopil je na višino 2000 m. Kljub temu ga je tu prišla taka naduha, da so ga morali takoj s helikopterjem prenesti v bolnico v nižino. Ozdravel je popolnoma s počitkom in z vdihavanjem čistega kisika.

Drugi bolnik smučar, je bil kirurg, star 46 let, dobrega zdravja, ki je z domačega kraja ob morju poletel z letalom v višino 2660 m. Na večer drugega dne je dobil nahod in dan za tem naduho, ki se je stopnjevala, suh kašelj in hud glavobol. Ostal je tri dni v postelji. Šesti dan je postal močno cianotičen, nakar so ga prenesli v nižje ležečo bolnišnico. Tudi pregled tega primera ni pokazal nič posebnega (krvni pritisk normalen, srčne mere normalne, elektrokardiogram brez patoloških znakov, le nekaj drobnih hropcev v pljučih). Kisik in počitek sta spravila tudi tega bolnika hitro na noge.

Omenjena zdravnika sta bila torej dobro pregledana, a pregled ni izdal nikakih okvar, ki bi bile mogle povzročiti obolenje, prav posebno nobene srčne slabosti, ki je sicer pravi vzrok tega stanja.

Tudi o kaki infekciji ni bilo nobenega govora. Edino, kar se more reči npr. za prvega bolnika, je to, da je šlo verjetno za posebno predispozicijo na dedni osnovi. Oče mu je namreč bil umrl v 43. letu starosti pri nekem vzponu v višini 3400 m. Ali je bil sin deležen srečnejše usode samo zato, ker se je ustavil pod kritično višino?

Način, kako hitro so vsi oboleli in kako hitro so tudi večinoma ozdraveli, pa govori zato, da kot rečeno niso krivi organi temveč živčevje in sicer ono, ki skrbi za pravilno delovanje pljučnih žil. Če bi pa hoteli bolje razumeti to področje, bi morali seči zelo globoko v medicinsko znanost, a tudi potem bi ne dobili odgovora na vsa vprašanja.

Vtisi

z Mont Blanca

(100 žensk na Mont Blancu)

Marika Kostanjšek, Zagreb

Ideja o odpravi »100 žensk na Mont Blanc« italijanskega novinarja Fulvia Campiottia je bila zelo privlačna, tembolj ker še nismo imele prilike obiskati svet ledenikov in zasneženih štiritisočakov. Ko se je še PSH lotila organizacije te akcije, smo trdno sklenile, da sledimo zgledu Isabelle Stratton, ki je kot prva žena v zgodovini prišla na vrh Mont Blanca leta 1876.

Po temeljitih pripravah in treningu v Julijcih smo bile pripravljene za odhod. Sestero od stotih nas je šlo na pot z zagrebške postaje. Prijatelji so nas spremili in v šali govorili, da se bo Mont Blanc podrl ob navalu tolikih žena. Tega se nismo prav nič bale.

3. julij 1963 — Milano. Skoraj vse smo zbrane in sedimo na stopnicah stolne cerkve milanske v polni alpinistični opremi. Sodeč po novinarjih, ki nas kakor muhe obletavajo in fotografirajo, Italijani veliko pričakujejo od vsega tega. Operetni videz me ne moti, ker vem, da so specialisti za turistične atrakcije. Če je ni, jo pa naredijo.

4. julij — Chamonix. Plan de l'Aiguille. Naj nam oprostí Mont Blanc, ker nas ni točno sto, toda tudi 88 z vodniki nas je dovolj, da se razvijemo v pisano kolono. Največ je Italijank, potem so Francozinje, nekaj Švicark in me Jugoslovanke. Vse bi bilo v redu, če ne bi morale pozirati fotistom, toda na našo srečo so prišle megle in bile smo rešene. Večer je minil v planinskem vzdušju.

5. julij — Refuge des Grands Mulets. Kakor je tu navada, smo bile že ob enih po polnoči pokonci, pripravljene za odhod na vrh. Počasi se dani, toda megle nas oklepajo in vse je nekako sivo. Da bo vse skupaj še lepše, je malo pred Grand Plateau začelo snežiti. Vodstvo in vodniki sklenejo, da se vrnemo. V domu vodniki premišljujejo, če bi bilo vredno ostati še naslednji dan in poizkusiti vzpon, a meteorologi so obetali štiri dni slabega vremena. Zalostno pospravljamo stvari v nahrbtnike in kar ne moremo verjeti. Tu smo pod vrhom, pa se moramo vrniti. Ne, me Jugoslovanke bomo pa le ostale, z nami par Italijank, vodniki in seveda tudi vodja Cam-

piotti. Upanja je bilo malo, toda bilo nam je zadosti za trden sklep.

Pozno popoldne se je obzorje razvedrilo in naše šanse so se povečale. V dolini je bil mrak, a pri nas tu gori je še sijalo sonce in s svojimi žarki obsevalo vrhove. Vodja Campiotti pravi, da bomo jutri le poizkusili.

6. julij. Ko smo se zbudile, so Italijanke bile že pripravljene. Odšle so, hitimo za njimi. V daljavi vidimo samo še luči, ki odhajajo. Prav, naj le gredo, bomo pa same poizkusile. Malo smo se spustile pod kočo in zatem po trdem snegu navzgor. Kmalu so nastopile težave z derezami in Nada je z žalostnim obrazom morala ostati.

Ves čas poti, do zore, nam je bila edina družica luč z Aiguille du Midi, potem pa se je počasi začel odpirati pogled na vrhove naokoli. Led, sneg, razpoke.

Observatorij Vallot. Biba se počuti zelo slabo. Počivamo in zbiramo moči. S težavo požiramo koščke čokolade in kocke sladkorja z limono. Na približno 4500 metrov srečamo Italijanke z vodniki, ki se vračajo z vrha. Biba gre z njimi, ker ne more dalje.

Ostale smo samo štiri in z nami želja, da pridemo na vrh.

Končno smo ga dosegle. Srečne si podajamo roke, se slikamo in kar sama se izviije pesem iz grl: »Dodji i opet dodji u planine samnom ti...«. Krasen razgled na vse strani. Žal nimamo vodnika, da bi nam raztolmačil, kaj vse vidimo. Edino črno belo piramido Matterhorna poznamo. Kar nekako ponosne smo, da smo uspele same. Lepo je, a moramo se vrniti. Hodim skoraj mehanično, ne gledam veliko pod noge, vsrkavam lepote okoli sebe, slike belo zelenih planin in igro svetlobe v ledu. Uživam, ker se zavedam, da ne bom tako kmalu zopet tu.

Zvoni telefon. Vratar hotela v Chamonixu nam čestita. Spomnila sem se na članice odprave, ki so odstopile in se sedaj sončijo globoko v Chamonixu in preklinjajo meteorologe ter vodnike.

7. julij. Žičnica nas vozi čez Aiguille du Midi v Italijo. Pogled je prikovan na vrhove. Gledam proti Aiguille Verte, Dru, se spominjam ing. Fajdigove in njene volje, ki ji je pomagala premagati previse in ledene stene. Mont Blanc je za nami, res da po »via normale«, toda srečne smo. Kako bi ne bile!

Naročnikom, bralcem in sotrudnikom!

Zadnja številka letnika 1963 se je zakasnila, ker tiskarna ni pravočasno prejela našega papirja. Uprava PV je to v opravičilo objavila med »Obvestili« v »Delu«.

društvene novice

PLANINSKA
ŠTAFETA
TRIGLAV — JAJCE

*Štafetna palica - cepin,
delo Dolfo Kramžarja*

Foto Jože Dobnik

O štafeti smo že poročali, ko smo se nanjo v okviru propagandne komisije PZS z odborniki PSH in PS BiH pripravljali. Naša planinska javnost je bila o njenem poteku izčrpno obveščena po dnevnem in tedenskem časopisju, radiu in televiziji, saj je doslej le malo planinskih propagandnih prireditev užilo takšno publiciteto, kakršno je ta jubilejna štafeta v proslavo 20-letnice II. zasedanja AVNOJ. Kljub temu zapišimo v našem glasilu še nekatere stvari.

Najprej omenimo številan pohod na Triglav. Zaradi izredno slabega vremena (sneg, dež, veter z brzino 120 km na uro) se je tehnično vodstvo štafete na Kredarici odločilo, da bo štafeta krenila s Kredarice, ne z vrha Triglava. Na štartu so bili predsednik PSJ dr. Marijan Breclj, podpredsednik Skupščine naše republike, predsednik PZS Fedor Košir, javni pravobranilec SR Slovenije, načelnik GRS dr. Miha Potočnik, sodnik Ustavnega sodišča, zastopnik PSH polkovnik Dinko Podgornik, poleg teh najodgovornejših planinskih funkcionarjev pa se je pred Triglavskim domom na Kredarici zbralo 50 jeseniških, javjavniških in ljubljanskih alpinistov, med njimi tudi mnogi starejši. Naj nekatere naštejemo: Maks Dimnik, predsednik PD Jesenice, Drago Korenini, Dolfo Kramžar, ki je z večšo roko okusno izdelal štafetno palico — cepin, Uroš Zupančič, ki je na skupščini PZS jan. 1963 dal pobudo za štafeto in vodil prvo ekipo od Kredarice do Vodnikovih koč, Zokalj, odbornik PSH, Ciril Praček (temu se njegovih 50 let v gorah prav nič ne pozna), Janez Krušič, Stane Kersnik in drugi. Zabeležimo, da sta bila na Kredarici tudi dva časnikarja od »Dela« in da je PSH poslal na Kredarico časnikarja s filmsko kamero. Bil je kar lep planinski zbor na Kredarici, zaviti v gosto meglo in mečavo, ki je vso noč pridoma jemala že kar visok sneg, od Zgornje

Krme navzgor. Meteorolog Sluga, ki oskrbuje vremensko postajo, nam je pomagal, da je večer hitreje minil, obetal pa nam za naslednji dan ni prav nič dobrega.

Res to pot prerokba ni ustrelila mimo. Vendar je spremna beseda dr. Marijana Breclja prvi ekipi, kljub megleni ponjavi, ki je zakrila vse gorske čarovnije, izzvenela slovesno in ganljivo obenem. Triglav, simbol NOB, je bil pričujoč tam nad nami in v naših srcih.

Ideja štafetne trase je bila najprej ta, da poveže najznamenitejše kraje iz NOB in vključi zraven še pot odposlancev, ki so jeseni l. 1943 odšli na antifašistični zbor v Jajce. Propagandna komisija PZS je sprva nameravala vključiti čim več planinskih društev, zadnji mesec pred startom pa se je odločila, da bo k sodelovanju in izvedbi štafete povabila predvsem tista društva, ki so blizu trasi Triglav — Kredarica — Vodnikova koča — Srednja vas — Bohinjska Bistrica — Dražgoše — Selca — Poljane — Polhovgrajski Dolomiti — Vrhnika — Verd — Rakitna — Mokrc — Krvava peč — Travná gora — Ribnica — Rog — Baza T 20 — Črnomelj — Vinica.

To je bil skrajni severni krak štafetne trase PZS, PSH in PS BiH, medtem ko je iz SR Makedonije preko Sar-planine, Kosmeta in bosanskih gora krenila v Jajce štafeta po jugovzhodnem kraku trase. Tako je štafeta povezala v kratkem času vso našo domovino z eno samo mislijo in z zanosom izpolnila manifestacijo v čast Dneva republike, rojstva nove Jugoslavije.

V glavnem je izvedbo štafete prevzela mladinska komisija pod vodstvom tov. Tomaža Banovca in tov. Zihlerla, sicer pa so se izkazala naša planinska društva, ki so poskrbela

za slovesne sprejeme štafete, učinkovite in disciplinirane primopredaje z lepimi sporedi, pozdravnimi govori in brzozavkami. Z njihovo pomočjo je štafeta prerasla svoj okvir in postala množična manifestacija ideje, ki jo je predstavljala. Pokazala je med drugim pot planinski propagandi, kakor ji je nakazal vsebino na lanski januarski izredni skupščini predsednik PSJ dr. Marijan Breclj.

Spričo izredno dobre organizacije in izvedbe spominske štafete Triglav — Jajce se zdi propagandni komisiji Planinske zveze Slovenije prav, da javno pohvali vsa planinska društva, ki so pri štafeti aktivno sodelovala, vse mladince in vodje ekip, ki so svojo nalogo brezhibno izvršili, vse tiste požrtvovalne prosvetne delavce, ki so po mnogih krajih, skozi katere je štafeta šla, pripravili z mladino lepo izbrane in dobro izvedene sporede, končno pa se čuti dolžna, da se zahvali krajevnim in občinskim skupnostim, ki so štafeti izkazale pozornost in čast po svojih zastopnikih.

T. O.

TRIJE DOKUMENTI O PROSLAVI 70-LETNICE SPD

Priobčujemo tri dokumente o proslavi 70-letnice SPD, tri spremne besede predsednika PZS tov. Fedorja Koširja, javnega pravobranilca SR Slovenije, in sicer: uvodno opombo k slavnostnemu koncertu v Slovenski Filharmoniji dne 25. oktobra, govor ob primopredaji štafetne palice na štafeti Triglav — Jajce na Vinici dne 16. novembra in uvodno besedo k obnovljenemu filmu »Triglavske strmine« 19. nov. 1963. Vsi trije dokumenti jasno kažejo, kakšen je bil poglobljen namen PZS pri teh proslavah častitljivega jubileja.

Uvodna beseda k slavnostnemu koncertu 25. 10. 1963

Dovolite, da v imenu Planinske zveze Slovenije uvedem slavnostni koncert v proslavo 70-letnice slovenskega planinskega društva, ki se je letos spominjamo tudi z več kulturnimi prireditvami z enim samim namenom, da bi poudarili vpliv gora in planinstva na naše narodno in kulturno življenje v preteklosti. Iskreno pozdravljam vse naše častne goste, odbornike in člane naših planinskih društev in ostalo spoštovano občinstvo.

Iz uvodne besede v koncertni program je razvidno, zakaj smo se za tak koncert odločili. Zato mi tega ni treba ponavljati, dovolite mi le, da izrazim željo, da vam ta koncert s silo svoje umetniške izpovedi približa doživetje gora, kakor ga današnji človek bolj kot kdaj potrebuje. Planinstvo z vsemi svojimi moralnimi, fizičnimi in kulturnimi vrednotami je danes razširjeno povsod, kjer zmaguje kulturni in materialni napredek. Ni čuda,

Uroš Zupančič v Krmi 9. XI. 1963

če mnoge umetnike gore navdajajo z ustvarjalnim veseljem, če pomenijo svojstven umetniški navdih glasbeniku, slikarju ali pisatelju.

Planinska zveza Slovenije prireja ta koncert z željo, da bi bilo takih umetnikov pri nas čimveč, in čimveč takih umetniških stvaritev, ki bi s svojim izrazom našega delovnega človeka vabile v gore, mu naš gorski svet razodevale v vsej njegovi lepoti in veličastnosti, da bi našo gorato domovino tembolj ljubil in ji posvetil svoje sile za njen razvoj in napredek.

Beseda na Vinici
(Štafeta Triglav — Jajce)
16. XI. 1963

Na izrednem občnem zboru PZS januarja letos je bil sprejet predlog, da planinska organizacija v počastitev 20. obletnice II. zasedanja AVNOJ priredi štafeto Triglav — Jajce. Ta sklep je kasneje povzel tudi Planinarski savez Jugoslavije z dopolnitvijo, da bosta krenili na pot dve štafeti in sicer ena s Titovega vrha v Makedoniji, katere pot se bo kretala tudi po ozemlju republik Črne gore in Srbije, druga pa s Triglava preko Hrvatske in Bosne. Pred Jajcem se bosta oba štafeta kraka strnila pri Plivskem jezeru, od koder bo šest zastopnikov planincev šestih republik skupno poneslo štafeto v zgodovinsko mesto Jajce. Obe štafeti sta na poti in sedaj prisostvujemo svečani izročitvi štafetne palice hrvatskim planincem, ki jo bodo ponesli naprej proti Jajcu.

Slovenski del štafetne proge, ki je potekala s Triglava skozi mnoge partizanske kraje in na koncu svoje poti po sledih slovenske partizanske delegacije, ki je sredi novembra odpotovala z Roga v Bosno na II. zasedanje AVNOJ, končavamo blizu kraja, kjer je slovenska delegacija prestopila Kolpo. Tedaj ni bilo mostu na Vinici in delegati so se prepeljali v čolnih preko Kolpe v bližini Sinjega vrha. Tako je začela slovenska štafeta svojo pot na Triglavu, simbolu naše svobode, upodobljenem tudi v našem republiškem grbu, končava pa jo na ozemlju partizanske Bele Krajine, ki je bila za časa okupacije neomajna pobornica naših svobodoljubnih teženj, neizčrpen rezervoar neštetihi junaških partizanskih borcev in dobra mati vseh, ki so se v tistih težkih časih imeli priliko zateči v te kraje.

Naša planinska štafeta želi ob 20-letnem jubileju II. zasedanja AVNOJ osvežiti spomin na čase, ko so bili položeni temelji naše nove države, želi se pokloniti temeljnim tistim, ki so za našo boljšo bodočnost žrtvovali svoja življenja, želi pa tudi vzbuditi v našem mladem rodu vse tiste dobre lastnosti, ki so jih v polni meri izkazovali naši borci za svobodo in lepšo bodočnost naših narodov.

Ko predajam štafetno palico planincem hrvatske republike, jih prosim, da poneso ta naš planinski simbol preko junaških pokrajin

Gorskega kotara, Like, Korduna in Dalmacije z veliko vero v srcu, da je pred našimi narodi še bogato življenje in mnogo možnosti nadaljnjega razvoja, obenem pa z najboljšimi željami delegaciji Zveznega izvršnega sveta in Socialistične zveze delovnega ljudstva, ki bosta ob prazniku 29. novembra zastopali vse bivše delegate II. zasedanja AVNOJ in prisostvovali svečani seji občinske skupščine v Jajcu.

Srečno pot!

Ob premieri prenovljenega
filma »Triglavske strmine« (19. XI. 1963)

Slovenska planinska organizacija proslavlja letos 70-letnico svojega obstoja. Ne bilo bi prav, če bi planinci ob tej obletnici poudarjali le svoje uspehe v gorah, v novih plezalnih vzponih in v bogati béri in inozemskih gorstvih, kajti s takim prikazom bi osvetlili le eno stran dejavnosti planinske organizacije. Druga zelo pomembna dejavnost naše organizacije je kulturno delo, ki ga planinstvo opravlja že od pionirskih časov pa vse do danes. Čas ne dopušča, da bi to dejavnost na tem mestu podrobneje osvetlil, želim izpregovoriti le par besed ob ponovni premieri današnjega filma, ki je nastal pred 30 leti in je prvi slovenski igrani film.

Žal moramo po 30 letih ponovno stopiti pred naše občinstvo s filmom, ki ga je že skoro prekrila patina pozabljenja, ki pa kaže na izredno tvornost, ki je pred 30 leti za mali slovenski narod pomenila skoraj preveliko nalogo spričo skromnega kulturnega fonda, ki smo ga tedaj zmogli.

Film je danes prenovljen, opremljen z glasbo Bojana Adamiča, podnapise je zamenjala govorjena beseda, a vendar je ostal v bistvu prav tak z vsemi pomanjkljivostmi in spodrsjlaji kot pred 30 leti. Zakaj smo se torej odločili, da ga ponovno predvajamo? Zato, da bi opozorili na vneto in podjetnost slovenskih planinskih kulturnih delavcev, ki vse do danes še niso našli posnemalca, čeprav se Slovenci štejemo za alpski narod, pa kljub temu razen tega filma in nekaj manjših prikazov življenja v gorah ne premoremo reprezentativnega igranega filma o naših gorah in njihovih prebivalcih in obiskovalcih. Mnogo se je potrošilo sredstev za filme, ki niso našli svoje publike, mnogo scenarijev je obležalo, ker niso prenesli tega ali onega kriterija. Ali ne bi bil za najširši trg primeren npr. sodobno prirejen film po pravljici o Zlatorogu, snovi, ki jo po dr. Kugyju pozna vsa Evropa?

Še nekaj besed o tvorcih filma, ki so bili vsi amaterji, še več, celo iz lastnega žepa so plačevali stroške, ki jih nikdar niso dobili povrnjenih.

Scenarij je napisal Janez Jalen, ohranjena je tudi snemalna knjiga, če jo lahko tako imenujemo, režiral je zgodbo Ferdo Delak, glavni snemalec z ročno kamero je bil Metod Badiura, snemalec, ki je s primitivno kamero uspel posneti dovršene slike, ki bi bile še

danes v čast vsakemu filmskemu snemalcu z najmodernejšimi pripomočki. Vsi posnetki plezalnih vzponov so originalni, brez kakršnihkoli filmskih trikov, te pa je uspelo posneti odličnemu alpinistu, danes že pokojnemu dr. Stanku Tomišku, ki je spremljal težko otovorjen igralce v plezalnih smereh, prikazanih v filmu.

Glavni igralci: naši tedanji najboljši alpinisti Joža Čop, dr. Miha Potočnik in Uroš Zupančič. Ženske vloge: Pavla Zupančič, tedaj še Marinkova, Milka Badiura, ki je film tudi doma na kuhinjski mizi montirala, in pa poklicni igralec pok. Anton Cerar — Danilo. Razen njih pa še domačini, ljudje izpod gora, ki so se v svoje epizodne vloge prav doživljali. To je kratek prikaz nastanka prvega slovenskega igranega filma, ki je bil plod osebnih poštrevnosti, podjetnosti in vneme za napredek slovenskega naroda in njegove kulture.

Zelimo, da bi obnovljeni film »Triglavske strmine« zbral pred našimi filmskimi platni ljubitelje in občudovalce gorskih lepot, obenem pa želimo, da bi se planinska tematika v filmu pri nas čimprej obravnavala kot umetniško in komercialno-turistično interesantna snov.

Zahvaljujem se vsem, ki so kakorkoli omogočili današnjo premiero, iskreno pa pozdravljam naše častne goste, posebno pa navzoče avtorje in igralce.

F. K.

DESETLETNICA PD PTT LJUBLJANA

PD PTT Ljubljana je eno naših najagilnejših društev, njegovo delovanje je močno znano, saj tisoči in tisoči poznajo Poštarsko kočo na Vršiču, dobro posajeno pod mogočno steno Prisojnika, dobro upravljano in oskrbovano. Društvo so ustanovili navdušeni planinci-poštarji 25. X. 1953 in so že ob ustanovitvi šteli 350 članov. Zdaj jih imajo že 1434 in so s tem prišli med naša najmočnejša društva. Vsako leto se vpiše 150 novih članov, kar pomeni, da društvo v resnici intenzivno deluje. Pokazalo je dober zgled, zdaj je v državi že 11 poštarskih planinskih društev (Ljubljana, Maribor, Rijeka, Zagreb, Sarajevo, Split, Beograd, Novi Sad, Niš, Skopje in Tuzla). Društvo je organiziralo II. in VII. zbor poštarjev planincev na Vršiču in v Vratih. Slednjega se je udeležilo 550 planincev. Društvo je bilo navzoče na vseh drugih zbiorih: na Fruški gori, Plešivcu, Platku, Treskavici, Prokletijah in drugod. Organiziralo je dva partizanska marša, enega po Julijcih, drugega po Grin-tovcih, udeležilo pa se je podobnih maršev v Makedoniji, Magliču, Velebitu, Zlatiboru, Sutjeski, na Pohorju in drugod. Velike uspehe je društvo imelo z izleti, saj je letno priredilo po 25 do 30 izletov s 45 do 50 udeleženci, največ pa je bilo celo 173 udeležencev. 27 članov ima že znak transverzale, 90 pa jih je dvignilo transverzalo knjižico, hodijo pa tudi po zasavski poti, samoborski in preko Medvednice.

Od 1434 članov je 521 mladincev, ki imajo odličen mladinski odsek (nač. tov. Koci). Društvo redno vsakih 14 dni prireja planinska predavanja. Obiskovalcev je od 200 do 300.

Društvo doslej še ni imelo alpinističnega odseka, ga pa kani ustanoviti čimprej, prav tako gorsko stražo, oziroma odsek za varstvo prirode.

Vse to in še marsikaj nam je na akademiji, ki jo je društvo priredilo 9. XI. 1963 v proslavo 70-letnice SPD in 10-letnice svojega delovanja, povedal tov. Ivan Zabel, ki je eden od glavnih ustanoviteljev tega uglednega društva. Rodila ga je prelepa deželica zapadnega Pohorja, doma je namreč iz Otiškega vrha, v Slovensko planinsko društvo se je vpisal 1. 1927 na Jesenicah, kmalu bo torej 40 let, kar mu je planinska legitimacija vidno znamenje ljubezni do planin. Od njih so ga ločili le okupatorjevi zaporji, italijansko vojno sodišče ga je obsodilo na 8 let ječe. Bil je predsednik PD PTT Ljubljana od 25. X. 1953 do 1. 1959. PZS in PSJ sta ga za njegovo delo odlikovali.

Akademijo je uvedel sedanji poštrevniški predsednik tov. Jože Dobnik in njene posamezne točke domiselno povezoval v slavnostno celoto. Jedro programa je slonelo na orkestru »Poštar«, domačem mešanem pevskem zboru in oktetu. Slišali smo Koračnico zmage, Bohinjko, V hribih se dela dan, Na planine, Pastirja, Zdravico svobodi, Krasno zemljo, Lepo je v naši domovini biti mlad in dve makedonski pesmi v čast gostom iz Skopja. Vmes so se zvrstile dobro izbrane in skrbno recitirane pesmi in odlomek iz Kranjčeve knjige »Pesem gora«. Na sporedu sta bili tudi deklamaciji: Šarabonov sonet in pesem ing. Franceta Avčina Prenj — plánina. Bil je res lep večer. Dvorana ZD na Miklošičevi cesti je bila polna, prav tako na zabavni prireditvi, ki je sledila v restavraciji Triglav.

T. O.

PISMO PLANINSKEGA DRUŠTVA »ZELEZNIČAR« MARIBOR

Društvo je še mlado in deluje komaj tri leta. Razvilo se je iz planinske skupine PD Matica-Maribor. Na zadnjem občnem zboru so ustanovili tričlanski propagandni odsek. Ker društvo nima svoje planinske postojanke, se je dejavnost propagandnega odseka usmerila v izletništvo, pridobivanje novih članov, predvsem pa pridobivanje mladine V ta namen smo ustanovili mladinski odsek, ki zadovoljivo deluje že dve leti. Za 1. 1963 je bil izdelan in med člani razdeljen podroben plan izletov. Lahko potrdimo, da je bil plan skoraj v celoti realiziran, saj smo priredili 17 zelo uspešnih izletov, in to na Pohorje, Kozjak, Zg. in Sp. Zasavje, Kamniške in Julijske Alpe ter izlet od Ankarana do Nanosa. Tudi Halozam in Hrvaškem Zagorju se nismo izneverili, ko smo priredili skupinski izlet k otvoritvi nove planinske kočice »Anke Ivič« na Ravni gori. Iz naših skromnih sredstev smo tudi to po-

stojanko delno podprli in to denarno. Priredili smo tudi masovni izlet v SR Hrvatsko, na Oštrc, kjer smo se sestali s hrvatskimi planinci-železničarji. Dalje smo priredili masovni izlet v SR Srbijo, ravno tako s planinci-železničarji iz vseh republik, kjer smo se sestali na III. zletu planincev-železničarjev v Ovčar-Banji. Posebno ta zlet je imel značaj množičnosti, saj se je na tem kraju zbralo nad 500 planincev iz vse Jugoslavije. Seveda so tudi posamezni člani izvedli vrsto lepih izletov po naših gorah, predvsem po transversali, saj je društvo izdalo do danes že 47 transversalnih knjižic. Nadalje smo priredili v tem letu dvoje dobro obiskanih predavanj o planinski flori in o transversali. Za gorske stražarje je opravilo izpit 10 članov društva in to od najmlajšega do najstarejših, en član mladinec pa je opravil izpit za vodnika in prejel vodniški znak. Društvo si je nabavilo nekaj planinske literature, ki jo posojuje svojim članom. Določili smo tudi poverjenike za pridobivanje naročnikov za »Planinski Vestnik«. Da ni društveno življenje še bolj razgibano, je eden od vzrokov ta, da nimamo lastnih društvenih prostorov, kjer bi hranili literaturo, rekvizite in kjer bi se shajali s člani in prirejali pogostejše sestanke. V okviru 70-letnice PZS pripravlja društvo skromno razstavo fotografije članov-amaterjev v mesecu novembru t. l. Zaradi propagande in

pridobivanja članstva smo uredili lične razstavne omarice na postaji Maribor in Maribor-Studenci ter v TŽV »Boris Kidrič« v Mariboru.

Zelo občutimo pomanjkanje raznih rekvizitov, posebno zemljevidov-specialk in busol-kompasov. Bilo bi priporočljivo, da bi PZS posredovala ali pa nabavila te rekvizite za potrebe društev. Tako je tudi povpraševanje po priročnikih o alpski flori — v barvni italijanski izdaji — ki so jo nekatera društva prejela od PZS. Važno je tudi, da se članstvo seznani o planinski literaturi zaradi naročila. Ker zahaja v naše planine in njihove postojanke vedno več planincev in ker je omogočen dostop h kočam tudi z motornimi vozili, naj bi ob poteh in pri kočah bila postavljena in razobešena obvestila o zaščiti prirode.

SODELOVANJE PLANINSKIH DRUŠTEV SLOVENSKEGA PRIMORJA

27. oktobra letos so se zastopniki planinskih društev Slovenskega Primorja zbrali v planinski koči pri Hublju nad Ajdovščino na svoj šesti redni posvet ali koordinacijski sestanek, kakor tej obliki sodelovanja pravimo.

Predstavniki primorskih planinskih društev na Hublju, oktobra 1963

Od tedaj, ko je v planinski koči na planini Razor nad Tolminom 1960. leta bila izrečena misel o boljši povezavi med planinskimi društvi Primorske, so potekla komaj tri leta. Koordinacijski sestanki, ki dvakrat letno združujejo zastopnike naših društev na delovnem posvetu, so popolnoma opravičili svoj namen. Vrsta problemov, s katerimi so se društva pred tremi leti v tem sodelovanju spoprijela, je danes uspešno rešena.

Ciril Zupanc

DR. JAKOB PREŠERN — 75-LETNIK

Letos je praznoval 75-letnico rojstva naš znani planinski delavec dr. Jakob Prešern iz Begunj na Gorenjskem.

Po dokončani gimnaziji v Ljubljani je študiral pravo na Dunaju. Nato je kot sodnik služboval v Novem mestu, Kranju, Krškem, Škofji Loki, Velikovcu in Radovljici.

Sedaj živi upokojeni doktor prava in ne utrudni delavec v planinski organizaciji na svojem domu, v prijazni gorenjski hišici, ob vznožju Dobrče in Begunjščice.

Dr. Jakob Prešern je živel in rasel med gorami, jih vzljubil in se nanje navezal. Uvrščamo ga med naše najboljše poznavalce slovenskih gora in krajev. Za svojo bližnjo okolico pa je pravi strokovnjak.

Dr. Prešern je dolga leta stalni sodelavec glasila PZS Planinskega vestnika. Redke so

številke, v katerih ne bi našli njegovega imena.

Svoja odkritja in doživetja v gorah nam je prikazal in posredoval javnosti v lepi vrsti člankov, potopisov, spominov in kritik: Od Savice do Krna, Okrog Krna, Iz Podbrda v Škofjo Loko, S poti na Kanin itd. Na področju planinske literature je predvsem poznano njegovo »Imenoslovje okrog Begunjščice«. Za Planinsko društvo Radovljica, kjer je aktivno deloval od leta 1927 do 1952, je napisal »Kroniko PD Radovljica« (1895—1955). Vsa potovanja in lepote gora je posnel in zbral v izredno bogati zbirki barvnih diapozitivov.

Med zadnje pomembnejše delo, ki ga je napravil s sodelovanjem domačega poznavalca planinske flore Kolmanom, spada zbirka barvnih diapozitivov planinske flore s komentarjem »Kaj cvete na Begunjščici in nje okolici«.

Dr. Prešernu moramo biti hvaležni za planinski dom »Pogačnikov dom« na Kriških podih, ki ima v Julijskih Alpah edinstveno lego in okolico. Dom je poznan tudi v tujini kot ena najlepših planinskih postojank v Julijskih Alpah.

Naj nam Radovljčanom oprostimo, ker se tako pozno in skromno spominjamo njegovega jubileja. Iskreno mu želimo sreče in zdravja. In da bi še dolgo let užival mir na svojem domu, planincem pa ostal še naprej dober svetovalc.

B. J.

DVA PETDESETLETNIKA

Tako se je namerilo, da sta letos pocukala Abrahama za brado tudi dva zaslužna planinca z različnih strani slovenske dežele. Oba sta draga mojemu srcu, pa mi menda ne bosta zamerila, če ju spravim pod streho ene »opombe«. Iz zasavskih hribov je prvi, izpod trentarskih gora drugi.

FRANCI GOLOB — predsednik Planinskega društva (PD Zagorje) z najdaljšo delovno dobo

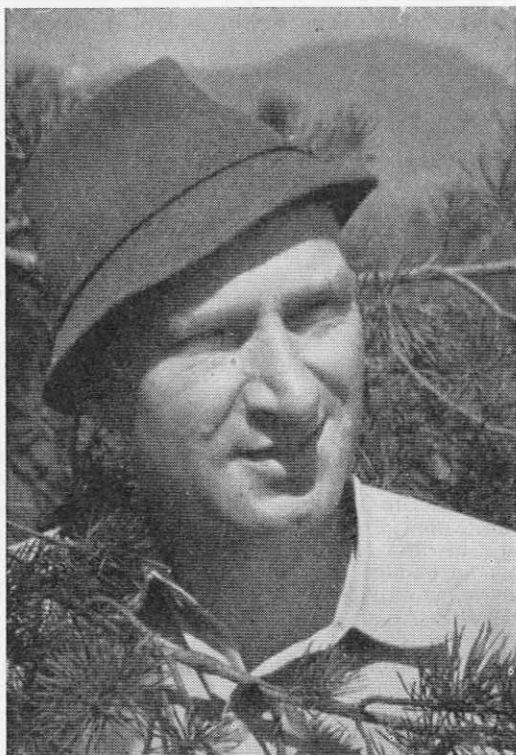
»Zagrizen« Zagorjan je od rojstva (rojen 26. X. 1913 na Izlakah) pa vse doslej in, vse tako kaže, še v naprej. V Zagorju in Ljubljani je gulil šolske klopi, se usmilil kasneje bolečih človeških zob in študiral zato v Ljubljani, Zagrebu in na Dunaju. Njegovega bogatega znanja so obilno deležni rojaki iz Zagorja in s hribov nad zagorsko dolino.

V mlajših letih — če smem tako reči, ker je Franci še sedaj »hudo« mlad — in še kasneje je bil igralec in režiser, iskan pevec, predavatelj, pa še pisec potopisov in zgodovinskih drobtin iz Zasavja.

Ze zgodaj je našel Franci pota v gore, vabil in vodil v Julijske in Savinjske svoje prijatelje in znance kar v skupinah ter jim razkazoval lepote našega visokega gorskega sveta, kateremu je ostal vedno zvest.

Dr. Jaka Prešern

Franci Golob

Foto S. Hribar

Med okupacijo je partizanal v zagorskem zaledju, v Savinjski dolini in po Kozjanskem, občutil strahote celjskega »Piskra« in izgubil brata, ki je bil ustreljen kot talec v Frankolovem.

Kmalu po osvoboditvi je bil izvoljen Franci za predsednika PD Zagorje in nato vsako leto znova. Za seboj ima, kakor nihče drug na Slovenskem, že 18 let predsedništva in se ga, če se prav ne motim, še ne bo tako kmalu otresel.

Vidni so uspehi PD Zagorje in jih ni treba dokazovati: lepi planinski dom na Zasavski gori, zavetišče na Čemšeniški planini, pa še rast in razcvet planinske misli v Zagorju, posebej med mladino.

Napak bi bilo pripisovati vse zasluge predsedniku samemu. Uspehi so bili plod skupnega in nesebičnega dela tudi njegovih sodelavcev, nekaterih kar od samega začetka. Saj bi jih naštel po vrsti, pa bi prav »zagvisno« koga zgrešil in mu storil krivico. Eno pa je in čista resnica — Franci jih je znal navdušiti z močjo svoje osebnosti, znal je porazdeliti naloge in pritegniti svoje planinske tovariše ob doseženih uspehih, da vztrajajo navkljub nemajhnim težavam.

Francijevo delo pa se ni omejilo na PD Zagorje. Njegova in tudi prenekaterih njegovih sodelavcev zasluga je utrditev planinske organizacije v še vedno premalo znanem Za-

savju — skupna gradnja zasavske kože na Prehodavcih, na meji med prelepo Trento in Zajezeri, zasavska planinska pot Kumrovec—Kum pa še to in ono.

Še vedno je Franci predsednik koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev, ki mora delati v nezavidljivih razmerah. Kakor doslej pa bo Franci še v naprej vodil zasavske planince k novim uspehom.

To mu želi tudi Planinska zveza Slovenije, v kateri je bil Franci dolga leta član glavnega odbora, sedaj pa je član njenega upravnega odbora.

Mlajši ANTON KRAVANJA — Kopiščar, potomec trentarskih divjih lovcev in gorskih vodnikov

Nekam zamudil sem se s tem pisanjem, saj je dopolnil Tona že začetek tega leta prvo polovico svojega stoletja.

Rodil se je 7. III. 1913 na Logu v Trenti. Mati mu je še vedno živa, žilava in delavna, kakor da ima tudi ona komaj petdeset let. Njegov oče, prav tako Tona, gorski vodnik in graditelj najbolj drznih zavarovanih plezalnih potov v Mojstrovki, Prisojniku in drugod, pa je že pred desetimi leti legel k počitku na skromnem trentarskem pokopališču poleg drugih slavnih trentarskih vodnikov — Pavra, Môte, Štruklja in obeh Špikov.

Stari Tona je bil plezalec, da si mu težko našel para, poznal je trentarske gore kakor malokdo, saj je bil v šoli našega najboljšega gorskega vodnika Jožeta Komaca — Pavra, pri katerem je služil v mladih letih. Kakor Pavra in druge najboljše trentarske plezalce je gnala tudi njega v stene sla in slast divjega lova, ki ni bil mesarjenje ampak, da tako rečemo, športni lov na najvišji ravni (plen pa se je tudi prilegel trentarski revščini tistih časov). Zato sem zmerom z uživanjem poslušal starega Tona, kadar mi je razkladal svoje lovske doživljaje. Zadnji ga je »zatožil« Čopov Joža, ki ga je srečal ves prepaden in do kraja zmučen po plezariji v svojem stebru sredi l. 1945. Pa še takrat je bil Tona samo »na ogledih« in je bilo to v času, ko so tudi Trentarji menili, da bo za naprej »jaganje frej«.

Sin v tem enem in edinem ni šel po očetovih stopinjah, čeprav sicer ni nikoli zatajil krvi svojega očeta in dedov. Tudi njega je peljalo življenje v svet za kosom kruha, pa se je vrnil v nepozabno Trento, kakor tisti Trentarji, ki so jih poskušali že avstrijski cesarji »presaditi« na bolj rodovitno in bogato zemljo.

Tona je postal po osvoboditvi lovski čuvaj v klasičnem trentarskem gorskem svetu okrog Kriških podov in pod Triglavom. Še danes opravlja svojo težavno službo. V vsakem vremenu — v vročini in mrazu, v soncu in dežju, v snegu in viharjih — varuje svoje »živalce« in pozna vsakega gamsa v svojih gorah.

Tona vodi že dolga leta postajo gorske reševalne službe v Trenti, vedno pripravljen za pomoč in ne vpraša za zdravje pa tudi ne za življenje, če potreba tako nanese.

O Trentarjih so govorili včasih, da se ali ubijejo v svojih strminah ali pa dočakajo takšno starost, da si že sami želijo smrt.

Tako dolgo življenje, polno sreče v gorah in v družini, voščimo tudi našemu Tonu!

S. Hribar

PISMO UREDNIŠTVU

»Ob sedemdesetletnici obstoja slovenskega planinskega društva sem prišel na zamisel, da bi se v domu na Kredarici vpeljala posebna vpisna knjiga, v katero naj bi se vpisovali samo sedemdesetletniki in starejši. In tako sem knjigo nabavil in jo dne 23. VIII. 1963 izročil v varstvo upravnici doma. Knjiga velikosti 22 × 16 cm, umetniško izdelana, vezana v usnje in ima na platnici vtisnjen zlat napis »Očaku Triglavu sedemdesetletniki«. V njej je posvetilo Planinske zveze Slovenije in Planinskega društva Ljubljana-Matica in sicer:

Anton Kravanja - Kopišcar

POSVETILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Gore s svojimi vrednotami, ki služijo krepitvi in sprostitvi človeškega duha in telesa, osrečujejo tudi starejšega človeka, omogočajo športno udejstvovanje tudi tistim, ki jim še v pozna leta sije zarja življenja. Tem je namenjena ta

posebna vpisna knjiga

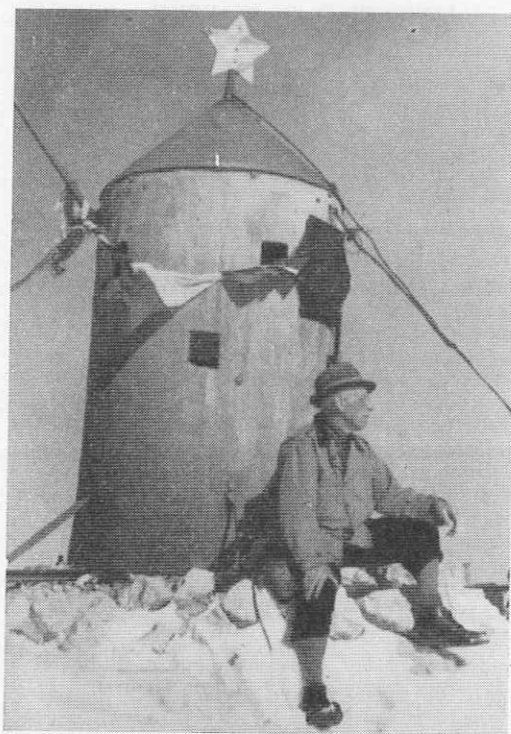
Ob sedemdesetletnici slovenskega planinskega društva, poklanja to knjigo Ankon Lojze z namenom, da se vanjo vpišejo tisti, ki so na teme Triglava, naše svete gore, stopili stari sedemdeset let in več pod pogojem, da so se povzpeli nanj iz vznožja na vrh peš, ne da bi se poslužili kakšnega tehničnega prevoznega sredstva (žičnic in drugo). Prosimo tudi, naj vpišejo v knjigo svoje vtise.

Zelimo vsem, ki jim bo dodeljena sreča še v poznih letih gledati s Triglava »lepotije polja, ki spred se sprostijo, deželo kranjsko, ki nima lepš'ga kraja, kot je z okol'šno ta podoba raja«, da bi svojo ljubezen do gora presajali tudi v srca naše mladine.

Srečno pot!
Avgusta 1963.

Planinska zveza Slovenije
Fedor Košir

Lojze Ankon na Triglavu 1963

Vsem pristopnikom — 70-letnikom
želimo še mnogo lepih
doživetij v kraljestvu Zlatoroga
Planinsko društvo Ljubljana-Matica

Marsel

Ljubljana, novembra 1963.

Lojze Ankon

Op. ur. Tov. Lojze Ankon je ob svojem lanskem vzponu na Triglav pripisal v to vpisno knjigo med drugim tole:

Ob svoji sedemdesetletnici sem sklenil, da še enkrat obiščem očaka Triglava v družbi dolgoletnega planinskega tovariša Draga Rodmana in njegove žene Ivke, s katerima sem se seznanil na vrhu pred 35 leti.

Triglav je spoštovanja in občudovanja vredna gora. Zdaj je postala pot daljša, klančki so bolj strmi, moja volja pa je tudi postala močnejša. Ko pa sem priromal na vrh, je bil moj trud bogato poplačan — kakor vselej. Šel sem iz Mojstrane po dolini Krme preko Kredarice na vrh.

PD AVTOMONTAŽA LJUBLJANA

Pod Voglom, na robu planine Zadnji Vogel, je letos zrastle nova planinska postojanka — »Koča pod Voglom«, 1445 m. Kočo je postavilo Planinsko društvo Avtomontaža, Ljubljana.

Dostop je lep — po gozdnatih serpentinah, po lepi senčni poti v Zagarjevem grabnu na planino Zadnji Vogel, kasneje pa bo možen z žičnico na Rjavo skalo in od tod po prav tako lepi poti preko planine Zgornji Vogel ali pod njo.

Koča ni velika. Mesto, na katerem stoji, pa domačini imenujejo Pasji vrh. Vrh je bil res pasji za graditelje. Gradili so člani društva sami, nevajeni takšnega dela, v snegu, v dežju, megli in soncu. Samotne poti pod Šijo, Voglom in Migovcem so letos oživele, planinski orel, ki se vozi običajno preko Vogla in Orlovih glav, je nejevoljno postal nad samotnim gradbiščem in odletel, celo medved-samotar je samo enkrat obiskal planino Zadnji Vogel, medtem ko je bil prejšnje leto stalen gost.

Vreme je bilo graditeljem v glavnem naklonjeno. V pičlih štirih mesecih je bila gradnja v glavnem končana, če ne štejemo prevoza materiala s sanmi v spomladanskem času. Otvoritev je bila 6. oktobra. PZS je zastopal in kočo odprl tovariš Fetih. Skromna slovesnost je zaključila veliko delo nevelikega društva.

Trditev, da je katerakoli točka v naših gorah najlepša, bi bila neosnovana. Povsod je lepo. Tudi Koča pod Voglom stoji na mestu, ki ima svoj poseben čar. Stoji na zgornji meji gozda ob zeleni planini, pod strmimi skalnimi stenami. Ves predel je pravi planinski vrt z izbranimi rožami in živo zelenimi planicami tik pod belimi vrhovi in plazovi, še v juniju polnimi snega. Poleg teh belih plazov pa so še pravi plazovi živo rdeče burje (rhododendron), modrega svišča in encijana, zlato-rumenih pogačic in drugih raznobarnih cvetov znanih in manj znanih rož. Ozadje tvori gorski greben od Bogatina, Kuka, Podrte gore, Škrbine, Vogla, Šije in Rodice do Črne prsti in dalje, pod kočo je Bohinjska kotlina, pogled pa se ustavi na vsem masivu Julijcev. Koča pod Voglom je triinšestdeseta planinska postojanka Planinske zveze Slovenije. Prepričani smo, da bo privabila v gore mnoge planince in smučarje.

Koča pod Voglom

alpinistične novice

DR. ING. FRANCE AVČIN NA PRE- DAVATELJSKI TURNEJI

V novembru 1963 je Planinska zveza Slovenije v Zapadni Nemčiji spet imela odlično propagando za naše gore. Omogočil jo je s svojimi številnimi predavanji univ. prof. France Avčin, ki ga Zapadna Evropa zelo dobro pozna kot alpinista, izumitelja derez znamke »Universal«, znanih avčink, in kot znanstvenika v evropski komisiji za plezalne vrvi. Poročila v nemških časopisih so polna hvale: ne morejo prehvaliti lepote naše domovine od Triglava do Ohrida, ne štedijo pa tudi s pohvalo in priznanjem predavatelju Avčinu kot mojstru fotografije in lepe besede. »Nisem propagandist,« pravi v svojem predavanju France Avčin, »govorim le za svojo domovino.« To je s prepričevalnim uspehom ponovno storil pred številno nemško publiko po mnogih znanih nemških mestih. Publiciteta, ki so jo dr. Avčinu nemški listi posvetili, bo nedvomno samo okrepila učinek njegovega pomembnega propagandnega dela v inozemstvu in to v tistem delu, v katerem je zanimanje za letovanje pri nas največje.

T. O.

DEREZE »UNIVERSAL«

Zdaj je preteklo že desetletje in več, kar so pri nas izdelali prvi par Avčinovih derez iz lahke kovine. Bilo je veliko težav, preden so prišle na trg, in še potem, ker je večkrat odpovedal material. Vendar so se kmalu uveljavile. Doma se jih je prijelo ime avčinke, v tujini so jim priznale kvaliteto, praktičnost in vsestranskost razne himalajske ekspedicije od italijanske v Karakorum l. 1953 (R. Cassin) do švicarske v Ande l. 1957 (R. Lambert). Po l. 1957 jih v Jugoslaviji ni bilo možno ne proizvajati ne dobiti, l. 1963 pa je Avčinov model prevzela »Salewa« v Zapadni Nemčiji (München) in jih bo odslej ona dobavljala tržišču pod naslovom »Avčin Universal Leichteisensteigeisen, Salewa — made in West Germany.«

Prospekt, ki ga je münchenska firma izdala, obsega najprej navodilo o uporabi, nato posebnosti in odlike derez, navodilo o namestitvi, prilagoditvi na čevlje in navezavi, dalje navodilo o polovičkih na čevljih in na smučeh ter o zlaganju. Vse je ponazorjeno z risbami, na zadnjih dveh straneh pa so navedene izjave svetovno znanih alpinistov o Avčinovih derezah in reference, med katerimi opozorimo na častno diploma Fédération Française de la Montagne na grenobelskem sejmu 1952, ki je razstavljal nove izume in izpopolnitve alpinistične opreme.

Ime Avčin bo šlo zdaj z derezami še bolj v svet, z njim pa tudi ime naše domovine in njena vrednost, ne nazadnje tudi naše planinstvo, ki ima nekaj pokazati.

T. O.

I. JUGOSLOVANSKI STROKOVNI SESTANEK ZDRAVNIKOV — ČLA- NOV GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

Na Sljemenu nad Zagrebom je bil 26. in 27. oktobra t. l. na pobudo komisije za gorsko reševalno službo pri izvršnem odboru PZJ in v organizaciji gorske reševalne službe Hrvatske I. jugoslovanski strokovni sestanek zdravnikov — članov gorske reševalne službe. Na sestanku so poleg zdravnikov-reševalcev iz LR Srbije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine, Makedonije in Slovenije (11) so bili kot gostje navzoči: dr. P. Jovanović, član sekretariata za ljudsko zdravstvo pri ZIS, polk. dr. Mikulić, iz sanitetske uprave JLA, dr. V. Vlah, član atletske zveze FLRJ, dr. V. Fridrih, član smučarske zveze Jugoslavije, dr. M. Medar, član tajništva za notranje zadeve Hrvatske, dr. P. Mitrevski, iz visoke šole za telesno kulturo iz Beograda, dr. M. Barac iz traumatološke bolnišnice iz Zagreba, dr. M. Cenčić, član SOFKA Hrvatske, prof. dr. M. Pražić iz medicinske fakultete v Zagrebu, iz Slovenije pa F. Košir, predsednik PZS, dr. Miha Potočnik, predsednik komisije za GRS pri PZS, dr. L. Vučetić, član smučarske zveze Slovenije, in pa dr. Marijan Brecelj, predsednik PSJ, ki je tudi otvoril in pozdravil udeležence sestanka. Sestanka se je udeležilo preko 40 zdravnikov. Njegov namen je bil seznaniti zdravnike s sodobnimi metodami nudenja pomoči onesrečencem in transporta, vendar je prerasel svoj okvir, saj je zajel posebej v razpravah še celo vrsto drugih vprašanj: preprečevanje nesreč, vzgoja in strokovni dvig reševalcev, sodobna reševalna sredstva, organizacija reševanja idr. Prvi dan sestanka so bili na vrsti naslednji referati: 1. najpogostejši vzroki nesreč v gorah (dr. R. Signjar, GRS Hrvatske), 2. napake v diagnostiki in prvi pomoči pri reševanju v gorah (dr. S. Vilman, GRS Slovenije), 3. reanimacija onesrečenca (dr. E. Vavken, GRS Slovenije) in 4. reanimacija in šok (dr. A. Fajgel, GRS Bosne in Hercegovine). Poleg tega je bila obravnavana še sanitetna oprema zdravnika in gorskega reševalca (dr. I. Valič, GRS Slovenije) in prikazani diapozitivi s kongresa smučarskih traumatologov in praktičnih vaj IKAR v Oberurgu (Avstrija) l. 1962 (dr. I. Valič) ter film in diapozitivi s praktičnih vaj IKAR na Vršču septembra 1962 (dr. A. Dolenc, GRS Slovenije). Naslednji dan pa so bile na vrsti naslednje teme: 1. preventiva v gorah (prof. dr. I. Bonač, GRS Slovenije), 2. kačji in strupi drugih insektov (dr. S. Vrčević, GRS Bosne in Hercegovine), 3. transport onesrečenca (dr. O. Končan, GRS Slovenije), 4. imobilizacija spodnje okončine z modificirano Thomasovo opornico (dr. M. Bervar, GRS Slovenije), 5. poškodbe

obnosnih votlin in njih zdravljenje (dr. A. Jurišič, GRS Hrvatske), 6. nesreče zaradi izčrpanosti (dr. F. Srakar, GRS Slovenije) in 7. prehrana v gorah (dr. H. Završnik, GRS Slovenije). Po vseh navedenih temah je sledila živahna diskusija in na splošno je prevladalo mnenje, da naj bo v bodoče manj tem in več časa za podrobnejše in temeljitejše razpravljanje o posameznih problemih. Udeleženci so bili enotnega mnenja, da so podobni sestanki potrebni in zelo koristni za nadaljni dvig gorske reševalne službe ter naj bi bili vsaj enkrat letno in da je treba vpeljati enotno doktrino pri nujenju pomoči ponesrečencem v gorah. Poleg teh so bili ob koncu sestanka sprejeti še nekateri drugi zaključki, ki bodo — kakor tudi vse teme — objavljeni v biltenu PZJ.

dr. I. Valič

PISMO AO PD CELJE

Alpinistični odsek PD Celje je organiziral od 15. 8. do 31. 8. 1963 alpinistično odpravo, ki jo je sestavljalo 8 alpinistov iz Celja in eden iz Maribora. Odpravo so sestavljali: Stane Plaustainer, Franček Krumpak, Drago Jazbinšek, Dušan Kukovec, Vili Svet, Cic Debeljak, Janez Golob in Lojze Golob, vsi AO Celje, in Lilo, Skerbinek iz Maribora ter Ferdo Polanič iz Šoštanja.

Tabor smo imeli v bližini železniške postaje Rotenboden (2819 m) ob jezeru Rifelsee.

Kljub sorazmerno slabemu vremenu in slabim snežnim razmeram smo opravili 25 vzponov v ledu (obenem normalni pristopi) ter 18 vzponov 3. do 4. težavnostne stopnje v kopni skali v bližnjem Rifelhornu (2928 m). Povzpeli smo se na Monte Roso (4634 m), Polux (4091 m) in Breithorn (4160 m).

Iz dnevnika odprave posnemamo:

17/8.: vreme izredno slabo, veter je poškodoval šotore.

18/8.: v noči med 17. in 18. 8. je zapadlo nekaj cm novega snega, temperatura je padla na — 7°. Dopoldne smo si ogledali železniško postajo Gornegrat, popoldne pa smo se odpravili preko ledenika Gornegrat na kočo Béthemps pod Monte Roso, kjer smo prenočili.

19/8.: Ob 5.30 smo se kljub slabi vremenski napovedi odpravili na vrh Monte Rose. Okoli 13. ure smo bili na vrhu Dufourspitze (4634 m). Sestopali smo po isti smeri.

22/8.: Vreme se je izboljšalo in odločili smo se za normalni pristop na Polux (4091 m) preko ledenikov Gornegrat in Schwarze in preko sedla Schwarztor. Po isti poti smo se vrnili v tabor.

24/8.: Vreme se je toliko izboljšalo, da smo šli preko ledenikov Gornegrat Théodul na kočo Théodul (3317 m) in kočo Testa Grigia (3479 m).

25/8.: Vreme je kazalo lepo, zato sta se dve navezi odpravili v Breithorn (4160 m). Naveza Kukovec — L. Golob je plezala Youngov greben, naveza J. Golob — Plaustainer pa

greben Triftje. Proti večeru sta obe navezi izstopili in se preko Testa Grigia in koče Gandeg vrnili v tabor. Ostali so plezali v bližnjem Rifelhornu v različnih smereh.

26/8.: Za navezi, ki sta prišli z Breithorna, je bil dan določen za počitek. Debeljak, J. Golob, Jazbinšek so se odpravili domov. Škerbinek, Krumpak in Polanič pa so odšli pod Matterhorn.

27/8.: Vreme izredno slabo. Skupina, ki je skušala po normalni poti na Matterhorn, je morala v višini zavetišča Solvay (4003 m) obrniti in v skrajno težkih razmerah (požled) sestopati.

30/8.: Vreme se je toliko izboljšalo, da smo lahko pospravili tabor ter se odpravili domov.

Zaradi slabih vremenskih razmer je bil le skromen del naših načrtov izpolnjen. Razmere v Matterhornu so bile vse prej kakor normalne za ta letni čas. V času, ko smo bili v Švici, se ni niti po normalni smeri (Hörnli) nihče povzpel na vrh.

Slika kaže dva naša znamenita planinca-smučarja alpinista. Na levi je dr. Stanko kmet, o katerem smo brali v PV 1963/12, da je lani dosegel 70 let, oni na desni pa je dr. Viktor Vovk. Prvi ima za seboj bogato tekmovalno in športno kariero, drugi pa nas s svojimi širokimi razgledi vodi po gorah, hribih in bolečinah na naši zapadni meji. Oba sedemdesetletnika sta še danes redna gosta v gorah in nam imata še marsikaj povedati.

iz planinske literature

NAŠE JAME, IV, 1962/1—2. Izdaja in zalaga Društvo za raziskovanje jam Slovenije. Zopet se je pojavila na naših knjižnih policah revija, ki v slovenski prirodoslovni biblioteki dobro izpolnjuje vrzel, ki smo jo dolga leta več ali manj uspešno krpali s publiciranjem jamarskih razprav v različnih drugih revijah. Izdajanje te revije, ki izhaja enkrat ali dvakrat letno, je ponovno podprl Sklad za pospeševanje založništva, iz znanih in razumljivih razlogov, ki so pri naši publicistiki že običajni, pa se je letnik zakasnil za leto dni. Pričujoči letnik sta znova vestno uredila dr. V. Bohinec in dr. R. Savnik. Poleg pestre vsebine izboljšuje vrednost tudi barvna priloga.

Med razpravami obravnavajo avtorji značilnosti jam z ozemlja med Planinskim poljem in Ljubljanskim Barjem. To ozemlje že desetletja preiskujemo, hoteč doseči podzemeljsko Ljubljano, žal, doslej brez uspeha.

V nadaljevanju je podrobneje opisan Pisani rov Postojnske jame. Razprava naj bi bila začetek detajlnega in sistematičnega geološkega in geomorfološkega opisa Postojnske jame.

Izpod vrha Loškega Snežnika je opisano 162 m globoko Snežniško brezno, ki so ga preiskovali že Italijani, vendar, kot smo videli, znova njihov načrt ni bil zanesljiv. Loški Snežnik skriva za jamarje in tudi geologe še velika presenečenja.

Raziskave Triglavskega brezna dopolnjuje I. Gams z novimi podatki o kemizmu tamkajšnjih voda.

S Kočevskega je opisano Brezno pri Treh križih, kjer so jamarji dosegli del podzemeljske Rinže. Ta podzemeljski tok je ravno tako zanimiv in pomemben kot podzemeljska Ljubljana.

Tudi v okolici Ljubljane smo dobili za turistični obisk opremljeno jamo. Domžalski jamarji so odprli Studensko jamo in tu o njej poročajo. O človeški ribici, simbolu našega krasta, govori dva članka. Prvi poroča o najdbah proteja na Hrvaškem, drugi pa piše o življenju in življenjskem okolju te jamske živalce.

V tehničnem delu revije nahajamo članka o nosilnosti jamskih lestvic in o zaščiti jamske opreme pred korozijo. Na to mora jamar posebej paziti, saj je dobro ohranjena oprema življenjskega pomena zanj, poleg tega pa je predraga, da bi si jo obnavljal vsako ali vsako drugo leto. Posebej moramo omeniti vrednost članka P. Kunaverja, ki opozarja na zaščito Planinskega polja, ki ga kanijo hidroenergetiki poplaviti in napraviti veliko akumulacijsko jezero. Seveda je izvedba tega načrta še precej oddaljena, vendar je sedaj čas, da opozorimo na neprimernost tega načrta in

da je treba misliti tudi še na druge faktorje. Med poročili čitamo o dejavnosti DZRJS in njegove podružnice v Ribnici. Posebej je opisana dejavnost komisije za preiskovanje opreme. Več prostora je posvečenega opisu poteka III. jugoslovanskega speleološkega kongresa.

Sledita nekrologa jamskemu vodniku in enemu pionirjev jamarstva na Slovenskem Matiji Vilharju in profesorju dr. J. Poljaku, še dve knjižni poročili in pa pravila Društva za raziskovanje jam, ki je prevzelo vlogo zveze slovenskih jamarjev, pod starim že znanim imenom. V tej novi organizaciji so enakopravno združene vse slovenske jamarske skupine.

Zasledujoč razvoj revije opazimo, da je revija pridobila širši krog sodelavcev in ima tako še več možnosti razvoja in obveščanja javnosti o novih dosežkih te manj poznane strokovne in športne dejavnosti.

D. N.

WALTER BONATTI: »LE MIE MONTAGNE«, platno, 299 strani, prva izdaja 1961, druga izdaja 1962, cena 5600 lir; ljudska izdaja (edizione economica) 1963, cena 2000 lir. Nicola Zanichelli S. p. A., Bologna. — Željno, kar težko so pričakovali Bonattijevo knjigo, pa so jo pričakali ter pozdravili navdušeno in veselo. Preden je en sam izvod prve izdaje prišel v Trst, je bila že vsa razprodana. Prelepa knjiga, ki ji je odločena trajna vrednost. Bonatti, slavní gorski vodnik iz Courmayeura, eden izmed prvih plezalcev vseh časov, morebiti sploh prvi, jo posveča *svojim goram*. »Alle mie montagne«. Tole ja zapisal za uvod: »Planine moje, neskončno sem vam hvaležen za dušni mir, ki sem si ga mogel v mladosti pridobiti v vaši trdi šoli«. Knjiga nas zaupno vabi, da poslušamo veliki dialog med avtorjem in njegovimi gorami. Prav Bonattijev besedni zaklad nam je mogel dopovedati, kako je človek prehodil stotera pota skozi grozo in strah ter nam odkrival oblike strahu in nemira pred grozo, pa vsa osupnjenja in vse težave. Takole piše: »Treba se je povrniti k naravi, preprosti in dobrotljivi, da se spet čutimo človeška bitja. Trdno verujem v to, kar nas oči priroda. Zato sem prepričan, da je gora s svojo lepoto, s svojimi strogimi zakoni, danes bolj ko kdaj prej najboljša šola značaja. Zakaj tam gori se učimo predvsem trpeti.« In ko pleza Drujev jugozapadni steber, sam, v nevihti, razbesnelem viharju, vlačí s sabo 30 kg teže — še tedaj filozofira, govori sam s seboj: »Poživljava me misel, da sem zmerom živel v tej strašanski gori, živel z edinim namenom, da trpim in da se dvigam proti nedostopnemu vrhuncu, se večno dvigam...«

Še razmišlja: »Kaj je alpinizem? Borba, avantura, romantika, pobeg, šport. Strah, postavim, je eden od takih občutkov, ki obhajajo alpinista. Komaj strah in skupaj z njim še razni drugi občutki mu dajejo raison d'être, pravico in smisel. Gorje, da bi v gorah ne skušali strahu! Ostali bi v vsem nevedni,

prikrajšani bi bili za nedosežno veselje ob zavesti, da smo ga znali premagati«. In še pravi: »Že kot otroku mi je bilo mnogo lažje pogovarjati se z naravo kakor pa z ljudmi. Zdela se mi je poštena, odkritosrčna, zmerom sem se mogel z njo po tihem, zaupno razgovoriti. Vtem ko sem se med često prevarljivimi sredstvi, ki se jih poslužujejo ljudje, prerival kakor izgubljen, docela nepripravljen, nespreten. To nasprotje med naravnim svetom in socialnim svetom je bilo v mojih očeh naravnost nasprotje med srečo in nesrečo«.

V knjigi je zbrana zgodovina Bonattijevih vzponov iz desetletja 1949—1959. Velik je avtor v opisih svojih velikih dejanj. Skozi in skozi nas prevzema njegova fizična moč, njegova edinstvena odpornost, veličina njegovega duha. Sta dva človeka v njem: plezalec tehnik, ki je v vertikali doma, ki brez posebnega napora prelazi najstrašotnejše previse, pa kontemplativen planinec, ki prekine kdaj pa kdaj svoj imenitni vzpon, da si kakor otrok ginjen odkriva divjo lepoto gora.

Z 19 leti je preplezal Walkerjev steber v Grandes Jorasses (letos je ondo opravil prvi zimski vzpon, o tem pomembnem alpinističnem dejanju piše Ciril Praček v letošnjem PV, str. 448—449). S 23 leti je šel na K 2. Pod vršnimi ledenimi strminami, v višini 8000 metrov, sta s hunzo, ki se mu je zmešalo, blodila v temi, strašansko mrzli noči s tremi jeklenkami kisika, vsaka 19 kg. Kisik je bil namenjen za Compagnonija in Lacedellija, ki sta zmrzovala više gori. Bonatti, do kraja izčrpan, okrvavljen, razmišlja: »Kaj, ko bi eno jeklenko odprl, počutil bi se kakor 2000 metrov niže... Toda ne, kajti uspeh naše himalajske odprave je prav od tega kisika odvisen...« Dramatično je opisovanje tiste grozne noči pod vrhom K 2. Kakor da piše Dostojevski.

In se opisujejo v knjigi še druge noči, polne groze in nadčloveškega trpljenja. Na eni sami turi po troje, četvero, petero bivakov. Pa kakšnih! Sestero jih je bilo v Druju, ki ga avtor imenuje »francosko goro par excellence«. On pa, sam človek, napenja misli in zavzdihne: »To je tako veliko, tako absolutno, da me je strah«. Potem Gasherbrum (gora luči) IV, vodil je italijansko odpravo Riccardo Cassin. Pa Bonattijeve ture v Kordiljerah južne Patagonije, kakšna doživetja! Cerro Mariano Moreno, Cordon Adela, Cerro Luca, Cerro Nato, Cerro Doblado, Cerro Gande. Večidel prvenstvene. Še najtežja od vseh Kordiljer, Rondy, 5820 m, ogromna ledena piramida. Pa Huayhuash v Peruanskih Andih, ki jih Bonatti ima za prve po Himalaji, kar se lepote in veličastnosti tiče.

V Mont Blancu. »La Poire«, hruska. V najhujši strmini, sam trd led, sneg naletava na gosto, megla, prav tam mu iz premražene roke uide cepin... Potem Grand Pilier d'Angle s tremi bivaki. In še Rdeči steber Brouillard. Človeku zastaja sapa ob živem opisovanju velikanske, z nadčloveškimi naporii izvedene ture. Za eno od svojih montblanskih si je

zapisal: »V štirih in pol dneh sem izsekaj najmanj 2500 stopinj (štejem samo tiste v živem ledu), od teh 2000 že na koncu vzpona, že pod samim vrhom. Ako upoštevam vso hojo, navzgor in navzdol, vzpone in sestope, sem tako prehodil višinskih razlik okoli 18 000 metrov v 62 urah dejanske hoje.«

Predvsem zato, da mladim na novo zbudi veselje do alpskega smučanja, in da tudi sam temeljiteje spozna gorovja pozimi ter si pridobi še drugih izkustev, je pripravil veliki smuški tek od vzhodnega pa vse do zapadnega konca Alp. Od Julijskih pa do Obmorskih Alp (Alpes Maritimes). Štirje v družbi. Sredi marca so na smučeh iz Stolbice v Reziji krenili na dolgo pot. Po strmi južni strani Kanina so se povzpeli na njegov vrh. Malo pod vrhom, ali na severni strani, so prebili prvo noč v neugodnem, zelo mrzlem bivaku. Bonatti piše, da bi bili imeli prijetnejši bivač na južni, jugoslovanski strani, toda »kaj, ko smo bili šele v letu 1956...« Sestop po policah na Kaninski ledenik in na Nevejo. Napeto kakor najlepši roman se čita Bonattijev potopis. S Trbiža jih je peljala pot v Karnijske in že v koči ob Volajskem jezeru jim je bilo treba ob slabem vremenu vedriti 48 ur. Deset dni so se prebijali skozi Karnijske Alpe in prav tod so imeli na vsem pohodu največje težave zaradi znatnih višinskih razlik in težke orientacije po temnih gozdovih. Na metre je zapadlo novega snega, v megli so morali večkrat prav dolgo iskati kočo ali kaj drugega, da prebijejo noč. Prelaz Monte Croce di Comelico — koča Tre Cime di Lavaredo, od koče na vrh Cima Grande so rabili 9 ur po globokem, zelo težkem snegu. V temi so se spuščali z vrha navzdol. Od koče so imeli ob luči žepnih svetilk tri ure smuka do Misurine. Alpi Aurine (Zillertalske), na vrh Gran Pilastro (Hochfeiler, 3510 m), potem čez Venoste (Oetztaler), vzpon na vrh Palla Bianca (Weisskugel, 3734 m) v zelo hudih zimskih razmerah. Ortler vrh. V Bernini so obtičali pod vrhom Piz Palu zaradi silnega viharja. Colle del Theodulo. Prenočijo na Miage. Mont Blanc vrh. Courmayeur — Bardonecchia. Vrhovi Col du Palet, Col de la Leisse, še drugi, en sam dan 60 km na smučeh ali z njimi na ramah, vsi zbiti si priredijo zasilen bivač pod skalo. A na koncu jih je ob Ligurskem morju sprejela pomlad vsa v cvetju. Bonatti si je zapisal o pohodu samonikle transverzale številke. Tura je trajala 66 dni, od tega je bilo učinkovite hoje 60 dni. Šest dni je bilo počitka ali postanka zaradi slabega vremena. Prehojenih je bilo 1795 km, v višinskih razlikah 146 386 metrov. Resnične hoje je bilo 496 ur in 45 minut. Najdaljši postanek so imeli nekeje v Savoji (17 ur). Povprečja so takale: 8 ur hoje in prehojenih 30 km na dan. Višinske razlike v hoji navkreber 1220 m na dan, 305 m na uro.

Na koncu knjige je pretresljiv opis nesrečne ture v Mont Blancu v juliju 1961. Skušali so enega od poslednjih resničnih problemov Alp: veliki steber Fréney. Štirje Francozi, trije Italijani. Vsi mladi, vsi izvrstni gorniki,

»elita velikega alpinizma«, kakor se je za njimi pisalo. Na čelu Bonatti, ki je imel s sabo kot gorski vodnik Italijana Gallienija. Ostalih pet se jima je pridružil spotoma. Stopali so v treh navezah. Nenadoma je nastalo strašansko neurje. Od izčrpanosti umre Francoz Antoine Vieille. Pregrnejo ga z ednim štorom, ki ga družba premore. Da se ne bi krogarji spozabili nad predragim truplom... Tovariši jokajo. Zdihujejo obupani. Francoz Pierre Kohlmann je zblaznel. Grozotni prizori. Tudi Kohlmann umre z zlo smrtjo. Potem omaga tretji Francoz Robert Guillaume. Tudi on je tam izgubil življenje. In še Andrea Oggioni, Bonattijev najdražji tovariš v gorah. Bolj mrtvi kakor živi so se v trdi noči, bila je že šesta noč strahu in groze, privlekli do koč Bonatti s svojim klientom pa še Francoz Mazeaud.

Ob izidu francoskega prevoda Bonattijeve knjige nas Jacques Teissier du Cros navdihuje: »Sprostite se, prepustite se igri, ki vam jo veliki mojster predlaga. Trepetajte z njim, grozite se od veselja, jokajte, kadar mu je spodletelo, in triumfirajte ob njegovih uspehih! Tako vas bo skupaj z njim prevzelo navdušenje za gore in za — Bonattija.«

Bonattijev jezik je pisan, nazoren, izredno živ, mestoma pesniški, pogosto dramatičen. Knjiga je bogato ilustrirana s fantastičnimi krajinskimi slikami. Kakšen svet nam razodevajo te slike, nikoli viden, še sluten ne! V vsako posebej se občudujoč zastrmiš, ob vsaki boš hvalil Bonattija, ki je tudi v fotografiji cel umetnik. Prelepih barvnih slik je 33, od teh sta dve vsaka na dveh straneh, ena na štirih. Črno-belih je 9, od teh prikazuje ena (velika) avtorja samega, ena pokrajinska je razpeta čez tri strani. Še 5 skic ponazarja zadevna besedila. Papir zelo izbran, močan. Jasen tisk. Ob kratkem, izvrstna oprema. Knjiga je resnično reprezentativna. Vesel je bo vsakdo, ki jo dobi v roke. Komur so pa gore mar, jo bo vzel kakor najljubše darilo.

vk

DRŽAVNI ALPINIZEM imenuje švicarsko planinsko glasilo vse, kar se alpinističnega razvija na Vzhodu. Ta »oficielni alpinizem« je za Švicarje obenem vse najslabše, kar se more gojiti v gorah. Ni čudno, če je taka miselnost povzročila »hladno vojno« tudi v UIAA in vrgla nepotrebne sence v odnose med vzhodne in zapadne alpiniste. Nestrpnosti pa ne more nobeden očitati Vzhodu, neroden in nestrpen start je na Zapadu. Kaže pa, da ima palica, ki so jo nestrpneži zavijali, dva konca. Ženevski komite za izboljšanje švicarskega športa je sredi 1. 1963 zahteval ustanovitev športne vojaške šole, ki naj bi poleg vojaških osnov rekrutom dala še višjo športno vzgojo in jih pripravljala za mednarodne naloge. V imenu SAC se je že dvignil glas protesta, iz njega pa štrli seveda spet strah pred komunizmom in seveda tista nestrpnost, ki je tako značilna za malomeščanski, slabo ali napak informirani svet.

ALBRECHT VON HALLER, avtor pesnitve »Die Alpen«, ki je nastala v dobi racionalizma, je dejal: »Vrednost stvari je v tem, kar mi ob njih občutimo.« S tem je segel daleč naprej v čas romantike, razočaranja nad človeškim razumom. — Resničnost gora ni samo vnanja, je tudi v duši človeka. Kdor se jim približuje z velikim duhom, temu so velike, ljudem majhnih umskih in čustvenih dimenzij pa so gore majhne in običajne. V ljubezni do gora je nekaj podobnega »visokemu trubadurstvu« srednjega veka: Cilj je konec koncev nedosegljiv, toda v neizpolnjivem in neizpolnjenem hrepenenju je tisto, kar človeško dušo osrečuje. Najvišja radost in najgloblja bolečina potekata iz istega vira. Neizpolnjeno hrepenenje je prav tako značilno za gorski svet kakor otožje in domotožje gornjskih ljudskih pesmi, ki so nam všeč morda zato, ker so tako izrazit kontrast moški moči gorskega kopnega in ledenega sveta. Morebiti je zadnja skrivnost ljubezni do gora v odpovedi. Če verni Tibetanc ne stopi na vrh gore iz spoštovanja do gorskih duhov, je to lahko samo primitivizem, lahko pa tudi nekaj tiste globoke modrosti, ki je Evropa ne pozna, modrosti, ki meni, da goram ne bi smeli nikoli iztrgati njihove poslednje skrivnosti. Saj nam je ta potrebna in nam bo vedno bolj.

MUMMERY, ki ga je 1. 1895 vzel plaz na Nanga Parbatu, je pred sedmimi desetletji napisal nekaj, kar je danes med nami: Priti na Matterhorn z električno vzpenjačo in ves čas misliti, kako so morali pogumni možje tvegati in žrtvovati svoje življenje na teh ledenih roboh in policah, to bi bilo nekaj za krmežljavega malomeščana... Že za časa Mummeryja je bilo tako kot danes — bili so ljudje, ki so hoteli pravo gorniško doživetje kupiti. To pa ni mogoče. Za doživetje gora se je treba boriti, se žrtvovati in tudi tvegati.

HAUTE ROUTE v Berner — Oberlandu 1963, visokogrske smuške ture po švicarskih gorah, se je 1. 1963 udeležilo 17 smučarjev. Vodila sta jih Fritz Gerber iz Gstaada in Pierre Bossus, zbrali so se 20. maja v Gstaadu, prevabili nato 160 km dolgo smuško pot in premagali 12 000 m višinske razlike. Najvišja točka te »haute route« je Gross-Fiescherhorn (4049 m). Tura je trajala osem dni.

NUMBUR (6950 m) je vrh v Rolwaling-Himalu, ki po Marcelu Kurzu (Chronique Himalayenne 1959) zajema vrhove med dolino Rolwaling in Menlung-Chu. Na zahodu je najvišji vrh Gavrisankar (7145 m), na vzhodu pa Pangbuk (6630 m), na jugu Čobuke (6665 m). L. 1963 so na Numbur prišli Japonci, ekspedicijo je organizirala univerza Chiba. 1. maja

so startali iz Junbesi, 29. maja so iz višinskega tabora na 6100 m dosegli vrh. Kot gost se je ekspedicije udeležil Švicar A. P. Hirsbrunner, ki dela v Nepal. Japonci so imeli s seboj dva botanika, ki sta ves čas preiskovala floro v višini 4000 m. Hirsbrunner raziskuje v Nepal gozdarske in pašniške razmere na odseku Jiri, Thodung in Pike, kjer se v Nepal proizvajata največ sira. Švicarski znanstveniki so tu zaradi melioracij in povečanja proizvodnje.

MAKERERE se imenuje v Ugandi univerzitetni inštitut, ki je zadnja leta odposlal šest ekspedicijskih v masiv Ruvenzori na študij glaciologije, ugotovili so, da so od l. 1940 ledeniki tudi tu močno usihali, šest jih je sploh izginilo, ostali pa so se razcepili in so blizu temu, da skupne in se stajajo. Ledenik Speke na Mt. Speke se je umaknil v višino 4570 m, prav tako Elena in Savoia na Mt. Stanley. Ledenik Moore na Mt. Baker je stagniral, je pa zelo aktiven, se močno premika. — Na Antarktiki pa so izmerili do 627 m debeline ledu samo na Mc Murdo-Sunds. — Glaciologija je samo na videz manj važna veda, v resnici pa je zelo važna za spoznavanje razmer na planetu, za »vodostaj« morja, za vremenske razmere in še druge nič manj važne stvari.

TARIFA ZA VRHOVE v Himalaji je od lani stabilna, vsaj o kakem povišanju doslej ni bilo slišati ne brati. Za osemstisočake se plača 3000 rupij (ca. 300 000 din), za sedemstisočake 2000, za šeststisočake 1000, nižji vrhovi niso obdavčeni. Nepal ne gre zameriti, če obdavčuje, kar ima, če je to za tujce tako zaželeno. Minimalna plača za šerpo je tudi določena, ca. 600 din na dan, za 10 % se je povišala carina na uvoženo opremo, konzerve, zdravila in obleke pa so carine oproščene. Nepal se pač prilagaja položaju in v njegovem interesu je, da ga obišče čim več ekspedicijskih. Te se zdaj že močno diferencirajo v resne in manj resne, kajti želja po potovanju v skrivnostno deželo tretjega zemeljskega tečaja je velika. Zato se v drugih alpskih deželah po malem že posmehujejo raznim »znanstvenim« ekspedicijskim, ki si tak naslov nadenejo le zato, da lažje pridejo do sredstev, ko pa poročajo o svojem znanstvenem »plenu«, v poročilu ni ničesar novega, vse tisto je že davno zapisano v raznih leksikonih. Sicer pa je tudi himalaizem postal plen mode. Zdaj je že več vredno premagati težko steno šeststisočaka kakor v težki ekspediciji kot deseti stopiti na vrh, ki je že osvojen. Pred človeško komedijo ni ničesar varnega. In če jo Nepal nekoliko obdavči, je kar prav.

STOLETNICE PRVE TURISTIČNE EKSPEDICIJE v Švico se je spominjal svet 26. junija 1963, ko je vzklopela visoka turistična sezona. Pred 100 leti je na ta dan Thomas Cook s svojimi sodelavci povedel 130 ali 140 oseb, predvsem žensk iz Londona na kontinent. Šlo je za skupinsko potovanje, prvi poizkus organizatorja Cooka, da bi udeleženci potovanja kar najudobneje in najceneje potovali, obe-

nem pa bi imela od tega nekaj tudi njegova agencija. Potniki so se preko Pariza usmerili v Ženevo, od tu pa naj bi šli v Chamonix. To so bile tri etape, v vsaki so se potniki lahko odločili, da potujejo na lastno pest. Alpe so bile glavna atrakcija. Toda Cook ni bil popolnoma siren, zato je svojemu potovanju dal naslov ekspedicija, ne potovanje. In imel je prav. Neka Miss Jemima je spretno opisala dogodivščine, s humorjem, ki še danes sveže učinkuje. Bili so v Lionu, kjer so si v luninem siju in romantičnem razpoloženju ogledali cerkve in gradove, nato v Loeche, kjer so se — tritoni in najade — skupaj kopali ves dan in si dali v bazen prinesiti celo malico, v Gemmi so se kopali, na bregu jezera Thouna so se vkrcali na barko, sicer pa so potovali peš, na mulah, z železnico, poštami in najetimi kočijami. V Giessbachu je odpovedala rezervacija v hotelu, položaj je rešila ista Miss Jemima, ki je vodila svojo grupo Junior United Alpine Club in zavzela za prenočišče nizko kočjo in jo improvizirala za vso družbo. V Luzernu so si rezervirali postelje na Rigiju, najvišjem cilju potovanja. Na Rigiju so bili polni hvale na švicarske zdravnike, ki so tu zdravili bolnike z nekako Kneippovo metodo: Oblečene so jih metali v ledeno mrzlo vodo, nato pa so se bolniki sušili na višinskem soncu.

9. julija so se v Neuchâtelu poslovili od Švice, prebivalci so postavili slavaloke, izobesili zastave in okrasili hiše. Za spomin so si vsi Angleži kupili švicarske ure.

FRANCOSKO-ŠVICARSKA EKSPEDICIJA je jeseni 1963 odšla v dolino Kali-Gandaki v Nepal, da bi jo raziskala paleontološko, geološko, petrografsko, tektonsko itd. V ekspediciji sta dva francoska abbéja (Bordet in Mouterde) iz Institut catholique v Parizu in Lyonu, Švico pa zastopa D. Krummenacher iz Ženeve. Ekspedicijo financirajo državne ustanove obeh držav.

PLEZALNE SOLE v velikih mestih so kakor ribe na suhem, če nimajo v bližini primerne skalovja, kjer jim je omogočeno urjenje v plezanju. Ženeva ima Salève, Pariz Fontainebleau, Marseille les Calanques itd. Študentje v Cambridge si pomagajo s tem, da ponoči plezajo po stebrih in zvonikih univerzitetnih poslopj. Ullswater School v Penrithu v Cumberlandu je sporazumno z lokalnimi oblastmi uredila eno steno v telovadnici tako, da je plezanje možno. Stena je sicer iz opek, vendar so te tako postavljene, da služijo za oprimke in stope, so pa tudi oprimki izdolbeni v malto in opeko. V višini 2,15 m je improviziran previs s pomočjo preluknjane deske. V kotu telovadnice je iz betona prirejen vertikalni kamnin. Na steni je možno uporabljati vse načine varovanja, klasično in moderno tehniko, seveda vse za šolsko rabo prirejeno.

KOMISIJA ZA PREIZKUŠANJE VRVI pri UJAA je bila ustanovljena pred 10 leti, za sluge za to ima tudi naš dr. France Avčin. Decembra 1962 je komisija zasedala v Parizu

in so se seje udeležili zastopniki Avstrije, Nemčije, Belgije, Francije, Velike Britanije, Švice in Jugoslavije. Zelo instruktivno je bilo poročilo B. Kosmatha iz Tehniške visoke šole na Dunaju o razliki med dvojno in enojno vrvmi in o debelini plezalskih vrvi ter njihovi odpornosti nasproti atmosferskim razmeram, kozmičnim žarkom itd. F. Solari iz British Mountaineering Council, strokovnjak za materiale, je poročal o dobrih in slabih lastnostih vrvi iz polietilena in polipropilena. Zaradi lastnosti obeh materialov take vrvi niso kaj prida, pač pa se obnesejo kot fiksne vrvi v Himalaji.

Na seji so sprejeli mednarodne normative. Vrvi se preizkušajo na Doderotovi pripravi (appareil Dodero, v spomin na pokojnega grenobelskega profesorja), odslej tako, da se vrv trikrat preizkusi s tem, da breme 80 kg pade 12 m globoko (6 m nad vponko in 6 m pod njo). Kvaliteta vrvi je od l. 1958 tako zrasla, da že skoraj vsi izdelki zdrže tri take preizkuse (do l. 1962 sta bila predpisana samo dva). Komisija je spremenila svoje ime: UJAA, »Komisija za študij varnosti v gorah«, ker bo svoje delovanje razširila od vrvi še na druge rekvizite, na kline, vponke, stremena, zanke. Solari je opozoril na kvaliteto vponk iste proizvodnje: nekatere so dobre, druge slabe tako, da se zlomijo, če padejo na tla. Zato je treba producena poučiti o termičnem postopku pri proizvodnji. Komisija je razdelila zadevne naloge posameznim članom komisije, tako da bodo na prihodnji seji vsi poročali o svojih izkušnjah in opazovanju različnih materialov, ki se uporabljajo v alpinizmu.

YOSEMITI je plezalna šola, ki jo kujejo v nebo Amerikanci, posebej v 37. številki American Alpine Journal (1963). Pravijo, da je s svojimi tehničnimi principi in s svojo opremo v 30 letih dosegla tako varnost, tehnično dovršenost in skrajnost, da se lahko kosa z najboljšimi evropskimi plezalnimi šolami. Amerikanci so res izumitelji svedrovca, v alpinizmu so hitro napredovali, čeprav so pozno začeli, imeli so na razpolago sredstva in seveda širna gorska področja v Kanadi. V dolini Yosemite so preizkusili največ svojih metod in materialov. Yvon Chouinard našteva 300 novih smeri v Sentinel Rock, Lost Arrow, El Capitan in drugod. Gre za dimenzije, ki so za Alpe neverjetne.

Zadnjo novo smer v El Capitanu so začeli plezati marca 1962, končali so jo novembra, čistega plezanja je bilo 40 dni. Chouinard pravi: Plezanje v Yosemite ni niti estetsko niti prijetno, je samo težko. Tisti, ki so ga navajeni, gledajo postrani vsakega prišleka. Sprejmejo ga šele, ko se pokaže, da jim je kos. Že nekaj let vlada med tamkajšnjimi plezalcami napeta tekmovalna atmosfera, ki pušča v ustih grenko slino.

PIZ PALŮ je zelo znan vrh v skupini Bernina, znan tudi po svojem ledeniku, čigar gibanje zasledujejo že od 17. stoletja. Pojemanje ledenikov je sploh treba presojati v okviru seku-

larnih klimatičnih sprememb. Precej vidno spremembo klimatičnega značaja na zemlji v zadnjih letih si meteorologi razlagajo z okrepitevijo atmosferske vlecirkulacije. Neposredni vzrok za to vidijo v tem, da se je močno povečala razlika v zračnem pritisku med conami visokega in pasovi nizkega tlaka okoli zemlje. Zaradi močnejših razlik v tlaku se je povečala struja iz subtropskih širin in zapadnih vetrov, subtropske zračne mase se hitreje transportirajo proti severu. Letni povpreček temperatur je višji, ker je zimski povpreček narasel. Zato je tudi vlažnost zraka večja, več je padavin, vsaj ponekod. Arktične pokrajine (Vzhodna Grönlandija, severna Azija, Spitzbergi) se je precej ogrela (za 0,6°–2,2°, Spitzbergi od l. 1910 do 1940 celo za 3,2° C). V ozadju tega pojava je menda močnejše žarčenje, povečanje solarne konstante. Posledice teh globalnih in kozmičnih pojavov obstoje že 100 let in povzročajo višji povpreček zimske temperature tudi v Alpah, več dežja, manj snega, podaljšanje letne ablacije ledenikov, skrajšanje mrazovine, ko se večni sneg utrjuje in narašča.

Berninska skupina ima povrhu teh velikih spremembe še tako lego, da so ledeniki napadu sonca še bolj izpostavljeni, 59 %, pravi švicarski glaciolog. Gensler, ki je v svojem delu opisal usihanje berninskih ledenikov od l. 1600, pravi, da usihanje ledenika gre na rovaš sončnih žarkov, 30 % jemljejo topli vetrovi, 11 % pa toplota iz kondenzacije vodnih par nad ledeniško površino. Lep poletni dan v Alpah jemlje 3–5 cm ledu in 15–20 cm starega snega, če je zelo vroče, pa tudi 10 cm ledu in 35–40 cm starega snega. Lahko si mislimo, koliko bi morala potem vračati zima. Od l. 1850 se je na ledeniku Piz Palü letno stopilo na stotisoče kubičnih metrov ledu, ki se je iz višine 2000 m na višino 2400 m umaknil od l. 1933 do danes. Letno se je umaknil za 15 m, l. 1907 kar za 52,5 m, l. 1906 za 0,9 m, l. 1920 in 1921 je narasel za 22,8. Podobno usodo so v zadnjih decenijah doživeli tudi ledeniki Morteratsch, Tschierva in Roseg.

SPOMINSKA ZNAMKA za 100-letnico CAI je bila izdana (30 in 115 lir) l. 1963. Na znamki je upodobljena gora Monviso v klasični perspektivi z vzhoda, z Visolottom na desni strani. Tiskana je v dveh barvah, na levi je v prvem planu cepin z ovito plezalsko vrvjo. Kjer je cepin zasajen, je težko čitljivo zapisano »Monviso«, desno od cepina pa »Centenario Club Alpino Italiano«. V desnem kotu zgoraj je v sinji barvi vtisnjen emblem CAI.

CORDILLIERA PAUCARTAMBO je bila cilj italijanske sekcije CAI. Biella, ki je obenem z družbo »Pietro Micca« hotela počastiti 100-letnico CAI. Paucartambo leži v Peruju v bazenu reke Urubamba na amazonski strani Andov blizu bolivijske meje severovzhodno od Cuzca. Opredelil je to cordillersko skupino ing. Gligione na svojih potih po Vilcanoti, od daleč jo je fotografirala italijanska ekspedicija na Yucay, sicer pa je Paucartambo še

deviški svet, znan le domačinom. Sekcija Biella je prišla v Limo 13. maja 1963. Vodil jo je akademik Fulvio Ratto, 33 let star, člani so bili Guido Machetto, vodnik CAI, Franco Riva, Bruno Taiana, Nino Zappa, dr. Giuseppe Calogero, dr. Giancarlo Bortoloni, geolog iz torinske univerze, sami mladi ljudje izpod 30 let. 24. maja so bili v Cuzcu, 7. junija so bili že na drugem najvišjem vrhu skupine in so ga krstili kar za Nevado Biella. 8. junija so bili na Colque Cruz. Potem so šli tudi na Sahuasiray, ki ga je poznal že ing. Ghiglione. Tu je padajoče kamenje ubilo 32 let starega Carla Pivana, tudi člana ekspedicije. Pokopali so ga v Bielli.

CAI pa je jeseni 1963 poslal še ekspedicijo v Nepal. Vodil jo je geometer Andreotti, člani ekspedicije so bili — kakor oni v Andih — sami neznani ljudje, vsaj v vrhu alpinistične srenje: Mellano, Brignolo, Rabbi, Rizzo, Rossi, Rossa, dr. Volante. Cilj ekspedicije je bil Langtang Lirung. Poročali smo že, da sta se tu mudili že dve japonski ekspediciji.

Nekaj znanih alpinističnih osebnosti pa je sekcija CAI Monza poslal v Patagonske Ande, v Paine januarja in februarja 1963, ko je v tem predelu poletje. Ekspedicijo je vodil Frigieri, člani so bili Taldo, Armando, Aste, Casati, Aiazzi, Nusdeo. Odšli so z ladjo iz Genove 7. dec. 1963 in prispeli preko Buenos Aires 27. dec. v Punta Arenas. Tu so našli angleško ekspedicijo, ki jo je vodil Barry Page. Angleži so 16. januarja prišli na Torre Centrale del Paine, 20 ur za njimi pa so stali na njem še močje iz Monze. 9. februarja sta Aste in Taldo kot prva preplezala Torre Sud, tri ure za njima so prišli še Aiazzi, Casati in Nusdeo. Torre Sud so posvetili po Albertu de Agostiniju, smer samo pa imenu Andrea Aggionija. Prvi je zaslužen za odkrivanje Patagonije, drugi pa je bil renomiran italijanski alpinist, tragično preminul v metežu na Mt. Blancu.

VODNIŠKE TARIFE v Alpah niso majhne, zato je vodniška organizacija zelo močna, pa tudi ekskluzivna. (Socialni in duhovni svet vodništva je v zadnjem času na leposloven način dokaj dobro prikazal Frison Roche, ki ga lahko beremo tudi v slovenskem prevodu.) Npr. v okolišu Macugnage so junija 1963 veljale naslednje cene: za Punta Gnifetti po vzhodni steni z dvema bivačkoma 70 000 lir; Punta Dufour preko koč Marinelli 43 000 lir, Nordend od 42 000 do 55 000 lir, okoli Monte Rosa 45 000 lir, prehod v Zermatt 30 000 lir itd. Samo do koč Marinelli znaša tarifa že 10 000 lir, za najlažje vzpone in poti, ki niso v seznamu, je minimalna tarifa 9000 lir, povratek je vedno po normalni poti, če ne ima vodnik pravico priračunati 20 %.

ALDO BONACOSSA je znana italijanska alpinistična osebnost. Med jubilejnimi članki za 100-letnico CAI je napisal članek o vojvodi d'Aosta (Amedeo di Savoia Duca d'Aosta), ki je bil razmeroma dober alpinist, sicer pa se je v zgodovino italijanske kraljeve hiše vpisal

kot letalski armadni general. Bil je velikán po postavi (1,96 m), dober telovadec, kot alpinist pa ne ravno dober tehnik, tehniko je nadomeščal s svojo dolžino in izredno močjo v prstih. Bil je član CAAI in si je članstvo, tako pravijo, pošteno priboril. Vzponi, ki jih je izvršil, to potrjujejo. L. 1932 je bil med onimi, ki so zagovarjali Emilia Comicia, da naj ostane član CAAI, čeprav je postal vodnik in po statutu ni mogel biti več član CAAI. Bil je med pacifikatorji Etiopije. Ardito Desio, znani himalajec, ki je tudi odšel v Addis Abebo, pripoveduje, da je bil »pri pacificiranju neutrudljiv«. Baj je Mussoliniju odsvetoval, da se ne udeleži druge svetovne vojne, češ da to pomeni gotovo izgubo italijanskih kolonij. Bilo pa je že prepozno. Odšel je v Libijo, čeprav so mu ponujali, naj ostane v Italiji. Padel je v Afriki in je pokopan na griču Nyeri v Somali, kjer je l. 1942 umrl v angleškem ujetništvu.

MEDNARODNA PLANINSKA RAZSTAVA v proslavo 100-letnice CAI je bila odprta 31. maja 1963. Pri otvoritvi so bili tudi ministra Folchi in Bertinelli, torinski župan in vsi vidnejši ljudje od CAI. Razstavljalcev je bilo 400, razstavni prostor je obsegal 19 000 kvadratnih metrov. Razstava je imela namen, da vključi planinstvo v regionalno gospodarstvo oziroma da pokaže, kako naj v sodobnih pogojih gospodarstvo pomaga hribovskemu prebivalstvu, da se izdatno in popolnoma posluži vsega, kar mu planinski svet nudi in omogoča. Minister Folchi je poudaril pomen gora v italijanskem ekonomskem sistemu in v turističnem razvoju. Razstava je prikazala tudi razvoj planinstva od Petrarce do danes, odseve te zgodovine v tisku, podobi, fotografiji, filmu, mnogo materiala je dala biblioteka CAI, planinski muzej (Museo della Montagna), arhivi sekcij in privatniki. Dalje je prikazala razstava komercialno stran planinstva (promet, koč, hribovsko poljedelstvo, lov, ribolov, gozdarstvo idr.), narodni park Gran Paradiso in njegovo problematiko (park ima letni proračun v višini 55 milijonov lir). Od zunanjih planinskih organizacij omenimo Avstrijce in Poljake. Monzino, milanski bogataš, mecen mnogih ekspedicij, je poskrbel za prikaz svojega dela z vodniki iz Valtournanche. Torinska razstava je bila gotovo največja prireditev te vrste v zgodovini svetovnega planinstva.

PREDSEDNIK ZDA J. F. KENNEDY je osebno izročil Hubbardovo medaljo, odličje državne geografske ustanove, vodji ameriške ekspedicije na Everest 1963 Normanu Dyhrenfurthu. Na sprejemu pri Kennedyju je bil tudi šerpa Girmi Dorje.

SMER MIRIAM (V) je ena od najbolj priljubljenih in ponavljanih smeri v plezalskem vrtcu Cingue Torri. Izpeljali so jo že l. 1927 Angležinje Miriam E. O'Brien, A. in D. Dimai in A. Gaspari. Smer drži na vrh Torre Grande 2366 m.

GORE SO NAPRODAJ, so zastokali isti ljudje, ki stokajo tudi nad ofi­cielnim alpinizmom v socialističnih državah. Naprodaj in to v Švici, kjer naj bi bil v St. Moritzu grški bogataš Stavros Niarchos kupil cel hrib za smučanje, na tem hribu pa naj bi gradil lastno žičnico za 1 milijon nemških mark, ki bi neprenehoma obratovala na njegovi pisti. Turistični faktorji vse to sicer demantirajo, toda govorica ne utihne. Kanton Graubünden ima občinsko alpsko posest, torej rahlo socializirano, dopuščeni­h je le nekaj izjem. Občina pa ne sme prodajati ta svet, ne da bi dobila realen nadomestek. To in nič drugega je pomirilo varu­hu »svetinj«, (ki jih baje ogroža socializem). Ali se pred raznimi Niarchi ne bi dale zava­rovati še bolj solidno?

PLINSKI GORILNIKI so že postali množični rekvizit sodobne civilizacije, neizogiben atri­but avtomobilizma, taborniš­ta, campingov,

avtocampov in kar je še podobnih parahotelskih nastanitvev v sodobnem nomadstvu. Skoro ni več evropske dežele, ki bi gorilnikov ne proizvajala, vsepovsod so servisi, ki do­bavljajo plin in vse, kar je treba, menda je takih servisov blizu 60 000, kakor so našeli Nemci. Obsto­ji evropski seznam takih ser­visov: Camping CAZ International.

HINDUKUŠ je vedno pogostejše cilj evropskih ekspedicij. Tudi tu so v ospredju Nemci in Avstrijci. Junija 1963 so s 3,5-tonskim mer­cedesom odrinili v Hindukuš tudi študentje znane leobenske montanistične šole, vodil jih je Lepp Kutschera. Šli so na Koh-i-Kesnikhan, 7200 m visoki vrh v vzhodnem Hindu­kušu. L. 1962 Avstrijcem ni uspelo priti na ta vrh. Istočasno so bili v Hindukušu štirje člani ÖAV iz Linza in Welsa. Njihov cilj je bil vrh Wakhan, vodil jih je 29-letni Pilz.

Vse sile v boj proti plazovom

Svica­rski Interverband für Rettungswesen (IVR), je 26. in 27. X. 1963 organiziral konferenco strokovnjakov za reševanje iz plazov in drugih, ki jih kakorkoli prizadeva problematika te vrste. Konfe­rence smo se polnoštevilno udeležili tudi člani pod­komisije za reševanje iz plazov (PRP) I. K. A. R., ki smo izkoristili priložnost in se po končanem srečanju IVR še sami pogovorili o nekaterih nalogah.

A. KONFERENCA IVR
Sodelovalo je 76 udeležencev, od tega 66 Švicarjev, ki so predstavljali številna društva, športne zveze ter organe oblasti, vojske in policije. Navzoči so bili pravniki, financarji, zastopniki prometnih or­ganizacij, poklicni reševalci, Rdeči križ, lastniki in upravljalci žičnic ter vlečnic, in­stitut za raziskavo snega in plazov, letalska reševalna služba in obrtne šole.

Prispevek, ki so ga dali konferenci z neposrednim sodelovanjem, posredno pa tudi z navzočnostjo, je neprecenljive vrednosti in kaže, kakšno naj bo so­delovanje vseh odločilnih faktorjev, ki imajo kakor koli opravka z varnostjo državljanov v gorah po­zimi in na smučiščih. Iz tega vidika je razumljiv predlog PRP — I. K. A. R., naj podobna srečanja organizirajo tudi GRS držav članic v svojem ožjem okviru. Še več, PRP-I. K. A. R. je celo sklenila, da prihodnje leto tako konferenco organizira Av­strija. Sklep je jasen, če pomislimo, da ima Av­strija velikanske dohodke prav od zimskega tu­rizma, čigar privlačnost pa v mnogočem zmanj­šujejo številne nesreče v plazovih (sezona 1962/63 — 49 mrtvih).

Dnevni red konference je obsegal kritično obrav­navanje 12 primerov nesreč v plazovih v Švici; udeleženci iz inozemstva smo prispevali še opise nadaljnjih 7 primerov, značilnih zaradi tega ali onega vzroka.

Organizatorji so preskrbeli tudi za teoretično stran srečanja. Kar pet poznanih strokovnjakov je obrav­navalo vprašanja s področja medicine, naprav in metod reševanja, obveščanja o lavinski nevar­nosti in kazenski odgovornosti. Nam, ki sodimo že k »starim lavincem« iz PRP-I. K. A. R. preda­vanja, z izjemo onega o kazenski odgovornosti, niso nudila posebnih novosti, čeprav so bila za večino navzočih zelo poučna. Prav pa je, da ne­katere elemente ponovno nakažemo in jih posredu­jem širšemu krogu ljudi tudi pri nas.

I. Vzroki smrti ponesrečen­cev v plazu (Dr. R. Cam­pell — predsednik I. K. A. R., praktični zdravnik). V glavnem moremo govoriti o štirih vzrokih:

1. Fizične smrtno poškodbe (udarci, zmečkanine, zlomi, padci v plazu čez skoke, izkrvavitve itd.) povzročajo ca. 15 % smrti.

2. Zadušitev (takojšnja v pršnem plazju, v plazju mokrega snega. Postopna zadušitev zaradi zalede­nitve snega pred obrazom ponesrečenca in pomanj­kanja kisika).

Nevarnost je seveda tem večja, čim globlje leži ponesrečenec in čim gostejši je sneg. Izjemo pred­stavlja pršni plaz, ki pogosto že pred neposrednim zasutjem zatpa dihala pota ponesrečenec z iz­redno finimi delci snega in je smrt skoro hipna. Ponesrečenci so modrikaste barve. Odstotek mrt­vih znaša okrog 85 %.

3. Smrt zavoljo šoka.

Zelo pogost vzrok, ki mu je osnova strah. Pone­srečenec umre že v plazju ali kasneje po rešitvi, neredko brez neke vidne in zaznavne poškodbe. Barva ponesrečenca, ki umre zavoljo šoka, je bela.

4. Drugi vzroki.

Teh je lahko več, vendar so vsi podrejenega po­mena (zmrznitev, smrt zaradi izčrpanosti pri žrt­vah, ki se ne morejo rešiti same, a so v sicer ugodnih pogojih zasute več dni).

Razen pri neposrednih, takojšnjih smrtnih posledicah plazju je vselej možnost, da pravočasna po­moč reši življenje.

Naše geslo je torej jasno: »Hitreje, še hitreje.«

II. Oživljanje ponesrečen­cev iz plazov (Dr. G. Hössli — priv. docent, vodja oddelka za anestezijo, kantonska bolnica Zürich).

V obdobju 1950-60 so plazovi v Švici zasuli okrog 1000 ljudi. Nekako tretjina — 308 ponesrečen­cev je umrla, letno povprečje mrtvih je torej 30.

Ob sedanjih sredstvih za reševanje in prevoz re­ševalcev na mesto nesreče je torej komaj 25 do 30 % možnosti ostati živ, če so seveda izpolnjeni še drugi pogoji.

Magična gornja meja dveh ur ostaja slejkoprej pred nami kot veliko opozorilo, da se mora reše­vanje končati vsaj v roku dveh ur po nesreči in da moramo storiti vse, da tudi ta čas skrajšamo na polovico ali tretjino. Dr. Hössli je nakazal še ne­katere pomembne zaključke, do katerih ga je pri­vedlo njegovo raziskovalno delo.

1. Počasno, postopno ohlajevanje utegne ponesre­čenca rešiti življenje, ker omeji fiziološke funk­cije njegovega telesa na pogoje tako imenovane VITAE MINIMAE.

2. Pri oživljanju z umetnim dihanjem ne pretiravati v intenzivnosti. Celu zdravemu človeku preveč intenzivno dihanje lahko povzroči kratkotrajno omotico.

3. Naše alpiniste, ki jih bo v prihodnjih letih vo­dila pot v Himalajo in druga visoka gorstva, bo zanimala naslednja ugotovitev: do 6000 m visoko zadošča za umetno dihanje in reanimacijo še na-

vaden zrak. Nad 6000 m je treba uporabljati kisik. 4. Zdravniški krogi si še niso povsem na jasnem, ali je prav, če ponesrečena gremo. Vsekakor je pa treba poskrbeti, da se ponesrečenec NE BO ŠE DALJE OHLAJAL. V težkih, zimskih pogojih je ta nevarnost zelo velika, posebno še, ko ponesrečena izvelčemo iz plaz, v katerem temperatura navadno ni preveč nizka (okoli 0° C).

5. Zaradi krča čeljustnih mišic ni redko, da imajo ponesrečenci krčevito zaprta usta. Če jih ni mogoče razkleniti z normalnimi ukrepi (leseni predmeti med zobe), naj to opravi zdravnik z drugimi pripomočki, ki so jim na voljo. Pretiravanje je lahko nevarno.

Pojav sam po sebi je dokaj zanesljiv pokazatelj, da je ponesrečenec še živ, čeprav ne kaže znakov življenja. Mrtvecu je usta lažje odpreti, ker je otopelost mišic pasivna, krč pa aktiven.

6. Uspeh prizadevanj bo večji, če bodo zdravnikom in reševalcem na voljo izčrpniji podatki o VSEH NESREČAH. Svicarska zdravniška komisija za prvo pomoč in reševanje je pripravila enotno vprašalno polo. Ta bo omogočila reševalcem, da bodo brez posebnega truda mogli zbrati vse važne podatke.

Zamisel podpira tudi I. K. A. R., ki priporoča članicam, da ravnajo v tem smislu.

III. Metode iskanja in naprave za reševanje iz plazov (M. Schild — Institut za raziskave snega in plazov, Weissfluhjoch, Svica).

Na tem področju smo člani PRP-I. K. A. R. tako na tekočem, da nam predsednik naše podkomisije ni povedal nič bistvenega novega.

Ponovno je razmislil sredstva v zanesljive sonde in lavinske pse na eni strani ter v nezanesljive, strahovito drage in — kar je najvažnejše — praktično nedostopne aparate, magnetne sonde itd. na drugi strani.

Stališče zbranih ni proti modernim, tehničnim sredstvom. Zahtevajo pa nadaljnje izboljšave in pocenitev! Temeljna zahteva je še: tehnične priprave morajo omogočati, da človeka najdemo tudi, če je gol. Opremljene z magneti in drugimi »razpoznavnim« sredstvi ne vodi k cilju, ker ne more biti univerzalno. Lahko pa se ga poslužujejo zaključene skupine smučarjev: vojska, policija, smučarski klubi itd. Masovna uvedba obveznega nošenja npr. magnetov, verjetno nikoli ne bo doživela rojstva.

IV. Kazenska odgovornost na smučiščih (Chr. Jost, šef parsenenske reševalne službe, Weissfluhjoch, Svica).

Uvodoma je Jost, znana dobričina (ki pa od reševalcev zna zahtevati disciplino brez ugovora), povedal, da se s tem vprašanjem ukvarja kot praktik in osebno prizadet šef poklicne reševalne službe. To zato, ker se vprašanja doslej še ni lotil noben pravnik.

Nato je analiziral odnos, ki ga imajo do smučarja različne organizacije in posamezniki, s katerimi je nujno povezan, kadar ga pot vodi na smučišča.

1. Žičnice in gorske železnice so odgovorne SAMO za svoje objekte in tisto neposredno okolico, brez katere ne morejo uspešno delovati.

2. Zasmučarske žičnice in vlečnice velja isto kot pod 1.

3. Reševalna služba je odgovorna zlasti še tedaj, ko svojih nalog ne opravi uspešno, kadar lahko odkrije samo še mrtve žrtve in ko pride do preiskav.

4. Služba za nadzor smučarskih prog (Pistendienst) je nadvse važna povsod, kjer smučarji uporabljajo isto progo in kjer pride do trkov med smučarji in so posledice usodne.

Kazenska odgovornost posameznih smučarjev je neizpodbitna (primeri obsodb — zaporne in denarne kazni), tudi vodje služb in uslužbenci so zelo izpostavljeni.

5. Oblasti so po Jostovem mnenju morale pokazati vse drugačno prizadevnost, kot jo čutimo sedaj. Običajno se skupaj z društvi izgovarjajo na krivdo smučarjev. Morale pa bi se zavedati, da je treba preprečevati nesreče že v kralju do dobro vzgojo, s skrbjo za vzgojo dobrih smučarskih učiteljev, vodij smučarskih tečajev in podobno.

6. Smučarski učitelji so v splošnem nezadovoljive kvalitete, še posebej pa to lahko trdimo za znanje o plazovih in ukrepih proti njim (v tem smislu je PRP-I. K. A. R. že razpravljala in priporočila vsem članom uporabo avstrijskih predpisov).

7. Izredno revno je znanje vodij smučarskih tečajev in taborišč. Referent je svojo trditve dokazoval z zelo pestrimi primeri, ki jih na tem mestu ne bom ponavljal.

Posebno žalostno je, da ne poskrbe niti za sonde, ne navajajo gojencev tečajev k uporabi lavinske vrvice in dopuščajo, da se po izpostavljenih predelih premikajo kot ovce brez nujne varnostne razdalje.

Očiten vzrok pomanjkljivosti je vse prepogosto težnja za varčevanjem in večjim zaslužkom. Kljub velikemu številu gojencev ni pri roki pomožnega osebja, nakar stvari potekajo po svoje, ker sam vodja taborišča pač ne zmore vsega.

8. Gorskim vodnikom bi veljal zlasti očitek, da radi »spregledajo« zaporo poti in prog, ker si iz poklicnega ponosa ne dovolijo predpisovati, kje naj vodijo svojega klienta.

9. Smučarjev in turistov samih govornik ni obravnaval, ker je vsa razprava kazala na tiste slabosti, zaradi katerih jih doleti nesreča.

Na zaključku je Jost opozoril na težavni položaj šefov »pistendiensta«.

Šef ocenjuje položaj sam, sam doprinaša sklepe in izdaja ukaze, ustrezne položaju. To je nujno in samo njemu v prid, saj je sam tudi prvi odgovoren za dogajanje na področju, za katero skrbi. Delitve odgovornosti praktično ni in ne sme biti. Tako gledanje je zelo svojsko, verjetno tudi edino primerno in pravilno, zato je še posebej zanimivo za Slovenijo, kjer se bomo s temi problemi sprijeli že kmalu. Kravec, Pohorje, Kranjska gora so probleme že nakazali, Vogel in Triglavске žičnice pa bodo zahtevali absolutno jasnost načel in obvladanje položaja.

Nikjer na svetu še ni zakonov, ki bi šefu smučišča nakazovali, kdaj sme odpreti ali zapreti proge. Tudi ni predpisov in določil o tem, kdaj in v kakšnih pogojih sme šef odrediti odstreljevanje ter miniranje plazov.

V. Obveščanje o plazovih (Dr. de Quervain — direktor Instituta za raziskovanje snega in plazov, Weissfluhjoch).

Dr. de Quervain se je lotil vprašanja, ki ga je nedavno že načela PRP-I. K. A. R., ki je priporočila uvajanje lavinske službe (Lawinenwärtendienst) povsod, koder obstaja nevarnost plazov.

Dotaknil se je nekaterih težav in podal nekaj ugotovitev.

1. Specifika lavinske službe je v tem, da je na zunaj videti tem manj učinkovita, čim bolj je uspešna v resnici. Zveni kot protislovje, pa ni.

Splošni podatki kažejo absolutno upadanje števila nesreč tam, kjer deluje lavinska služba. Nemogoče pa je seveda po zaključku sezone poročati: toliko in toliko ljudi je ostalo živih in nepoškodovanih, ker so poslušali napovedi po radiu in telefonu, ter priporočila lavinske službe in se izognili nevarnosti. Dejstvo pa je, da teh gotovo ni malo.

2. Točnost napovedi je odvisna od točnosti in številčnosti podatkov. Ni jih vedno lahko dobiti, zlasti so kočljivi podatki o količinah novozapadlega snega in o spremembah v kakovosti snežne odeje.

3. Podatki, ki jih služba preko radija, TV, časopisov, telefonskega dajanja informacij posreduje javnosti, morajo biti jasni in v vsem dosledni. Ni dovolj, da lavinska služba nasploh svari pred nevarnostjo.

Povedati moramo še:

— kje je nevarnost (ta skoro nikoli ni povsod enaka),

— katera področja so uporabna in varna za obisk. Objavljati je treba nastale spremembe in izboljšave položaja.

Zanemarjanje tega navodila ima to posledico, da ljudje sčasoma lavinske službe ne jemljejo več situacije, ki se je spremenila lavinska služba sploh resno. Nikakor tudi ne sme priti do tega, da neke več ne omenja, češ da ni več važna. Treba je povedati, da nevarnosti ni več, ter s tem pokazati, da se lavinska služba briga za varnost obiskovalcev. Poleg referentov so v delu konference IVR sodelovali številni vodniki lavinskih psov, šefi smučišč (Pistendienst) in reševalci.

Preveč bi bilo naštevati in obravnavati posamezne primere. Omejil se bom na razne izjave, mnenja, napotke ter podatke sodelujočih in poskusil zbrati najbolj pomembne. Da množica podatkov ni popolna, gre zahvala (graja) tudi obilici dialektov, ki jih govore praktiki, reševalci v Švici. Nekaterih ne

razumejo niti Svicarji sami, še dobro, da se spozna razumejo s svojimi psi, ki so bili letos sila uspešni. I. Reanimacija.

1. Primer Walis: Oživljaj eno uro en sam reševalec in bil strahno izmučen. Metoda usta/nos. Po 25' prvi znak življenja (stokanje), po 30' ponesrečenec prvič sam vdihnil. Bil šokiran, trese ga mrzlica. V bolnici si je opomogel ter se po treh dneh vrnil na smučanje.

2. Primer Mont Noble: 17-letni ponesrečenec navidezno povsem mrtev. Mrzle okončice, zenice ne reagirajo, ne diha, ni utripa srca. Po injekciji coramina v srčno mišico, masaža srca, umetno dihanje z ANBU aparatom. Pomoč nudilo šest ljudi tri ure. Ponesrečenec živ, brez posledic, dogodka se ne spominja.

3. Avstrija, Koroška: Ponesrečenec brez zavesti, še topel, rožnat v lice. Dihanje usta/usta, prevoz v bolnišnico s helikopterjem. Ugotovili, da je verjetno umrl med prevozom. Ne prenehati z umetnim dihanjem, raje ne transportirati!

4. Vojak na vajah: Zasut v bočni legi pet ur, omedlel in brez znakov življenja, ohlajen na 30° C. Po treh urah oživljanja začel dihati, nesrečo postal brez posledic.

5. Zanimiv je primer ponesrečenke, ki ni kazala znakov življenja. Po umetnem dihanju in masaži srca bruhala. Ni jasno, če aktivno ali zaradi masaže srca. Kasnejša prizadevanja so ostala brezuspešna.

V vseh primerih reanimacije so uporabili umetno dihanje usta/nos ali usta/usta. Glede na to je dr. Campell opozoril na doslej neznano dejstvo, da so tako umetno dihanje poznali že leta 1705. Našel je pisane podatke (knjige) in celo slike, iz katerih je razvidno, da je bila tehnika oživljanja na ta način povsem ista, kot je danes.

II. Terenske posebnosti.

Od 12 obravnavanih primerov vsaj dva zaslužita ugotovitev, da se je plaz sprožil na takem delu pobočja, kjer tega ni bilo pričakovati.

Obakrat je prav to zavedlo ponesrečene k nepazljivosti; posebno zanimiv je primer plazu v gozdu. V Franciji je plaz nesel ponesrečenko 1400 m daleč in je niso našli predvsem zategadelj, ker so jo iskali v gornjih delih.

III. Smučanje na prepovedanem področju.

Več nesreč je povzročila svojevlečnost, ko so se turisti, skupaj z vodiči in brez njih podali na pota in na proge, ki jih je reševalna služba po nalogu šefa smučišča zaprla z dobro vidnimi, predpisanimi znaki.

IV. Obveščanje, oprema in hitrost posredovanja. Priznati je treba, da imajo v Švici izredno dobro in naglo obveščanje. Neredki so primeri, da so reševalci in psi na plazišču še preden mine ura, odkar se je zgodila nesreča. Zato se imajo zahvaliti izredno širokemu omrežju telefonskih priključkov, radiopostajam (prenosnim), letalom in — ne nazadnje — poklicnim reševalcem, ki stalno patrolirajo po močno obiskanih področjih. So pa še tudi pomanjkljivosti.

1. Pogosto posreduje novice o nesreči kak turist, ki ve za osnovne podatke. Navadno reševalci tega turista premočno izprašajo in mu pustijo, da se od strani. Posebno v težkih, dolgotrajnih akcijah se to maščuje. Pri nesreči na Gotschnagrat je bila ena sama žrtev; zaradi dvomne in netočne trditve nekega turista pa je več 100 ljudi dva dni iskalo še dva domnevna ponesrečenja. Šef akcije je bil pred težavno odločitvijo: prekiniti z iskanjem, ko so našli prvo žrtev, ali nadaljevati z iskanjem. Odločil se je za nadaljevanje in ga prekinil šele, ko je dobil zanesljivo obvestilo, da v bližini in daljnjih hotelih ni nobenega pogrešanega.

2. Se vedno niso izostali primeri, da reševalci v vsej naglici ne vzamejo s seboj lavinskih sond. Še slabše je to, da sond nimajo v smučarskih tečajih in taboriščih. Sonde in lavinske vrvice bi moral v zadostni količini imeti vsak tečaj.

3. Pri nekaterih akcijah nastopijo nepotrebne razprave o tem, kdo bo plačal in če so reševalci zavarovani. Jasno je, da tega ne sme biti; prvo je reševanje, nato pojasnjevanje, kolikor je pač potrebno. V Franciji je postalo že kar navada, da poklicni reševalci najprej hočejo izpolniti anketne liste in šele nato rešujejo.

Razprava je obravnavala še marsikaj. Omeniti želimo poročilo šefa letalske reševalne službe (Flugrettungsdienst).

Po reorganizaciji leta 1960 ima služba 37 letal, 60 pilotov, 20 zdravnikov ter 25 gorskih reševalcev. Lavinskih psov švicarska letalska reševalna služba nima. V letalih imajo vedno AMBU aparate in drugo zdravniško opremo, radiopostaje itd. Potrebno je izdelati kodeks znakov za sporazumevanje z znaki na relaciji zemlja — zrak.

ZAKLJUČKI

Konferenca ni izdala nekega splošnega, uradnega obvestila, pač pa je nekaj povzetkov pripravil član predsedstva M. Schild.

Na kratko tole:

1. Od 12 nesreč se jih je 9 pripetilo na severnih pobočjih, po ena pa na južnem, vzhodnem in zahodnem pobočju.

2. Z eno samo izjemo so plazove sprožili ponesrečenci sami, razmerje je 11:1.

3. V reševalni akciji je v šestih primerih (50 %) odločilno sodelovalo letalstvo. Posredovanju letal gre zlasti hvala za vsaj dva preživelca, ki bi sicer zanesljivo umrli.

B. KONFERenca PRP-I. K. A. R.

Obdelali smo probleme, ki smo jih večidel načeli že poprej, v glavnem za časa septembrskega zasedanja v Scuolu, Švica.

I. Kritična ocena konference IVR.

Člani PRP-I. K. A. R. so pozdravili konferenco zlasti zato, ker je nepristransko, objektivno in kritično obdelala predloženo problematiko. Poskusili bodo organizirati podobne konference v okviru svojih nacionalnih organizacij GRS. Avstrija bo v prihodnjem letu organizirala podobno konferenco na mednarodni ravni, z mednarodno udeležbo. Poskrbeti je treba, da bodo dale te konference čim več poudarka preprečevanju nesreč, ker le to že v kali preprečuje nesreče.

II. Akcija »SAH SMRTI V PLAZU«.

Pod tem geslom je treba z najrazličnejšim vsakdanjim delom propagandnega značaja v radioodajah, TV oddajah, kinu, časopisih, šolah in drugih vzgojiti čim več ljudi tako, da se bodo znali ubraniti nesreči v plazu in se v primeru nesreče tudi reševati.

Ker je v ta namen potreben krajši film, bodo letos decembra Švicarji posneli krajši film s temo o plazovih na tečaju lavinskih psov v Trübssee. Zasnovo bo pripravil M. Schild, ki bo organiziral tudi stike z RTV in s filmarji. Film bo na voljo vsem državam članicam proti odškodnini. Če pa posamezne države žele, lahko pošljejo snemat svoje filmske ljudi in strokovnjake.

III. Celovečerni igrani film o plazovih.

Dr. Campell in M. Schild sta pregledala osnutek, ki ga je pripravil Wastl Mariner. Mariner se je že domenil z odločilnimi krogi v Avstriji, ki bodo financirali snemanje ter krili verjetno vse ostale stroške. Film naj bi posneli na strminah Weissfluhjocha, kjer je tudi znani institut za raziskavo snega in plazov.

Pripombe k osnutku so v glavnem naslednje:

1. Najti bo treba primeren način, kako zamišljeno snov čim bolje predočiti publiki in jo filmsko realizirati. Biti mora čim bolj poučna.

2. Predloženi osnutek scenarija je še nepopoln.

3. Poskrbeti bo treba, da bo tehnični jezik enoten, sedaj si izrazi pogosto nasprotujejo. Ker naj bo film uporaben in razumljiv v vseh državah, morajo besedne nejasnosti razčistiti strokovnjaki.

IV. Priročnik navodila za turiste.

Dr. Campell je od pristojnih organov švicarske armade dobil soglasje, da se sme švicarsko vojaško navodilo (Glej PV 5/1963, str. 237, 238) tiskati, prevajati in uporabljati kjerkoli brez omejitev in odškodnine.

(Avstrijci bodo to navodilo založili v nakladi 200 000 do 300 000 kosov v več jezikih, da ga bo lahko dobil vsak domači in tuji smučar brezplačno. Stroške tiska bo krila komisija za tujski promet!)

V. Centralni tečaj I. K. A. R.

PRP-I. K. A. R. bo organizirala osrednji tečaj v Davosu na Weissfluhjochu leta 1964. Trajal bo teden dni in bo dal nacionalnim organizacijam instruktorski kader.

Ti ljudje bodo nato doma organizirali nacionalne instruktorske tečaje.

VI. Markiranje prog.

Schild in Avstrijci so zbrali podatke o markiranju prog in nekatere predloge, vendar stvar za končno odločitev še ni zrela.

Ker je jasno, da smo na začetku sezone in da novosti letos ne bo več mogoče uvajati, bo treba

počakati z dokončno razpravo do pomladi 1964. V vmesnem obdobju naj člani PRP-I. K. A. R. zberejo čim več predlogov.

Avstriji so za absolutno varne proge že osvojili markacijo ter jo uvedli na 37 progah. Zele, da jo uporabijo tudi druge države članice in je ne nameravajo več spreminjati.

VII. Nadzor smučarskih prog (Pistendienst). Avstriji so pripravili podatke o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati graditelji žičnic v Avstriji. Besedilo bodo posredovali vsem članom PRP-I. K. A. R., ki morajo pripraviti kritične pripombe ter lastne predloge, da bo spomladanska konferenca PRP-I. K. A. R. lahko že sprejela določene sklepe.

Glede na aktualnost tega vprašanja v Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji bo konferenca v Krmi, verjetno še pred majsko konferenco I. K. A. R. v Chamonixu.

VIII. Obdelava podatkov o nesrečah.

Predsednik PRP-I. K. A. R. bo v sodelovanju z zdravniško komisijo pripravil osnutek anketnega lista za zbiranje podatkov o nesrečah v plazovih. Poskusil bo oskrbeti vse članice I. K. A. R. s poskusno vprašalno polo že do jeseni 1964. (Prav bi bilo izdelati tako polo za reševanje v gorah na sploh.)

IX. Lavinska služba (Lawinenwarndienst).

Predsednik PRP-I. K. A. R. zbira podatke o organizaciji take službe. Poslal jih bo v obdelavo vsem članicam, da bo vprašanje zrelo za obravnavo na konferenci v Chamonixu, spomladi 1964.

X. Poučni materiali za šole.

Materiale so že prispevali Švicarji in delno Jugoslovani. Tudi ostale države članice I. K. A. R. naj prispevajo čim več podatkov, ki jih bo uredil M. Schild. Pridruže si pa pravico, da bo izbral po svojih presoji primere, ki so najbolj značilni in poučni.

XI. Materiali za vzgojo učiteljev smučanja.

Sklenjeno je bilo, da bodo vsi člani I. K. A. R. vzeli kot osnovo pogoje, katere morajo izpolniti smučarski učitelji v Avstriji.

Tovariši iz Avstrije bodo materiale v kratkem dostavili vsem članom PRP-I. K. A. R. v kritično presajo in obdelavo.

Vsaka država članica pa mora prispevati tudi svoje predpise, kolikor obstajajo, in druge predloge. Materiale bo obdelala konferenca v Krmi.

XII. Naprave za reševanje.

Žepno lavinsko sondo bodo Avstriji izdelali do decembra 1963 in jo posredovali članicam I. K. A. R. na preskusno uporabo.

I. K. A. R. vitez bo gotovo spomladi 1964. Cena še ni določena. Izdelovala ga bo lahko vsaka država članica z dokumentacijo I. K. A. R. za lastne potrebe. Dovoljenje za izdelavo in dokumentacija bosta članicam na voljo brezplačno.

XIII. Razno.

1. Tečaj lavinskih psov.

Tečaj bo od 8. do 16. decembra 1963 v Trübssee, Švica. Vsaka država lahko pošlje enega vodnika s psom, ki naj bo po možnosti B razreda.

Bivanje v Švici je brezplačno, tečajniku povrne organizator vse stroške prevoza na švicarskem ozemlju. Poslati je treba samo prijavo.

2. Konferenca I. K. A. R. v Chamonixu.

Biti mora posebno dobro pripravljena, prav bi bilo, da se je s francoske strani udeleži čim več vodnikov in vseh, ki imajo opravka z reševanjem v gorah ter posebej z reševanjem iz plazov. Srečanje mora namreč razjasniti nekatere nejasnosti, ki trenutno tarejo francosko reševalsko službo.

Tako bo I. K. A. R. lahko najbolj pomagala predstavnikom Francije M. Salesu in prof. F. Germainu, ki pri svojem delu nimata dovolj podpore in pomoči.

ZAKLJUČKI

Iz poročila je videti, da je delo podkomisije za reševanje iz plazov — I. K. A. R. zelo živahno in da je večina problemov že v obdelavi.

Prav bo, da bomo tudi mi prispevali čim več k razvoju tehnike in organizacije reševanja iz plazov ter poskrbeli za varen smuk na domačih strminah ter za varen obisk gora.

ing. Pavle Segula

Oskrbovane planinske postojanke v zimski sezoni 1963-64

a) STALNO:

1. JULIJSKE ALPE: Studentski planinski dom Tamar, Blejska koča na Lipanci, Planinski dom »Murka« na Bledu, Koča pod Bogatinom, Koča na Uškovnici, Koča Zlatorog v Trenti, Dom na Predelu, Erjavčeva koča na Vršču, Dom na Vrsnem, Litostrjska koča na Soriški planini, Dom na Komni, Koča pri Savici, Zavetišče na Robidenskem vrhu, Zavetišče v Ravnah, Koča na Šmarjetni gori, Slavkov dom na Golem Brdču, Zavetišče Farji potok, Zavetišče pri Bertu v Dražgošah, Zavetišče Urban v Dražgošah, Zavetišče Mohor, Zavetišče Prtovč, Dom na Govejku, Dom na Goropekah in Dom na Lubniku.
2. KARAVANKE: Dom Pristava na Javorniškem rovtu, Dom na Peci, Zavetišče pri Škrubeju, Poštarski dom pod Plešivcem in Dom na Kofcah.
3. KAMNISKE ALPE: Mozirska koča na Golteh, Mozirska koča — podružnica Smihel, Dom v Kamniški Bistrici, Zavetišče pri Pucu, Andrejev dom na Slemenu, Dom pod Stržičem, Koča na Smrekovcu, Dom na Veliki planini, Dom na Menini planini, Koča na Starem gradu, Zavetišče na Kratin, Dom na Krvavcu, Koča ob žičnici na Krvavcu, Mengeška koča na Gobavici, Koča na Oljki gori in Zavetišče v Gozdu.
4. POHORJE: Mariborska koča, Ribniška koča, Koča na Pesniku, Koča na Pesku, Ruška koča, Dom pri Treh kraljih, Koča pod Kremžarjevim vrhom, Grmovškov dom pod Veliko Kopo in Koča na Rogli.
5. BOČ: Dom na Boču.
6. KOZJAK: Koča na Zavarčevem vrhu, Zavetišče na Urbanu, Planinski dom Kozjak (Tujzlov vrh), Zavetišče Šober in Zavetišče Podlipje.
7. PAŠKI KOZJAK: Dom na Paškem Kozjaku.
8. ZASAVJE: Koča na Bohorju, Celjska koča (Tovst), Dom v Gorah, Koča na Kalu, Koča na Kumu, Dom na Šmohorju, Tončkov dom na Lisci, Dom na Jan-

čaj, Zavetišče Lovrenc, Dom na Mrzlici, Koča na Zasavski gori, Zavetišče Zaloka.

9. GORJANCI: Dom na Polomu in Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih.

10. DOLENJSKO GRICEVJE: Dom na Mirni gori in Gostišče v Črmošnjicah.

11. TRNOVSKI GOZD: Dom pod Cavnomo (Predmeja), Koča pri izviru Hublja in Koča Kekec na Katarini.

12. IDRIJSKO HRIBOVJE: Zavetišče pri Jelenku, Planinski dom rudarjev Vojsko, Dom na Hlevišah in Zavetišče na Sivki.

13. TRZAŠKO-KOMENSKI KRAS: Tumova koča na Slavniku.

14. NANOS: Vojkova koča na Nanosu (zasilno oskrbovana) in Furlanovo zavetišče na Nanosu.

b) OB SOBOTAH IN NEDELJAH:

1. JULIJSKE ALPE: Koča dr. Janeza Mencingerja (samo ob nedeljah) in Mihov dom na Vršču.

2. KAMNISKE ALPE: Koča na Krški gori, Koča na Dobri in Koča na Loki.

3. NOTRANJSKI KRAS: Koča Mladika na Pečni rebri.

4. TRZAŠKO-KOMENSKI KRAS: Stjenkova koča na Trstlju.

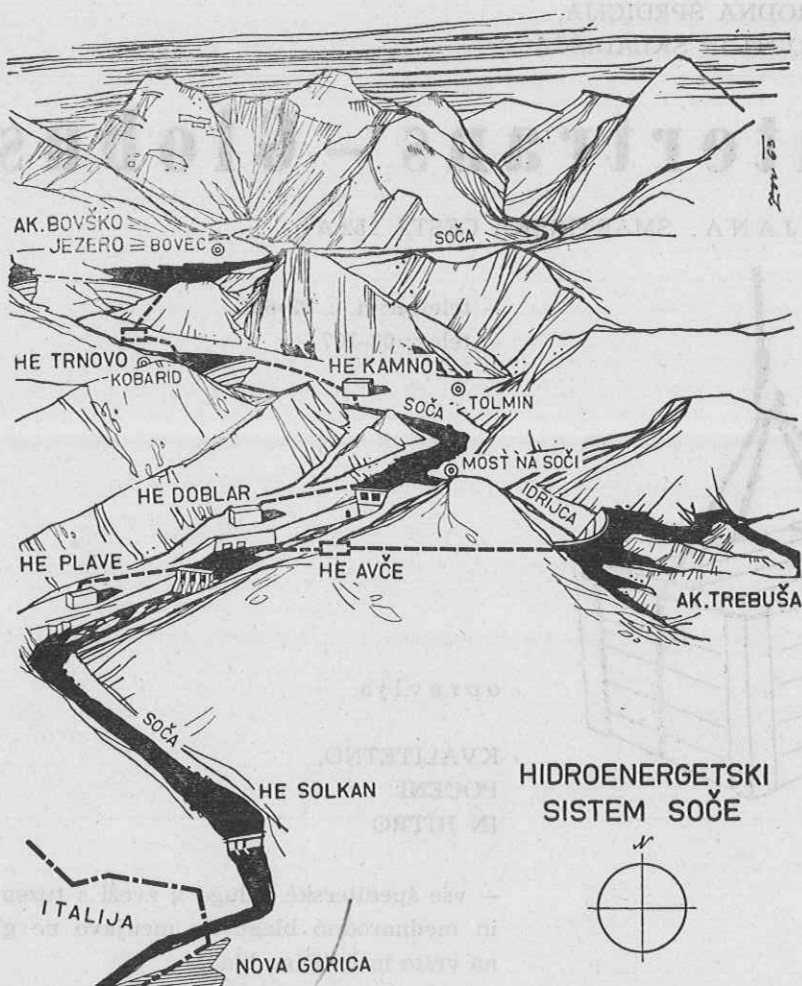
5. ZASAVJE: Zavetišče na Kopitniku.

6. IDRIJSKO HRIBOVJE: Pirnatova koča na Javorniku.

c) OB DOLOČENEM CASU:

1. JULIJSKE ALPE: Vodnikov dom na Velem polju (od 1. 3. do 5. 5.), Koča v Krnici (od 1. 3. do 5. 5.), Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih (od 1. 3. do 5. 5.).

2. KAMNISKE ALPE: Frischaufov dom pod Okrešljem (od 1. 5. dalje).

**E
L
E
S**

ELEKTROGOSPODARSKA SKUPNOST SLOVENIJE

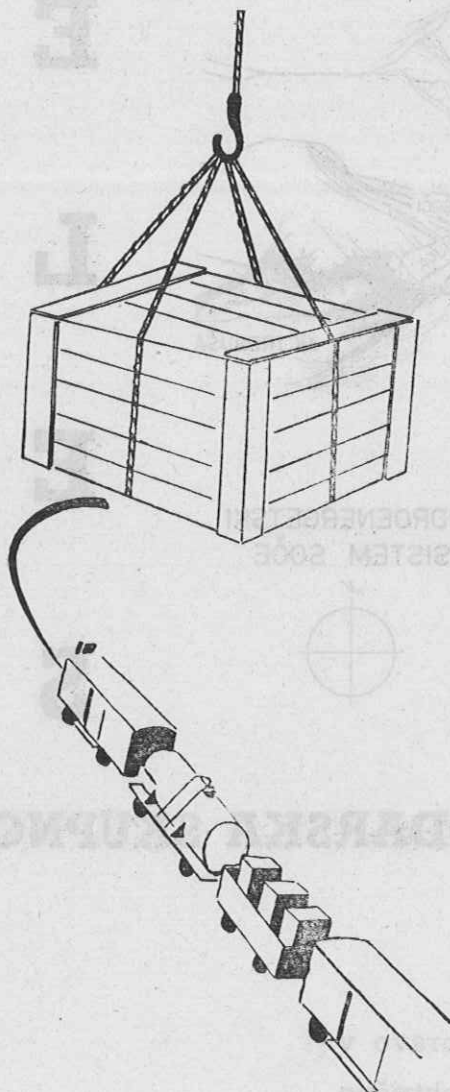
s svojimi združenimi podjetji in upravo v
Ljubljani želi vsem potrošnikom električne
energije

srečno in uspešno novo leto 1964!

MEDNARODNA ŠPEDICIJA,
TRANSPORTI IN SKLADIŠČA

»Intertrans – Globus«

LJUBLJANA, ŠMARTINSKA CESTA 152 A

— telefon: h. c. 33-662

— telex: 03-107

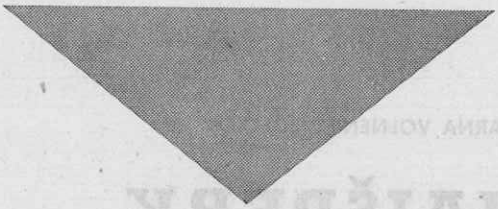
opravlja

KVALITETNO,
POCENI
IN HITRO

- vse špeditorske usluge v zvezi s tuzemsko in mednarodno blagovno menjavo ne glede na vrsto in količino blaga;
- vse carinsko posredniške posle pri uvozi in izvoznih pošiljkah;
- kvalitetni in kvantitetni pregled blaga;
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili v tuzemstvu in inozemstvu, sejemske usluge z lastno mehanizacijo;
- nakladanje, prekladanje, skladiščenje, hranjenje in zavarovanje blaga.

INTERESENTI ZAHTEVAJTE INFORMACIJE IN PONUDBE OD CENTRALE PODJETJA IN PODRUŽNIC: BEOGRAD, ZAGREB, RIJEKA, MARIBOR, CELJE, JESENICE, KOPER, NOVA GORICA, SEŽANA, NOVI SAD, SUBOTICA.

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O SOLIDNOSTI OPRAVLJENIH USLUG SAMI PREPRIČALI.

PODJETJE ZA IZVOZ LESA IN LESNIH IZDELKOV

SLOVENIJALES

LJUBLJANA, Beethovnova 11

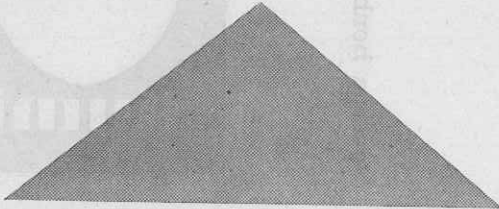
Telefon: 23-930 do 23-939

Brzjav: SLOVENIJALES LJUBLJANA

Telex: 03-112

Telex: 03-138

IZVAŽAMO :

— pohištvo — serijsko in kosovno	— trde lesovinske plošče
— žagan les	— izolirke
— montažne hiše	— iverice
— stavbeno pohištvo	— furnir
— zaboje in platoje	— čevljarska kopita
— gozdne sortimente	— športne artikle
— parkete	— šolske potrebnosti in merila
— ladijski pod	— strojlne ekstrakte
— vezane plošče	— izdelke lesne galanterije
— panelke	— stole
-
-

TOVARNA VOLNENIH IZDELKOV

MAJŠPERK

Proizvaja:

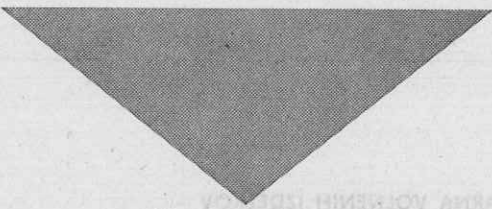
vse vrste volnenih, polvolnenih tkanin in tkanine iz umetnih vlaken od najenostavnejših do najfinejših tkanin za ženske in moške obleke ter plašče. Dobro znana kvaliteta in čistoča naših mikanih tkanin in kamgarnov, je znana vsem potrošnikom širom države, kakor tudi že izven meja naše domovine.

Priporoča se kolektiv TOVARNE VOLNENIH IZDELKOV
MAJŠPERK

*čemu skrbi
če dan
je sladak?*

tovarna bonbonov čokolade in peciva, ljubljana

PODJETJE ZA IZVOZ LESA IN LESNIH IZDELKOV

SLOVENIJALES

LJUBLJANA, Beethovnova 11

Telefon: 23-930 do 23-939
Brzjav: SLOVENIJALES LJUBLJANA
Telex: 03-112
Telex: 03-138

IZVAŽAMO:

— pohištvo — serijsko in kosovno	— trde lesovinske plošče
— žagan les	— izolirke
— montažne hiše	— iverice
— stavbeno pohištvo	— furnir
— zaboje in platoje	— čevljarska kopita
— gozdne sortimente	— športne artikle
— parkete	— šolske potrebščine in merila
— ladijski pod	— strojlne ekstrakte
— vezane plošče	— izdelke lesne galanterije
— panelke	— stole

TOVARNA VOLNENIH IZDELKOV

MAJŠPERK

Proizvaja:

vse vrste volnenih, polvolnenih tkanin in tkanine iz umetnih vlaken od najenostavnejših do najfinejših tkanin za ženske in moške obleke ter plašče. Dobro znana kvaliteta in čistoča naših mikanih tkanin in kamgarnov, je znana vsem potrošnikom širom države, kakor tudi že izven meja naše domovine.

Priporoča se kolektiv TOVARNE VOLNENIH IZDELKOV
MAJŠPERK

*čemu skrbi
če dan
je sladak?*

tovarna bonbonov čokolade in peciva, ljubljana

Svetla piva

»TRIGLAV«

»LEŽAK«

»TIVOLI«

specialno temno pivo

»BOK«

ter najboljši

»PEKOVSKI KVAS«

priporoča

Pivovarna »UNION« Ljubljana

Zahtevajte

vedno,
povsod,
za vsako priliko,
lahke,
srednje,
težke
kamgarne

tovarne volnenih izdelkov

„BAČA“ — Podbrdo

Vedno novi vzorci, kvaliteta!

*Vsem planincem in poslovnim prijateljem
želimo srečno in uspešno novo leto 1964*

ZALOŽBA

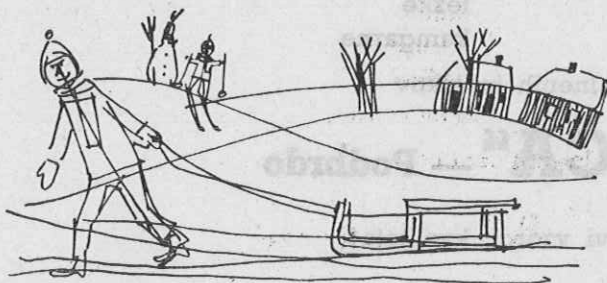
Mladinska knjiga

Ljubljana, Titova 3

Vaše sorodnike, prijatelje in znance boste ob Novoletni jelki razveselili z lepo knjigo. Ne pozabite na naše izdaje; posebno jih boste razveselili s knjigama:

Keržič: NOČI IN VIHARJI — Cena ppl. 2200 din

Lipovšek: STEZE, SKALE, SMUČIŠČA — Cena 2270 din

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

VAM ŽELI

SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1964

Svetla piva

»TRIGLAV«

»LEŽAK«

»TIVOLI«

specialno temno pivo

»BOK«

ter najboljši

»PEKOVSKI KVAS«

priporoča

Pivovarna »**UNION**« Ljubljana

Zahtevajte

vedno,
povsod,
za vsako priliko,
lahke,
srednje,
težke
kamgarne

tovarne volnenih izdelkov

„BAČA“ — Podbrdo

Vedno novi vzorci, kvaliteta!

*Vsem planincem in poslovnim prijateljem
želimo srečno in uspešno novo leto 1964*

ZALOŽBA

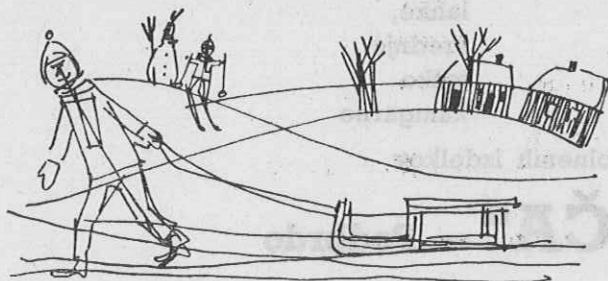
Mladinska knjiga

Ljubljana, Titova 3

Vaše sorodnike, prijatelje in znance boste ob Novoletni jelki razveselili z lepo knjigo. Ne pozabite na naše izdaje; posebno jih boste razveselili s knjigama:

Keržič: NOČI IN VIHARJI — Cena ppl. 2200 din

Lipovšek: STEZE, SKALE, SMUČIŠČA — Cena 2270 din

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

VAM ŽELI

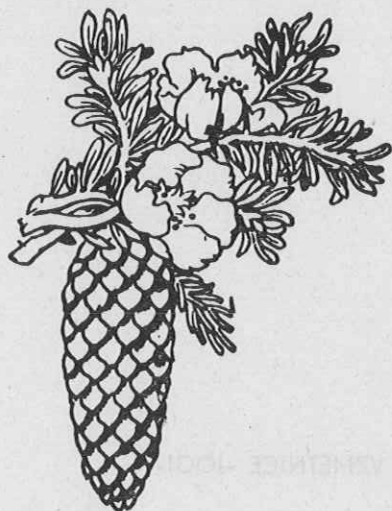
SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1964

PAPIRNICI KOLIČEVO

pošta Domžale

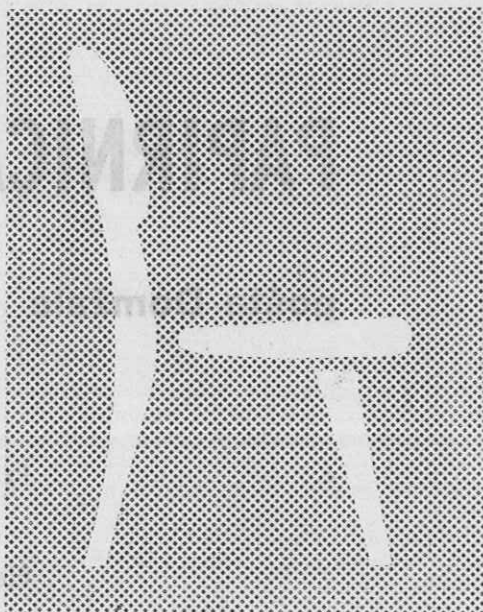
Izdelujemo:

Plakatni, havana, toaletni,
klobučni in servietni papir,
vsakovrstne sestavljene kartone
in vse vrste specialnih lepenk

Vsem cenjenim potrošnikom naših kvalitetnih izdelkov
želimo ob novem letu 1964 mnogo delovnih uspehov!

LESNINA LJUBLJANA

NUDI SODOBNO IN KVALITETNO POHIŠTVO VSEH VRST:

SPALNICE

KUHINJSKO OPREMO

KOMBINIRANE SOBE

ŠOLSKO POHIŠTVO

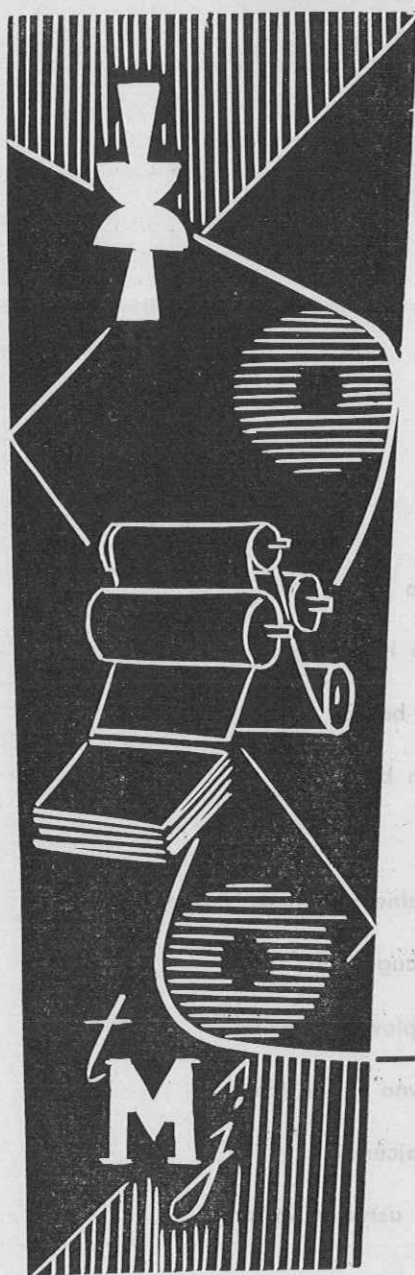
DELOVNE KABINETE

GOSTINSKO POHIŠTVO

LESENO GALANTERIJO IN ODLIČNE VZMETNICE »JOGI«

ZA OPREMO VSAKOVRSNIH NOTRANJIH PROSTOROV SE OBRAČAJTE
VEDNO NA RENOMIRANO TRGOVSKO PODJETJE **LESNINA LJUBLJANA**,
KI VAM JE VSAK ČAS NA RAZPOLAGO S POJASNILI IN Z NASVETI

TISKARNA

Jože Moškrič

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov
in knjigoveških črk

LJUBLJANA, Nazorjeva 6

TELEFON: 21-296

tovarna usnja v šošanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

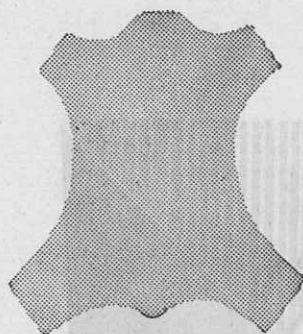
mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

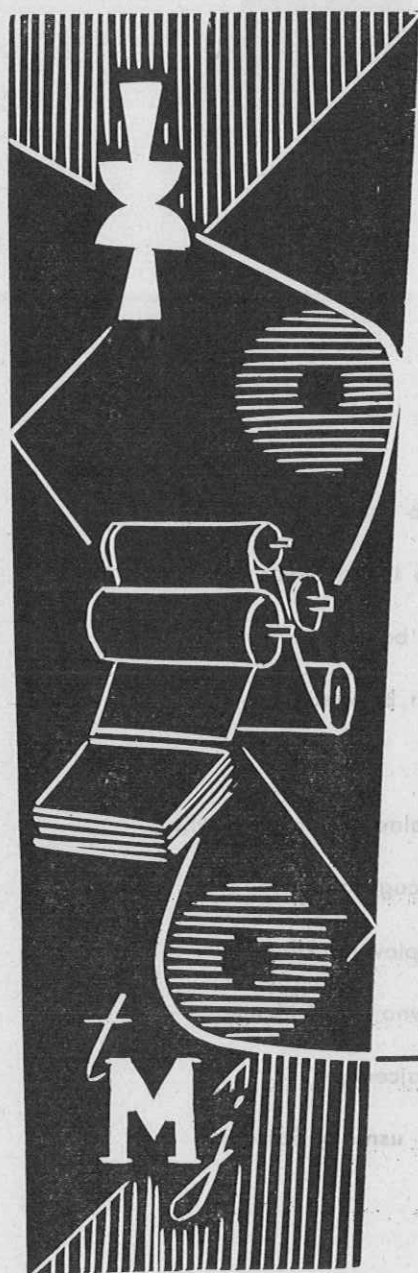
ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šošanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

TISKARNA

Jože Moškrič

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

ŠTAMPILJARNA

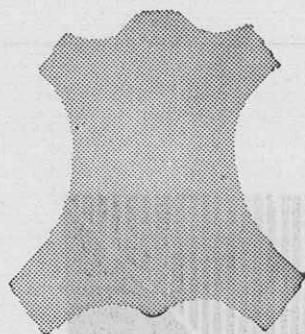
izdelava vseh vrst žigov, pečatov
in knjigoveških črk

LJUBLJANA, Nazorjeva 6

TELEFON: 21-296

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekršplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

PREDILNICE — TRAJANJE — IZKAZANJE — IZKAZANJE — IZKAZANJE

Mariborska tekstilna tovarna — Maribor

Krajčevica Maribor

poslani predati s • Telefon (0-1) 27-48, 28-12 • Telex 22-11 • Telegrami: 22-11-11

Opis: Mleje
Tabor
Ruše
Ljubljana
Maribor

Proizvajamo:

Prejeto:

bombažne, karbidne, česane
stanjane in sintetične
vlogne,
volnene — mikane

Tkanine
bombažne, volnene
iz sintetičnih volnen
umetno z vlakni volnene
tkanine, izdelane iz sintetičnih
vlaknen

Šivalni izdelki

VSI NAŠI IZDELKI SO KNANI PO IZREDNO DOBRI KVALITETI IN IZLO-
UGODNIH CENAH

Bombažna predilnica in tkalnica Tržič

BELINICA

PREDILNICA

BARVANA

ŠIVNICA

VSEM PLANINCEM ŽELI SREČNO
IN USPEŠNO NOVO LETO 1964

DELOVNI KOLEKTIV
NARODNE BANKE JUGOSLAVIJE
CENTRALE V LJUBLJANI

proizvajajo

kvadratne bombažne tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijske preje
do številke Nm 30, preje za domačo uporabo in sicer mulle, double, knitting in hardwater.

PREDILNICE — TKALNICE — BARVARNE — TISKARNA — APRETURE

Mariborska tekstilna tovarna — Maribor

Kraljeviča Marka 19

Poštni predal 9 • Telefon 40-11, 27-48, 38-12 • Telex 033 17 • Telegrami — TEKSTILTVOR

Obrati: Melje 40-11
Tabor 40-81
Ruše 80-105
Ljutomer 30
Merinka 21-97

Proizvajamo:

Preje:

bombažne, kardirane, česane
stanične in sintetične,
vigogne,
volnene — mikane

Tkanine:

bombažne, volnene,
iz staničnih vlaken,
umetno svilene podloge,
tkanine izdelane iz staničnih
vlaken

Šivalni sukanec

VSI NAŠI IZDELKI SO ZNANI PO IZREDNO DOBRI KVALITETI IN ZELO
UGODNIH CENAH

Bombažna predilnica in tkalnica Tr ž i č

PREDILNICA

BELILNICA

SUKANČARNA

BARVARNA

TKALNICA

APRETURA

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijsko prejo
do številke Nm 50, prejo za domačo obrt in sicer mulle, double, knitting in hardwater.

Mariborska teletina tovarna — Maribor

Krištofova Marka 19

Polni prečišči • Teletina 19 • Teletina 19 • Teletina 19 • Teletina 19 • Teletina 19 • Teletina 19 • Teletina 19

Obrat: Melje
Tabo
Rusa
Ljubljana 30
Metinka 31-97

Proizvajamo:

Prejeto:

domače karbonske česane
stanje in stanje
vignje
valene — mikane

domače karbonske česane
stanje in stanje
vignje
valene — mikane

Šivinski sukanec

VSI NASI IZDELKI SO ZNANI PO IZREDNO DOBRI KVALITETI IN KVALITETI
UGODNIH CENAH

Bombažna predilnica in tkalnica
Tržič

VSEM PLANINCEM ŽELI SREČNO
IN USPEŠNO NOVO LETO 1964

DELOVNI KOLEKTIV
NARODNE BANKE JUGOSLAVIJE
CENTRALE V LJUBLJANI

Proizvajajo:

Izdelane domače tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijsko prejo
do številke Nm 20, prejo za domačo uporabo in sicer mulle, double, knitting in hardware

PREDILNICE — TKALNICE — BARVARNE — TISKARNA — APRETURE

Mariborska tekstilna tovarna — Maribor

Kraljeviča Marka 19

Poštni predal 9 • Telefon 40-11, 27-48, 38-12 • Telex 033 17 • Telegrami — TEKSTILTVOR

Obrati: Melje 40-11
Tabor 40-81
Ruše 80-105
Ljutomer 30
Merinka 21-97

Proizvajamo:

Preje:

bombažne, kardirane, česane
stanične in sintetične,
vigogne,
volnene — mikane

Tkanine:

bombažne, volnene,
iz staničnih vlaken,
umetno svilene podloge,
tkanine izdelane iz staničnih
vlaken

Šivalni sukanec

VSI NAŠI IZDELKI SO ZNANI PO IZREDNO DOBRI KVALITETI IN ZELO
UGODNIH CENAH

Bombažna predilnica in tkalnica Tr ž i č

PREDILNICA

BELILNICA

SUKANČARNA

BARVARNA

TKALNICA

APRETURA

proizvaja:

kvalitetne bombažne tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijsko prejo
do številke Nm 50, prejo za domačo obrt in sicer mulle, double, knitting in hardwater.

Āavarna dušika Ruše

RUŠE — SLOVENIJA

proizvaja:

1. Elektrometalurške proizvode:

ferokrom suraffine
ferokrom carbure
silikokrom

2. Elektrokemične proizvode:

kalcijev karbid
karborund
elektrokorund
elektromagnezit

3. Umetna gnojila:

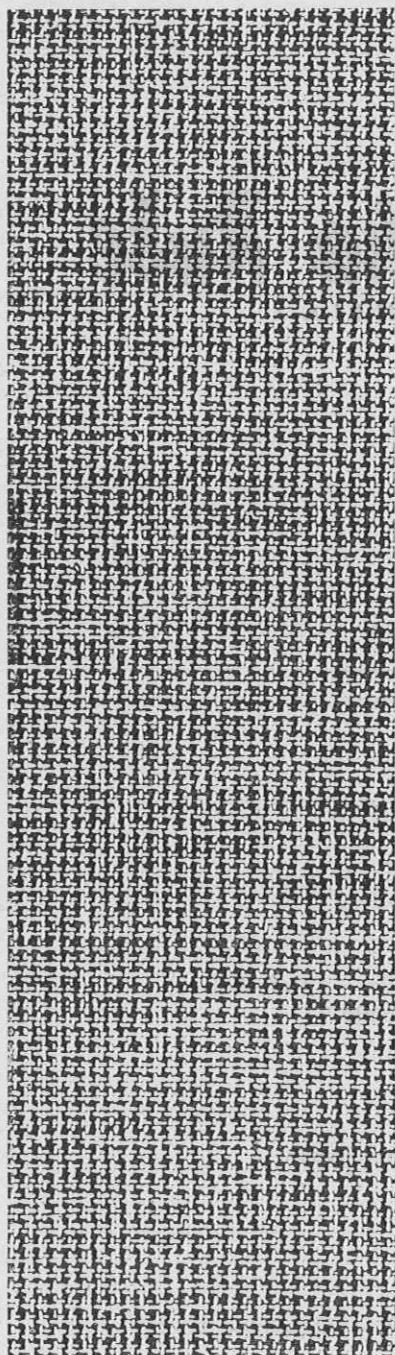
mešana gnojila — nitrofoskal
kalcijev cianamid
mlete fosfate

4. Komprimirane pline:

kisik
acetilen — discussplin
dušik
zrak

Brzjavni naslov: AZOT MARIBOR — Telefon: 80-108 — Teleprinter: 03-312
Železniška postaja: Ruše — ind. tir

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

»BLED de luxe«

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od gredlja

patentirano žico, svetlo in pocinkano v dimenzijah od 0,4 do 5 mm (dimenzije in tolerance po JUS C.B6.110 i JUS C.B6.111)
patentirano žico izdelujemo iz SM ogljikovega in elektro jekla
in normalno dobavljamo v kolobarjih
patentirano žico za prednapeti beton dobavljamo tudi kot
poravnano in ponovno namotano v kolobarje sledeče velikosti:

Ø 5 mm v kolobarjih 1500 mm

Ø 2,5 mm v kolobarjih 600 mm

do plemenitih jekel